

ΟΛΛΑΦΑΓ

**Ο ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ
ΗΘΕΛΕ ΝΑ ΚΑΤΕΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ
ΓΟΗΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ**

il Teatro
15 aprile 1984

Palazzo Venezia 6 giugno - 6

ΕΙΜΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΟΥ,
ΑΛΛΑ ΜΙΛΩ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΣΟΥ

Ο ΦΟΒΟΣ ΤΗΣ ΝΟΣΤΑΛΓΙΑΣ

Βλέπω όλα αυτά που γίνονται γύρω και σκέφτομαι ότι είχαμε ανάγκη κάποτε να δώσουμε τα νιά της ζωής μας στον Νου, στις εξηγήσεις. Καθήσαμε απέναντί μας και χαζέψαμε βλέποντας πίσω από κάθε πράξη μας να φυτρώνει ένα «Γιατί» που απαιτούσε απάντηση, μια εξήγηση. Φτάσαμε στο σημείο, για να ζήσουμε τις επόμενες στιγμές να αναζητούμε μια επινόηση του Νου για να τραφεί αυτό το «Γιατί» κάθε στιγμής μας! Είμαστε πια στο σημείο, που πιστέψαμε, ότι η ζωή μας αν δεν εξηγηθεί δεν είναι ζωή. Τρέχουμε στους ειδικούς της ψυχής, για να πάρουμε απαντήσεις στα «Γιατί» των στιγμών μας, αυτών που ζήσαμε, αυτών που ζούμε κι αν είναι δυνατόν αυτών που θα ζήσουμε. Ξεκάσαμε όμως ότι στις καλύτερες απαντήσεις ανθίζουν νέα αναπάντητα ερωτήματα. Έτσι οι λογικές απαντήσεις του Νου, σιγά σιγά δώσανε σκυτάλη στον παραλογισμό και καταλήξαμε το πιο παράλογο να θεωρείται λογικό. Όλο αυτό το παιχνίδι μας τρέλανε, μας στέγνωσε, μας έκλεισε στα σκοτεινά του εγώ μας, αντί να μας απελευθερώσει, με άλλα λόγια «χάσαμε τα αυγά και τα πασχάλια». Τώρα όλοι μαζί, παραδέχνουμε μέσα σε μια θάλασσα απαντήσεων-εξηγήσεων, δεν μπορούμε να βρούμε δρόμο, όλοι πάσουμε, αγωνιούμε για τα επόμενα, ξεχνώντας το μοιραίο που είναι κρυμμένο στην επόμενη γωνία. Εγκαταλείψαμε για πάντα το ένστικτό μας, τον φάρο που μας οδηγούσε πάντα, πάψαμε να αισθανόμαστε, καταπίνουμε ότι μας δίνουν αυτοί που δπλώνουν ότι ξέρουν καλά τι θέλουμε να πιούμε για να δροιστεί η ψυχή μας. Αυτή η μικρή αγέλη βλακών, θεώρησαν ότι η ζωή αποκτά την όποια αξία της, έχοντας εξουσία, χρήμα, υλικά αγαθά κι ασ μη μπορούμε να τα απολαύσουμε, σπύτια πολλών τραγωνικών κι ασ ζει σε αυτά μόνος ο κύριος Κανέναν. Πνιγόμαστε πια στην ικανοποίηση των πλαστών αναγκών. Αυτή η αγέλη των βλακών, έχει δυστυχώς κυριαρχήσει, έχει καταλάβει τα μέσα παραγωγής, και έκρινε προβληματική τη βιομηχανία των αισθήσεων και την έκλεισε έξω από την πόρτα των επιλογών μας. Νομοθέτησε την πολιτική ορθότητα και αποφάσισε: λιγότερη προσοχή στις αισθήσεις και περισσότερη αξία σε αυτό που καταλαβαίνεις με το μυαλό σου. Έτσι φτάσαμε να σερνόμαστε μέσα στο παράλογο, στο αδιέξοδο...

Ήρθε λοιπόν η στιγμή να γυρίσουμε την πλάτη σε αυτή την αγέλη των βλακών, να εμπιστευτούμε και πάλι τις αισθήσεις μας... «Ανακάλυψε τις αισθήσεις σου, το σώμα σου, προσέγγισε το περιβάλλον με τη γλώσσα, με τα μάτια, με τη μύτη, άγγιξε και νιώσε... Να είστε λιγότερο αφηρημένοι...». Είμαι σίγουρος αυτό που έλεγε το κίνημα Memphis είναι πολύ επίκαιρο σήμερα: «Είναι απόλυτα αναγκαίο να εγκαταλείψουμε κάθε αφηρημένη έννοια και να ζήσουμε ξανά την έκπληξη της ζωής, μέσα από τις αισθήσεις». Αυτό είναι το όλο. Αυτό προτείνω κι εγώ ως αντίσταση κι ως τρόπο ζωής ξανά. «Γι' αυτό χρησιμοποιήσαμε τα χρώματα, γι' αυτό αλλάξαμε την επιφάνεια από γεωμετρική σε μια επιφάνεια που θέλει κάτι να εκφράσει, γι' αυτό αφήσαμε ήσυχους, εκτός παιχνιδιού, τους ορισμούς». Μας έπεισαν

ότι η κοινωνία μας έχει ανάγκη από ήρωες... Γιατί ο άνθρωπος από τη φύση του είναι δειλός και έτσι ο ήρωας είναι κάποιος με τον οποίο του δίνεται η δυνατότητα να ταυτιστεί και να ξεπεράσει τους φόβους του, παρ' όλο που πρόκειται για μια μάλλον εικονική δυνατότητα. Αυτό μας είπαν οι πολιτικά ορθοί. Αν κοιτάξεις έναν ποδοσφαιριστή-μύθο, θα πεις ότι είναι φανταστικός, ένας ζογκλέρ. Κάνει ό,τι δεν μπορείς να κάνεις εσύ και αυτό σε ικανοποιεί. Τώρα που είμαι πια μεγάλος, όλα τα άρθρα που γράφονται για το πρόσωπό μου και τη δουλειά μου ξεκινούν κάπως έτσι: «Ο Θανάσης Λάλας, είναι απίστευτο, παραμένει ακόμη ένας πολύ δημιουργικός άνθρωπος». Στους ανθρώπους χρειάζεται αυτή η ελπίδα, ότι με το πέρασμα του χρόνου δεν θα πάψουν να είναι δημιουργικοί. Επειδή τους χρειάζεται αυτή η ελπίδα, ικανοποιούνται όταν βρίσκεται ένας άνθρωπος σε αυτήν την ηλικία και μπορεί ακόμη να είναι δημιουργικός. Οι άνθρωποι έχουν ανάγκη να πιστέψουν ότι περνώντας τα χρόνια θα συνεχίσουν να κάνουν –όπως όταν ήταν νέοι– δέκα φορές τη μέρα έρωτα. Είμαστε έτοιμοι λοιπόν να κάνουμε ήρωα αυτόν που έχει καταφέρει να συμπεριφέρεται σαν νέος παρόλο που μεγάλωσε πια... Έτσι συνεχίζει να υπάρχει η ελπίδα, το όνειρο ότι κάτι μπορεί να συμβεί που θα καταφέρει να νικήσει τον θάνατο και τη φθορά. Κι όλα αυτά γιατί πιστώσαμε ότι ο θάνατος είναι ο μεγαλύτερος φόβος του ανθρώπου. Ε λοιπόν, για μένα ο μεγαλύτερος φόβος είναι η νοσταλγία αυτού που ξέρεις με βεβαιότητα ότι πέρασε και δεν θα επιστρέψει ποτέ πια... Αυτός για μένα είναι ο θάνατος και όχι ο βιολογικός. Θυμάμαι όταν ήμουν δέκα χρονών, ο γιατρός μου έβγαλε ένα δόντι και εκείνη την ώρα είχα τη βεβαιότητα ότι το δόντι αυτό δεν θα ξαναγύριζε ποτέ πια. Αυτή ήταν η πρώτη φορά που εγώ αισθάνθηκα τον θάνατο. Αυτό ήταν κάτι αμετάκλητο, κάτι που εξαφανίζεται για πάντα. Αυτό είναι θάνατος. Είναι ένα συναίσθημα που κάθε βράδυ που πέφτουμε για ύπνο όλοι μας το νιώθουμε. Πηγαίνεις στο κρεβάτι σχεδόν γυμνός και σκέφτεσαι: «Εντάξει, τελείωσε και αυτή η μέρα, έκανα ορισμένα πράγματα που δεν θα ξαναπαράξουν ποτέ...» Αισθάνεσαι ότι στο σώμα σου κάτι αργοσβήνει, κάτι τελειώνει. Όταν ήμασταν παιδιά βουτούσαμε στη ζωή, στο πέρασμα του χρόνου απλώς την παρατηρούμε... Για μένα η πιο ενδιαφέρουσα περίοδος της ζωής είναι η στιγμή όπου συνειδητοποιεί ο άνθρωπος ότι πρέπει να είναι ο εαυτός του, ανεξάρτητα από το τι θέλει η κοινωνία, για να συνεχίσει να υπάρχει σε ισορροπία. Είναι ανταγωνιστικές οι σχέσεις του εαυτού μας με την υπόλοιπη κοινωνία και δεν θα πάψουν ποτέ να είναι τέτοιες...

Για αυτό και συμμετέχω στην νέα Τιτανομαχία των Αισθήσεων γυρνώντας την πλάτη στην πολιτική ορθότητα των καιρών που ζούμε! Στην Τιτανομαχία των Αισθήσεων που μόλις άρχισε, ήρωες της ζωής μας είμαστε εμείς οι ίδιοι.

Θανάσης Λάλας

22 Μαρτίου, Παγκόσμια Ημέρα Νερού.

P U R I T Y

Το νερό είναι ό,τι πιο αγνό μας προσφέρει η φύση.

Ας το προστατέψουμε.

www.dobia.gr

f @ /dobia.gr

4 EDITORIAL

8 ΒΟΛΤΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

12 ΣΙΝΕΜΑ

14 ΠΑΝΩ - ΚΑΤΩ

15 ΒΙΒΛΙΟ

16 NEWCOMER

18 TALK OF THE TOWN

Θανάσης Λάλας **24 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ | ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ**

Με αφορμή τα 80 χρόνια από τη γέννηση του σπουδαίου θεατρικού δημιουργού, ανασύρουμε από το πολύτιμο αρχείο του Θανάση Λάλα τη συνέντευξη που του είχε παραχωρήσει.

Δήμητρα Βασιλειάδη **34 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ | ΕΛΕΝΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ**

Η Ελένη Μυριβήλη, η πρώτη υπεύθυνη για την Αντιμετώπιση της Αστικής Θερμότητας παγκοσμίως, μίλησε για τη σημαντικότητα της πρόληψης απέναντι στην κλιματική αλλαγή καθώς και για όλα όσα πρέπει να γίνουν προκειμένου να γίνει η Αθήνα μία βιώσιμη πόλη.

Ειρήνη Δρίβα **42 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ | ΝΙΚΟΛ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Με αφορμή τις παραστάσεις που πρωταγωνιστεί στη φετινή θεατρική σεζόν αλλά και τον ρόλο της στην "Παραλία" μιλήσαμε με την Νικόλ Δημητρακοπούλου για όλα όσα μπορούν να κάνουν πιο δυνατή μια γυναίκα.

Κωνσταντίνος Τσαβάλος **48 ΤΟ ΥΠΝΩΤΙΚΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΣΥΜΠΛΗΝ ΤΗΣ HIPGNOSIS**

Ελάχιστα συγκροτήματα έχουν συνδεθεί τόσο άρρηκτα με τη δουλειά της Hipgnosis, όσο οι Pink Floyd. Ωστόσο, δεν ήταν μόνο οι Pink Floyd που συνδέθηκαν με την σπουδαία αυτή εταιρεία.

Εύα Αναστασιάδου **54 CLICK FARMS: ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΤΑ ΨΕΥΤΙΚΑ CLICKS ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΝ FAKE NEWS ΚΑΙ SUCCESS STORIE**

Μία παράνομη βιομηχανία αγοράς clicks, likes και followers έχει ανθίσει καλλιεργώντας ψεύτικα success stories, fake news και ψηφιακή δόξα.

Χριστιάνα Στυλιανού **60 Ο ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ZANEΛ ΜΟΥΧΟΛΙ**

Η νοτιοαφρικανή φωτογράφος καταγράφει τις ζωές των μαύρων λεσβιών και των τρανσέξουαλ ατόμων στη μετα-απαρτχάιντ Νότια Αφρική.

Εύα Αναστασιάδου **66 "BRUTALIST PLANTS"**

Η απροσδόκητη ομορφιά του οικολογικού μπρουταλισμού στην αρχιτεκτονική σε μία εντυπωσιακή συλλογή φωτογραφιών

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕ ΤΟ ΠΡΟΪΟΝ ΣΟΥ ΣΤΟ FREE PRESS OLAFQA

Το διαβάζουν ανοιχτά μάτια, ευαίσθητες ψυχές και φλογισμένα μυαλά!

FAQ εκδοτική, Μονοπρόσωπη ΙΚΕ

Εκδότης Θανάσης Λάλας

Γενικός Διευθυντής Βαγγέλης Χανιωτάκης

Διευθυντής Σύνταξης Γιάννης Παπαϊωάννου

Art Director Άννα Γκίκα

Αρχισυνταξία Νίκος Παγουλάτος

Συντακτική ομάδα Εύα Αναστασιάδου, Δήμητρα

Βασιλειάδη, Γεωργία Δρακάκη, Ειρήνη Δρίβα,

Νίκος Παγουλάτος, Χριστιάνα Στυλιανού,

Κωνσταντίνος Τσαβάλος, Μίλτος Τόσκας

Εμπορική Διεύθυνση Βαγγέλης Χανιωτάκης

Φωτογράφοι Άσπα Κουλύρα, Γιάννης

Παπαϊωάννου

Ερυθρού Σταυρού 3 & Μακκά 1, 115 26

τηλ.: 210 6927175

olafaq.gr

info@olafaq.gr

Η DOLE HELLAS διαθέτει στην ελληνική αγορά την πιο πλούσια ποικιλία φρούτων.

Η Dole στηρίζει την έρευνα για τη διατροφική αξία και τη συμβολή κάθε φρούτου στην υγεία μας και έτσι παρέχει στους καταναλωτές τα καλύτερα φρούτα, σύμφωνα με τα υψηλότερα πρότυπα ποιότητας και συντήρησης.

Κάθε φρούτο με την ετικέτα Dole επιλέγεται μετά από σχολαστικούς ποιοτικούς ελέγχους και συσκευάζεται με τις πιο σύγχρονες μεθόδους.

ΜΙΑ ΒΟΛΤΑ ΣΤΗ ΛΑΪΚΗ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ

Κάθε Τετάρτη, η οδός Φυλής γεμίζει λαχανικά, φρούτα και λουλούδια για τους ανθρώπους που κατοικούν στην όμορφη και ζόρικη γειτονιά πέριξ της.

Η Φυλής είναι μια καλά αιματομένη αθηναϊκή αρτηρία, είναι μια μικρή ξεχωριστή πόλη μες στην πόλη ή, ίσως, σε μια μετα λογική ανάγνωσης των πραγμάτων, των τόπων και των καταστάσεων ένα installation που κάνει τη φτώχεια, την ευτυχία των απλών και λίγων, τη μίζερια, την εγκατάλειψη και την αποφορά να λαμποκοπούν, να αναμειγνύονται, να κάνουν την δουλειά τους πάνω στα πρόσωπα και τα σώματα των ανθρώπων.

Κάθε Τετάρτη λαϊκή στη Φυλής, λοιπόν. Ψωνίζουν οι τσατσάδες, οι κυρές των Αθηνών που πέρασαν όλα τα χρόνια τους εδώ, οι νέοι ένοικοι με τα piercings και τα φαρδιά φούτερ, τα λευκά φρούδια και τα διχτάκια από τα ΙΚΕΑ να μην καταναλώσουν πλαστικό. Οι πάγκοι θορυβώδεις, σουξεδιάρικοι. Το απόλυτο πικ συμβαίνει στις 2 το μεσημέρι. Στη μέση της λαϊκής, στην καρδιά της ψήνονται σουβλάκια, 1,50 ευρώ, μοσοβολά τσίκανα ο δρόμος. Κατεβαίνω στη λαϊκή με το πλεκτό μου ταγάρι να το γεμίσω σκόρδα, λεμόνια, ρόκα, μυρωδικά, πατάτες, λουλούδια. Τα λουλούδια της λαϊκής στολίζουν τις μικρές κουζίντσες

του κέντρου, αυτές που δεν ανακαινίστηκαν ακόμα. Και είδη σπιτιού: χαρτιά κουζίνας, πατάκια μπάνιου, μικρές μοκέτες, σουπλά, πλαστικά ένδοξη προς πάσα χρήση.

Απόγευμα, γύρω στις 17:00, η λαϊκή εκτνέει, η συνθησιμένη κίνηση επανέρχεται στους φυσιολογικούς ρυθμούς της, τα μαρμάρινα σκαλοπάτια των μπουρδέλων σφουγγαρίζονται, το πρωί λαχανικά, το βράδυ αγοραίος έρωτας, η τετριμμένη καθημερινότητα είναι πάντα περισσότερο κινηματογραφική από τον ίδιο τον κινηματογράφο, ότι αγοράστηκε στην λαϊκή θα καταναλωθεί τις επόμενες μέρες, μέχρι την επόμενη Τετάρτη, θα βράσουν οι πατάτες, τα παντζάρια, θα κοπούν σαλάτες, θα γεμιστούν πιπεριές να μοσοβολήσουν οι φωτογωγοί, μερικά λάιμ θα στάξουν στα πρώτα κοτέιλ ενός ανοιξιάτικου, νεανικού πάρτυ με τα μπαλκόνια διάπλατα να ακούσει η γειτονιά την χαρά που πάντα συνορεύει με την λύπη.

Γεωργία Δρακάκη

ΤΟ ΞΥΛΙΝΟ ΠΑΓΚΑΚΙ ΩΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Τα ξύλινα παγκάκια απουσιάζουν από την τελευταία ανάπλαση της πόλης και δυστυχώς μαζί με αυτά απουσιάζει κάθε στοιχείο ποιητικότητας.

Κάνοντας μία βόλτα στον Εθνικό Κήπο, πέρα από τα δεκάδες παρτέρια με τα εκατοντάδες λουλούδια και δέντρα, θα συναντήσουμε μια πληθώρα από ξύλινα παγκάκια, τα οποία ακόμη βρίσκονται εκεί μετά από 100 και πλέον χρόνια από την αρχική τοποθέτησή τους το 1923. Αλήθεια, έχετε αναρωτηθεί πόσες ιστορίες θα μπορούσαμε να μάθουμε αν έσω ένα παγκάκι της Αθήνας μπορούσε να μας διηγηθεί ψιθυριστά όσα έχει ζήσει; Άραγε, πόσα πρώτα φιλά, ραντεβού, δάκρυα πένθους, μουσικά, χαρές θα έχει βιώσει το καθένα από αυτά; Μάλλον αμέτρητα, και δε θα μας έφτανε μία ζωή για να ακούσουμε όσα θα είχε να μας πει.

Από το πρώτο ραντεβού του Καρυωτάκη και της Πολυδούρη, που λέγεται ότι το έδωσαν σε ένα παγκάκι στον Εθνικό Κήπο δίπλα στο Κυπαρίσι του Μπαρώ, ένα δέντρο που φύτεψε ο ομώνυμος αρχικπουρός της βασιλίσσας Αμαλίας το 1847, μέχρι την ταινία "Τοίσο" του Μάκη Παπαδημητράτου, στην οποία το παγκάκι στο μικρές έκτασες πάρκο ανάμεσα στην Αγίου Μελετίου και τον σταθμό Αττικής είναι ένα εμβληματικό στοιχείο για την ταινία, αυτό το λιτό κάθισμα ανάπαυσης (και όχι μόνο) αποτελεί ένα ιδιαίτερης σημασίας αθηναϊκό τοπίο που είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ταυτότητα της πόλης.

Το αθηναϊκό ξύλινο παγκάκι δεν είναι ακόμα ένα αντικείμενο που απλά υπάρχει στην Αθήνα και οίγουρα είναι πολλά παραπάνω από ένα σημείο ξεκούρασης των περαστικών. Το παγκάκι ζει την πόλη και τους πολίτες της, κυριολεκτικά. Το ξύλο από το οποίο είναι κατασκευασμένο, απορροφά το καυσαέριο, τη βροχή, το χιόνι, μέρος της πχορύπανσης και ως ζωντανός οργανισμός εκπέμπει μια ξεχωριστή και μοναδική ενέργεια.

Κάθε φορά που περνάω δίπλα από κάποιο παγκάκι, το κοιτώ με ένα ιδιαίτερο τρόπο, ξεχωριστό κάθε φορά ανάλογα με την κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Αν έχω χρόνο, αφιερώνω μερικά δευτερόλεπτα και το περιεργάζομαι. Προσπαθώ να μαντέψω τις κρυμμένες του ιστορίες, αν και μερικές μπορεί τελικά να μου τις λείει από μόνο του. Δεκάδες χαραγμένα «Σ' ΑΓΑΠΩ», καρδούλες με αρχικά από ονόματα, ημερομηνίες γέννησης και θανάτου, ένα μικρό κομμάτι κόκκινης μπογιάς στην άκρη που πιθανώς να έπεσε καθώς έγραφαν σε κάποιο πανό συνθήματα για μια επερχόμενη πορεία, όλα μπορούν να χωρέσουν σε μόλις μερικά εκατοστά και να κάνουν το παγκάκι κατά κάποιο τρόπο να μιλήσει. Όλη η ποίηση της Αθήνας είναι αφημένη σε αυτά τα μοναδικής πολιτισμικής αξίας καθίσματα.

Το παγκάκι είναι ένα δώρο για κάθε γειτονιά και μέρος. Θεωρώ ότι είναι το ιδανικότερο μέρος παρατήρησης του κόσμου και μελέτης του εαυτού. Η ενέργειά του σε καλεί σε αναστοχασμό, να φέρεις τα πάνω κάτω στο μυαλό σου, να κάνεις αναδρομές, όνειρα και να βρίσκεις πνευματικά σε μία διαρκή κίνηση, παρ' όλη τη στατικότητα που -φαινομενικά- έχεις καθώς κάθεσαι σε αυτό. Ακόμα κι αν το παγκάκι βρίσκεται στο πιο πολυσύχναστο μέρος της Αθήνας, μπροστά από ένα δρόμο με συνεχόμενα κορναρίσματα και διαρκή βοή από τους περαστικούς, καταφέρνει να διατηρεί τη ψυχοθεραπευτική λειτουργία. Είναι σαν να έχεις δωρεάν πρόσβαση σε ένα panic room, το οποίο απορροφά όλες τις εσωτερικές σου κραυγές και σκέψεις. Ακούει ακόμα και τη σιωπή, η οποία σε αυτά τα ελάχιστα τετραγωνικά αποκτά μία διαφορετική υπόσταση.

Συνήθως νιώθεις ότι παρακολουθείσαι, δεν μπορείς να σκεφτείς, να ηρεμήσεις και να χαλαρώσεις, ακόμη κι όταν είσαι σπίτι, χωρίς την παρουσία κάποιου άλλου. Οι τοίχοι και τα γνώριμα έπιπλα λειτουργούν περιοριστικά. Σαν να πλακώνουν τη σιωπή και με έναν τρόπο δεν την αφήνουν να αναπνεύσει. Όμως με το παγκάκι δε συμβαίνει αυτό. Έχει αυτή την ιδιαίτερη ελευθερία και μία ακόμα πιο ιδιαίτερη συνθήκη. Κάθε φορά που κάθεσαι είναι σαν να συμμετέχεις και σε μια διαφορετική παράσταση. Πότε κάνεις μονόλογο, πότε έχεις καλεσμένους, απροσκάλετους ή ενοχλητικούς θεατές που μπορεί απλά να υπάρχουν γύρω από εσένα και να συνθέτεις όλοι μαζί μία performance. Το αξιοσημείωτο στοιχείο αυτής της παράστασης είναι ότι

πάντα εμείς επιλέγουμε πότε θα τελειώσει. Το φινάλε το ορίζουμε εμείς, χωρίς να χρειάζεται να υποκλιθούμε.

Πρόκειται για μια συνθήκη με συνεχείς και πολλαπλές αναγνώσεις. Και αυτό συμβαίνει μόνο με το ξύλινο παγκάκι - με κανένα άλλο. Επιτρέψτε μου να επιμείνω σε αυτό. Έχετε δοκιμάσει να καθίσετε στα νέα παγκάκια που τοποθετήθηκαν στο κάτω μέρος της πλατείας Συντάγματος; Εγώ το δοκίμασα και δυστυχώς, και το λέω πραγματικά με μεγάλη λύπη, νιώθεις σαν να κάθεσαι σε μνήματα. Φτιαγμένα από μάρμαρο, ένα κρύο υλικό συνδεδεμένο με το θάνατο, σου ξυπνάει αμέσως ένα αίσθημα κενότητας και καταστρέφει απευθείας οποιοδήποτε στοιχείο ζεστασιάς αν έχεις μέσα σου. Τουλάχιστον σε εμένα αυτό συνέβη. Παρόμοια κατάσταση επικρατεί και στην πλατεία Κοραή, που βρίσκεται στη στάση Πανεπιστήμιο της Γραμμής 2 του μετρό. Περιμετρικά από τον σταθμό, λοιπόν, έχουν τοποθετηθεί παγκάκια -αν μπορούμε να τα ονομάσουμε έτσι- φτιαγμένα από τοιμήντο. Άλλο ένα νεκρό υλικό, το οποίο αποτελεί και πολύ καλό αγωγό θερμότητας. Αυτό σημαίνει ότι το καλοκαίρι δεν υπάρχει πιθανότητα να τα πλησιάσει κάποιος για να ξαποστάσει, και επομένως, για μία εποχή του χρόνου, δεν επιτελούν ούτε τον βασικό τους σκοπό.

Και στις δύο περιπτώσεις, τα νέα παγκάκια δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως κάτι άλλο πέρα από ένα σημείο ξεκούρασης για μερικά λεπτά. Είναι σαν να κάθεσαι σε καθίσματα καταστημάτων με προϊόντα take away. Το υλικό, η ίδια η κατασκευή και η απουσία πλάτης σε ωθούν να φύγεις το συντομότερο δυνατόν. Βέβαια, ίσως ο σχεδιασμός τους να είναι επιτηδευμένα αβόλος. Ίσως ακολουθεί τη νέα τάση της εποχής που έχουμε αναγκαστεί να ακολουθούμε τα τελευταία χρόνια στις μεγαλουπόλεις. Όλα τα κάνουμε στα γρήγορα γιατί δεν προλαβαίνουμε. Σκεφτόμαστε γρήγορα. "Χαλαρώνουμε" γρήγορα. Πίνουμε έναν καφέ στα γρήγορα. Κανείς δεν καταφέρνει να ξαποσταίνει για

πολύ γιατί όλοι βρίσκονται σε ένα διαρκές τρέξιμο και κυνήγι ευκαιριών. Η απόλαυση της παρατήρησης και η ουσιαστική σκέψη δε χωράνε στη σύγχρονη, αγχώδη με τους ξέφρενους ρυθμούς καθημερινότητα.

Χιλιάδες άνθρωποι θα περνάνε καθημερινά από δίπλα τους, αλλά μόνο λίγοι θα είναι αυτοί που θα τα επιλέξουν να ξεκουραστούν, ελάχιστοι θα παραμείνουν καθισμένοι σε αυτά για αρκετή ώρα, ακόμα πιο λίγοι θα νιώσουν άνετα να συνομιλήσουν μεταξύ τους και μηδαμίοι θα ερωτευτούν. Αυτά είναι μία προσωπική εκτίμηση, έχοντας προσπαθήσει να δώσω μία ευκαιρία στα τοιμήντα μακρόστενα καθίσματα "ξεκούρασης" του δήμου Αθηναίων.

Στα νέα παγκάκια δεν μπορείς να συναντήσεις τίποτα το ποιητικό. Ακόμα και το φως που πέφτει πάνω τους καταφέρνει με έναν τρόπο να μοιάζει θαμπό και αδιάφορο, ενώ όποια παράσταση κι αν ανέβει, θα κατέβει σε μερικά δευτερόλεπτα. Τόσο αποτυχημένη θα είναι!

Όταν μιλάμε για αθηναϊκό παγκάκι, πάντα θα έρχεται στο μυαλό μας το ξύλινο, το φιλόξενο που αγκαλιάζει κάθε φορά το σώμα μας και είναι φορτισμένο με χιλιάδες μνήμες και ιστορίες. Ελπίζω τα μελλοντικά σχέδια ανάπλασης να μην περιλαμβάνουν το ξύλωμα των αγαπημένων διαχρονικών παγκακίων, αλλά μόνο την ανανέωσή τους. Δε θέλουμε να αλλάξει αυτό το μέρος του χαρακτήρα της πόλης. Ίσως είναι από τα ελάχιστα τόσο γοητευτικά πράγματα που έχουν απομείνει στην Αθήνα.

Το παγκάκι είναι ένα αθηναϊκό τοπίο, ένα σύμβολο που πρέπει να διατηρηθεί και γιατί όχι να πολλαπλασιαστεί, αφού πια τα υπάρχοντα παγκάκια δε φτάνουν για όλους τους κατοίκους της Αθήνας.

Αφήστε μας να σκεφτούμε, να ερωτευτούμε και να ονειρευτούμε, καθισμένοι στο πιο ζωντανό αντικείμενο της πόλης.

Δήμητρα Βασιλειάδου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

www.cup.gr

✉ info@cup.gr

Facebook CreteUniversityPress

@cup_gr

@CreteUniPress

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ

Ο ΚΥΚΛΟΣ

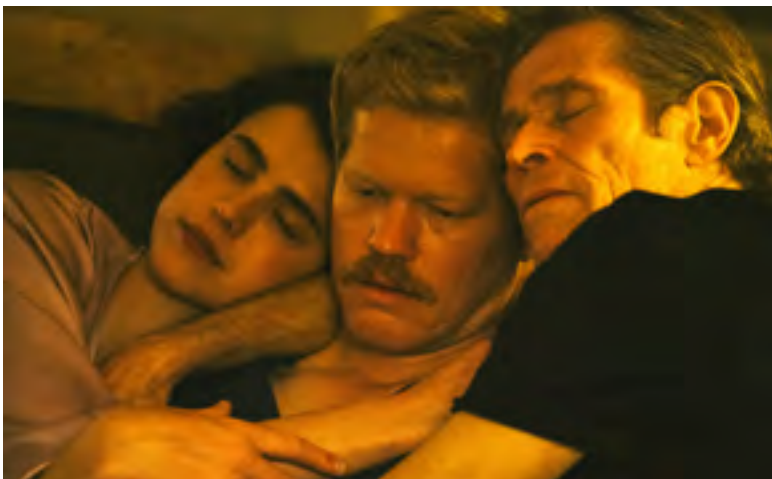
Επιστήμη και δημοκρατία
σε ανήσυχους καιρούς

LE CORBUSIER

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

με τους φοιτητές
της αρχιτεκτονικής

ΜΥΡΙΣΕ... ΘΕΡΙΝΑ ΣΙΝΕΜΑ

Η στιγμή που αρκετοί σινεφίλ προσμένουν με αγωνία φτάνει. Οι θερινοί κινηματογράφοι ανοίγουν τις πύλες τους, πρώτα σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη και στη συνέχεια σε ολόκληρη την επικράτεια. Με την αύρα της Ανάστασης και τη σταθεροποίηση του καιρού ξεκινούν οι έξοδοι κι οι εξορμήσεις. Μαζί τους γυρίσματα ξεκίνησε κι η νέα ταινία του Γιάννη Οικονομίδη, “Σπασμένη Φλέβα” κι αναμένεται να κάνει πρεμιέρα στο Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης. Βραβείο LUX του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για το “Τραφείο των Καθηγητών” του Ιλκέρ Τσατάκ με την τρομερή ερμηνεία της Λεόνι Μπένης και φύγαμε για όσα θα παρακολουθήσουμε τον Μάη στις αίθουσες.

Ξεκίνημα με τους “Αντιπάλους” του Λούκα Γκουαντανίνο. Η Τάσι είναι μια δυναμική, πρώην κορυφαία τενίστρια και νυν προπονήτρια που δεν απολογείται για τις μεθόδους της εντός και εκτός γηπέδου. Προοδευτικά διαμορφώνεται ένα ερωτικό τρίγωνο μεταξύ Ζεντάγια, Μάικ Φάιστ και Τζος Ο’ Κόννορ που κρατάει ζωντανό το ενδιαφέρον μέχρι το τελευταίο σερβίς. Ποιος θα έχει άραγε πλεονέκτημα; Ραντεβού με τον θρυλικό γάτο Γκάρλφιντ. Αυτός διακόπτει τη ραστώνη του κι αποφασίζει να πάρει μέρος σε μία ληστεία που απογειώνει την αδρεναλίνη. Το σκηνιοθεσία υπογράφει ο Μαρκ Ντίνταλ κι η Sony Pictures αισιοδοξεί πως θα έχει μία από τις μεγάλες επιτυχίες αυτού του καλοκαιριού εισπρακτικά.

Αφού μιλήσαμε για δράση είναι η ιδανική στιγμή να μεταφερθούμε στον “Κασκαντέρ” του Ντέιβιντ Λιτς με πρωταγωνιστές τους Ράιαν Γκόσλινγκ και Εμίλι Μπλαντ. Ο δρόμος προς τη λύση του μυστηρίου μίας εξαφανιστής κρύβει κινδύνους κι εμείς είμαστε έτοιμοι να τους ανακαλύψουμε σε αυτήν την προβολή. Αρκεί να μπορούμε να αφεθούμε και να ταξιδέψουμε στους ρυθμούς εξέλιξης της πλοκής. Επιστροφή και για τον βραβευμένο με Όσκαρ, Ράσελ Κρόου. “Κρυμμένα μυσικά” του Άνταμ Κούπερ,

μία πρωτοποριακή θεραπεία για τη νόσο του Αλτσχάιμερ κρίνεται επιτυχημένη. Ένας ντετέκτιβ ανθρωποκτονιών επανεξετάζει μια υπόθεση δεκαετίας που αφορά την άγρια δολοφονία ενός καθηγητή κολεγίου.

Στις αίθουσες συναντάμε και το “Πολύδροσο” με τη Σοφία Κόκκαλη και τη Βίκυ Καγιά. Μια ταινία για ανθρώπους τρυφερούς σε έναν μη τρυφερό κόσμο με την υπογραφή του Αλέξανδρου Βούλγαρη (The Boy) - η πρώτη από τις ελληνικές ταινίες που έρχονται στους θερινούς. Ακολουθεί σύντομα το “Medium” της Χριστίνας Ιωακειμίδη και το “Καλοκαίρι της Κάρμεν” του Ζαχαρία Μαυροειδή.

Επανεκδόσεις και για τον αγαπημένο “Harry Potter” που αναμένεται να κερδίσουν μεγάλη μερίδα των θεατών. Δύο ακόμα επιλογές που ξεχωρίσαμε αποτελούν το “Club Zero” της Τζέσικα Χάουσερ κι η “Τελευταία Συνεδρία του Φρόιντ” του Ματ Μπράουν. Μετά το “Λουλούδι της Ευτυχίας” η Αυστριακή σκηνοθέτης εξερευνεί και πάλι δύσκολα μονοπάτια που αφορούν διαπροσωπικές σχέσεις. Η δεύτερη εμφάνιση του Άντονι Χόπκινς μέσα στο 2024, αυτή τη φορά ως Φρόιντ δίνει ειδικό βάρος στην ανάλυση του χαρακτήρα του «πατέρα της ψυχανάλυσης». Η δράση έχει ως φόντο τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο και σίγουρα δεν περνάει απαρατήρητη.

Κλείνουμε με το Φεστιβάλ των Καννών και τη νέα ταινία του Γιώργου Λάνθιμου, “Kinds of Kindness” να κάνει πρεμιέρα πριν δώσει ραντεβού κάτω από τα αστέρια στην Ελλάδα. Μαζί του συναντάμε το “Megalopolis” του Φράνκο Φορντ Κόπολα και τις νέες δουλειές του Πάολο Σορεντίνιο, Ντέιβιντ Κρόνενμπεργκ, Ζακ Οντιάρ και Πολ Σρέιντερ. Τόσο στο olafaqg, όσο και στην επόμενη μας ανταπόκριση θα έχουμε πολλά κι ενδιαφέροντα από το κορυφαίο ευρωπαϊκό Φεστιβάλ Κινηματογράφου.

Μίλτος Τόσκας

Η ισορροπημένη γεύση χρειάζεται δύο.
Όταν το γάλα συναντά τον καφέ, δημιουργείται η απόλυτη αρμονία.

Μπείτε στο www.nounoubaristasgold.gr και ανακαλύψτε το ιδανικό γάλα για τέλειο καφέ!

BARISTA'S
GOLD

ΝΟΥΝΟΥ

Το νέο βιβλιοπωλείο / πολυχώρος Closer Books στην πλατεία Εξαρχείων. Εδράζεται στον ίδιο χώρο που κάποτε βρισκόταν αρχικά η Maronita, το Gin-gerale και κατόπιν η Στέγη Bibliothéque και προορίζεται να γίνει το απογευματινό «πάρε-βάλε» στέκι όλων όσων έχουν για βραδινό τους στέκι το «αδερφάκι» του, το γνωστό Closer bar στη Ναυαρίνου, λίγα στενά παραδίπλα. Στο πατάρι του γίνονται ήδη βιβλιοπαραρτήσεις, λογοτεχνικές συναντήσεις και ανάγνωση ποιημάτων, ενώ θα λειτουργεί και ως café-bar παραμένοντας ανοιχτό ως τις 9 το βράδυ διαθέτοντας τόσο τα βιβλία των εκδόσεων ΚαΖαΝαΚΙ, όσο και (ελπιζόμενα να ευοδωθεί η πρόθεσή των ιδιοκτητών του) στο εγγύς μέλλον και δίσκοι βινυλίων από ελληνικές μπάντες.

– Κ.Τ.

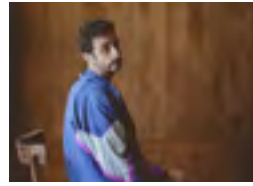
Το Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου με καθαρά πολιτικό προσανατολισμό, φέτος συμπεριλαμβάνει ένα κύκλο για τη Μεταπολίτευση, και παραστάσεις που επικεντρώνονται στις προκλήσεις της συμβίωσης στις σύγχρονες κοινωνίες. Το αίτημα για Δημοκρατία, Δικαιοσύνη και συμπερίληψη βρίσκεται στο επίκεντρο σε μια εποχή που είναι αναγκαίο η τέχνη να κάνει τη διαφορά και είναι επιτακτική ανάγκη να καλέσει το κοινό για συμμετοχή στα κοινά. Το Φεστιβάλ θα σπρώξει την αυλαία του την 1η Ιουνίου και οι 93 παραγωγές, που φιλοδοξούν να μας δείξουν τον κόσμο κάτω από ένα καινούργιο φως.

– Δ.Β.

Ο καιρός ανοίγει, οι δρόμοι γεμίζουν και η πόλη υποδέχεται πληθώρα φεστιβάλ, συναυλίες και πολιτιστικά δρώμενα. Το καλοκαίρι έχει τόσες συναυλίες που είναι πολύ δύσκολο κάποιος να απορροήσει σε ποιες θα πάει και ποιες θα αφήσει πίσω. Τα θερινά είναι έτοιμα να ανοίξουν και σε κάθε συνοικία υπάρχει και ένα μικρό διαμαντάκι να προσφέρει ταινίες κάτω από τον έναστρο ουρανό. Ενώ τα ανοικτά θέατρα ετοιμάζονται να γεμίσουν πάλι προσφέροντας νέα έργα ή παραστάσεις που είχαν επιτυχία τη χειμερινή σεζόν. Καλοκαιριάζει και η Αθήνα με τη ζούγκλα της έχει πολλές ομορφιές να προσφέρει.

– Ε.Α.

Η χαλκότερη, ιδιοσυγκρασιακή θεατρική ομάδα που ακούει στο όνομα bijoux de kap τοίμισε νέα δουλειά. Συγκεκριμένα, φέρνει στην σκηνή με τον συνήθη ανατρεπτικό της τρόπο το έργο “Μάθε με να φεύγω” του Άκη Δάμιο που θα παρουσιάζεται, σε σκηνοθεσία Γιάννη Σκουρλέτη στο Hood Art Space, τον ειδικά διαμορφωμένο για την παράσταση χώρο της ομάδας στο Μοναστηράκι σχεδόν όλων των θέατρα ετοιμάζονται να γεμίσουν πάλι προσφέροντας νέα έργα ή παραστάσεις που είχαν επιτυχία τη χειμερινή σεζόν. Χρειαζόμαστε το καλό θέατρο περισσότερο από ποτέ.

– Γ.Δ.

ΕΝΑ ΝΕΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΙΛΟ ΟΤΕ

Η διοίκηση του Ομίλου ΟΤΕ ανακοίνωσε μια σπουδαία πρωτοβουλία στον τομέα του πολιτισμού, ένα Νέο Μουσείο διεθνών προδιαγραφών σε ένα εμβληματικό κτίριο της πόλης.

Η Αθήνα αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους προορισμούς παγκοσμίως κι ένας από τους βασικούς λόγους είναι αδιαμφισβήτητα η πλούσια ιστορική και πολιτιστική της κληρονομιά. Στην ανάδειξη αυτής της πολύτιμης παρακαταθήκης, καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν τα μουσεία της πόλης, τα οποία ανοίγουν καθημερινά τις πόρτες τους σε χιλιάδες επισκέπτες.

Μέσα στα επόμενα χρόνια, ο «κατάλογος» των αθηναϊκών μουσείων θα εμπλουτιστεί, αφού ένα Νέο Μουσείο αναμένεται να δημιουργηθεί, όπως ανακοινώθηκε από τον Όμιλο ΟΤΕ. Το Νέο Μουσείο θα στεγαστεί σε μέρος του κεντρικού συγκροτήματος ΥΜΑ-ΝΥΜΑ (Υπεραστικό Μέγαρο Αθηνών – Νέο Υπεραστικό Μέγαρο Αθηνών), ένα από τα πιο κλασικά σημεία του κέντρου της Αθήνας και ειδικότερα στο ΥΜΑ, στην οδό Πατισίων 85. Πρόκειται για ένα ιστορικό κτίριο μεγάλης σημασίας, καθώς ήταν αυτό που φιλοξένησε το πρώτο κέντρο υπεραστικών κλήσεων της χώρας.

Το Νέο, διεθνών προδιαγραφών Μουσείο, έκτασης άνω των 5.000 τμ., θα πληροί τους όρους συγκροτήματος και θα είναι ανοιχτό και προσβάσιμο για όλους, (είτε μέσω φυσικής, είτε μέσω ψηφιακής παρουσίας). Στόχος του Ομίλου ΟΤΕ για το Νέο Μουσείο είναι να μην αποτελεί μόνο ένα μουσείο αντικείμενο, αλλά ένα μουσείο εμπειριών. Ένα μουσείο καινοτομίας και εκμάθησης της ιστορίας των τηλεπικοινωνιών, της οποίας ο Όμιλος ΟΤΕ είναι αναπόσπαστο κομμάτι. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι εκτός από τους χώρους μόνιμων και περιοδικών εκθέσεων, το Νέο Μουσείο θα διαθέτει χώρους εκπαίδευσης, προκειμένου να προσφέρει ένα συναρπαστικό ταξίδι μάθησης σχετικά με το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιών.

Το Νέο Μουσείο, που θα λειτουργεί ως πολιτιστικό

τοπόσημο, σημείο αναφοράς για την Αθήνα και καταλυτικός παράγοντας για την περαιτέρω αναβάθμιση της περιοχής, είναι μέρος της στρατηγικής Βιώσιμης Ανάπτυξης του Ομίλου ΟΤΕ. Άλλες πρωτοβουλίες του Ομίλου ΟΤΕ στον τομέα του πολιτισμού είναι η εγκατάσταση σύγχρονων δικτυακών υποδομών και η παροχή δωρεάν WiFi σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία, το COSMOTE HISTORY HD, το μοναδικό κανάλι ντοκιμαντέρ αφιερωμένο αποκλειστικά στην Ελλάδα και την ιστορία της με πάνω από 930 ώρες τηλεοπτικού προγράμματος και η πρωτοποριακή εφαρμογή COSMOTE CHRONOS που αναβιώνει το μεγαλείο της Ακρόπολης, όπως ήταν στην ακμή της.

«Η στρατηγική μας επιλογή να στηρίζουμε διαχρονικά τον πολιτισμό και την ιστορία της χώρας, είναι μέρος του οράματός μας, να είμαστε ο κορυφαίος πάροχος ψηφιακών υπηρεσιών με επίκεντρο τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Αυτό αποδεικνύουμε έμπρακτα και με την απόφασή μας για τη δημιουργία ενός Νέου Μουσείου στην καρδιά της Αθήνας, που θα αποτελέσει παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές», σχολίασε ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος Ομίλου ΟΤΕ, Μιχάλης Τσαμαζ.

Το project management του Νέου Μουσείου έχει αναλάβει η ΟΤΕestate, θυγατρική του Ομίλου ΟΤΕ. Η αρχιτεκτονική μελέτη του Νέου Μουσείου πραγματοποιείται από το αρχιτεκτονικό γραφείο Kok-kinou – Kourkoulas Architects and Associates, ενώ η μουσειολογική από την κα Ερατώ Κουτουσαδάκη, αρχιτέκτονα-μουσειολόγο. Μόλις ολοκληρωθούν και οι δύο μελέτες, το Νέο Μουσείο θα διαθέτει, εκτός από τους χώρους μόνιμων και περιοδικών εκθέσεων, έναν πολυχώρο στο ισόγειο, πωλητήριο, εστιατόριο, καφέ και χώρους για εκδηλώσεις και εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Λιγότερο από έναν χρόνο μετά από τις καταστροφικές πλημμύρες της κακοκαιρίας Daniel και Elias στη Θεσσαλία, η κυβέρνηση σπεύδει στα μπουλάκια να ιδιωτικοποιήσει μέχρι και τους υδάτινους πόρους της περιοχής. Με τις πλημμυρισμένες εκτάσεις να ανέρχονται στα 750.000 στρέμματα και τις συνολικές ζημιές να ξεπερνούν σε κόστος τα 5 δις ευρώ, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας εισήγαγε προ ημερών στη Βουλή σχετικό προς διαβούλευση νομοσχέδιο. Δύο μέρες μετά τη λήξη της διαβούλευσης, το ΥΠΕΝ κατέθεσε το νομοσχέδιο για την ίδρυση της ανώνυμης εταιρείας με επωνυμία «Οργανισμός Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας Α.Ε.», δίνοντας το πράσινο φως για το σχέδιο της ολλανδικής εταιρείας HVA για τις πληγείσες περιοχές. Εννοείται ότι η εταιρεία επιλέχθηκε με απευθείας ανάθεση από την κυβέρνηση.

– Κ.Τ.

Πριν λίγο καιρό διάβασα μία έρευνα που αναφέρει ότι οι νέοι (17-34) βιώνουν εργασιακή εξουθένωση και ότι αμειβονται πολύ χαμηλά. Τώρα με την δήμηρη εργασία μάλλον θα αναπολούν τις ημέρες του 5νθημερου στο οποίο σπάνια δεν αναγκάζονταν να κάνουν απλήρωτες υπερωρίες. Τόσο καιρό ήταν ξεκούραστοι, απλά δεν το ήξεραν. Βέβαια τα νούμερα αλλά λένε. Σύμφωνα με μία άλλη έρευνα, οι ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο στην Ελλάδα ανήλθαν στις 2.000,1 το 2023, κατατάσσοντας την ελληνική οικονομία στη δεύτερη θέση ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 κρατών μελών. Λίγο αργότερα, οι Financial Times δημοσίευσαν στοιχεία σύμφωνα με τα οποία η Ελλάδα είναι η 2η φτωχότερη χώρα της Ευρώπης. Τόσο αυτή τη χρονιά ή την επόμενη, γίνουμε η φτωχότερη χώρα της Ευρώπης με τις περισσότερες ώρες εργασίας.

– Δ.Β.

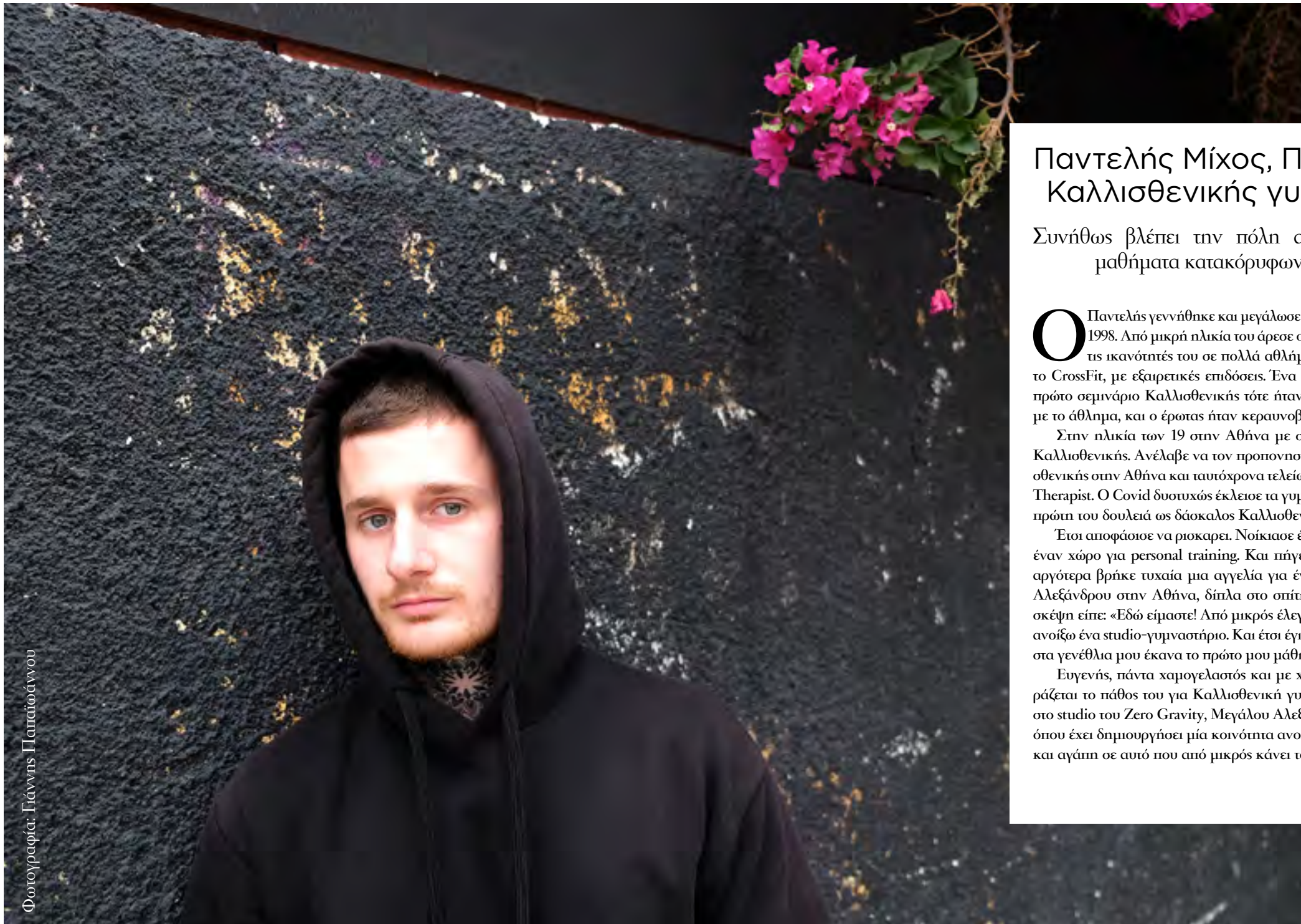
Οι ευρωεκλογές πλοσιάζουν και δυστυχώς ελάχιστοι φαίνεται να αντιλαμβάνονται τη σημασία τους. Η έλλειψη πολιτικής παιδείας έχει οδηγήσει σε μία τρομακτική αποχή ενώ οι celebrities μπαίνουν στον πολιτικό αγώνα γιατί τα ονόματά τους είναι γνωστά και πολύ πιο πιθανό να επιλεχθούν. Καμία σημασία δε δίνεται στο ποιος θα μας εκπροσωπήσει στο Ευρωκοινοβούλιο ενώ υπάρχει και μεγάλη άγνοια του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Σε μία χώρα που η επιβίωση όμως είναι καθημερινό ζήτημα, το ευρωπαϊκό μέλλον της Ελλάδας και η επίδραση της ΕΕ στις ζωές μας μοιάζει πολυτέλεια.

– Ε.Α.

Το ανηλέες κράξιμο γυναικών υποψήφιων για την Ευρωβουλή (με τη ΝΔ) με επιχειρήματα που ελάχιστα σχετίζονται με την πολιτική. Ο φεμινισμός και η αλληλεγγύη υποχωρούν για λίγο. Δεν θα υπερασπιστούμε κιόλας γυναίκες που δεν είναι συντρόφισσές μας-εκτός και αν φορούν μαντίλα. Αυτές είναι συντρόφισσές μας επειδή δεν ανήκουν στο ελληνικό τρίπτυχο πατρις-θρησκεία-οικογένεια. Είναι του αραβικού, του πακιστανικού, του φρικού αντίστοιχο τριπτύχου, δεν είναι τίποτα φασιστονοικοκυρές. Η φασιστονοικοκυρούλα Μελέτη, πάλι, διέπραξε το έγκλημα των χρημάτων και της φήμης δουλεύοντας. Από πού κι ως πού μπορεί να μιλά αυτά για τις γυναίκες και την βία; Αυτή είναι προνομιούχα, βολεμένη, συστημική. Και δεξιά! Άλλο τώρα που είναι γυναίκα. Λεηπομέρειες.

– Γ.Δ.

Φωτογραφία: Γιάννης Παπαϊωάννου

Παντελής Μίχος, Προπονητής Καλλισθενικής γυμναστικής

Συνήθως βλέπει την πόλη ανάποδα κάνοντας μαθήματα κατακόρυφων στηρίξεων.

Ο Παντελής γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Λάρισα τον Μάιο του 1998. Από μικρή ηλικία του άρεσε ο αθλητισμός και δοκίμασε τις ικανότητές του σε πολλά αθλήματα. Στα 15 του ξεκίνησε το CrossFit, με εξαιρετικές επιδόσεις. Ένα δώρο για συμμετοχή στο πρώτο σεμινάριο Καλλισθενικής τότε ήταν και η πρώτη του επαφή με το άθλημα, και ο έρωτας ήταν κεραυνοβόλος.

Στην ηλικία των 19 στην Αθήνα με σκοπό να γίνει δάσκαλος Καλλισθενικής. Ανέλαβε να τον προπονησει η πρώτη ομάδα Καλλισθενικής στην Αθήνα και ταυτόχρονα τελείωσε και μια σχολή Massage Therapist. Ο Covid δυστυχώς έκλεισε τα γυμναστήρια όταν βρήκε την πρώτη του δουλειά ως δάσκαλος Καλλισθενικής.

Έτσι αποφάσισε να ρισκαρει. Νοίκιασε ένα σπίτι και δημιούργησε έναν χώρο για personal training. Και πήγε τέλεια! 2 χρόνια σχεδόν αργότερα βρήκε τυχαία μια αγγελία για έναν χώρο στην Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Αθήνα, δίπλα στο σπίτι του και χωρίς ιδιαίτερη σκέψη είπε: «Εδώ είμαστε! Από μικρός έλεγα ότι μέχρι τα 24 θέλω να ανοίξω ένα studio-γυμναστήριο. Και έτσι έγινε. Στις 16 Μαΐου του 2022 στα γενέθλια μου έκανα το πρώτο μου μάθημα στον δικό μου χώρο».

Ευγενής, πάντα χαμογελαστός και με χιούμορ, ο Παντελής μοιράζεται το πάθος του για Καλλισθενική γυμναστική και handstands στο studio του Zero Gravity, Μεγάλου Αλεξάνδρου 122, στην Αθήνα, όπου έχει δημιουργήσει μία κοινότητα ανοιχτή σε όλους με σεβασμό και αγάπη σε αυτό που από μικρός κάνει τόσο επιτυχημένα.

Εύα Αναστασιάδου

Η αισθητική του «άβολου» που έχει κυριεύσει τους Αθηναίους

Στα υπολογιστικά συστήματα η διαδικασία επικοινωνίας μεταξύ των πρωτοκόλλων περιλαμβάνει συγκεκριμένους αλγορίθμους που εντοπίζονται στην τοποθεσία του αποστολέα και του παραλήπτη. Στην πλευρά του αποστολέα, το πρωτόκολλο περιμένει ένα γεγονός/μία εντολή, όπως ένα αίτημα για αποστολή δεδομένων, και όταν αυτό συμβεί δημιουργείται ένα πλαίσιο και τα δεδομένα αποστέλλονται. Στην πλευρά του παραλήπτη, το πρωτόκολλο περιμένει ένα συμβάν, όπως η άφιξη ενός πλαισίου δεδομένων, και όταν το λάβει εξάγει τα δεδομένα για να τα παραδώσει στο δικό του σύστημα.

Αυτή η συνεχής διαδικασία εξασφαλίζει ότι τα δεδομένα μεταδίδονται και λαμβάνονται αποτελεσματικά μεταξύ των δύο (ή και περισσότερων) πλευρών. Ωστόσο, για να ολοκληρωθεί αυτή η επικοινωνία και να γίνουν αποδεκτά τα αιτήματα θα πρέπει αποστολέας (Α) και παραλήπτης (Β) να μιλούν την ίδια γλώσσα και να αναγνωρίζουν το πλαίσιο του άλλου. Ένα αίτημα από μία άγνωστη πηγή, σε άγνωστη γλώσσα, θα απορριφθεί και έτσι δε θα επικοινωνήσουν οι πλευρές μεταξύ τους. Στην ουσία, η επικοινωνία στα απλά πρωτόκολλα προκύπτει από τα προκαθορισμένα βήματα που πρέπει να ακολουθήσουν ο Α και ο Β για να χειριστούν τη μετάδοση των δεδομένων. Αυτά τα πρωτόκολλα διασφαλίζουν ότι τα δεδομένα ανταλλάσσονται αξιόπιστα και αποτελεσματικά μέσα σε ένα υπολογιστικό σύστημα, τηρώντας τους κανόνες και τις διαδικασίες που ορίζονται από το σχεδιασμό του πρωτοκόλλου.

Τι σκέψη, όμως, μπορεί να έχουν όλα αυτά με την αισθητική του «άβολου» που έχει κυριεύσει τους Αθηναίους;

Για να γίνει ίσως πιο κατανοητό, θα σας δώσω ένα πιο απλό παράδειγμα επικοινωνίας. Κάποτε, πριν έρθει η αναγνώριση κλήσεων στη ζωή μας, όταν χτυπούσε το τηλέφωνο λέγαμε «Ποιος;» ή «Παρακαλώ;», και αναλόγως την απάντηση που θα παίρναμε αποφασίζαμε πώς θα αντιδράσουμε στην κλήση, δηλαδή είτε θα την τερματίζαμε μη αναγνωρίζοντας το άτομο είτε θα συνεχίζαμε αν επιθυμούσαμε, αλλά και σε τι mindset θα μπαίναμε για τη συζήτηση που θα προέκυπε κ.λπ. Κάτι που δεν έχει αλλάξει και τόσο μέχρι σήμερα -πάντα έχουμε επιλογές τη στιγμή που κάποιος θα μας πάρει τηλέφωνο-

αλλά η πρώτη και φυσιολογική μας αντίδραση ήταν να μάθουμε ποιος βρίσκεται από την απέναντι πλευρά. Κάτι που τώρα, κυρίως λόγω social media, δεν είναι εύκολα αντιληπτό.

Ποιος είσαι εσύ που διαβάζεις αυτό το άρθρο και ποιοι είναι όλοι αυτοί γύρω μας; Μην το παίρνεις προσωπικά, δεν έχω κάτι μαζί σου και δεν αναφέρομαι στον επαγγελματικό σου προσδιορισμό, δε με αφορά άλλωστε. Μπορούμε να επικοινωνήσουμε, και είμαι διατεθειμένος να το κάνω αν βρίσκομαι σε κατάλληλη κατάσταση, είτε εργάζεσαι ως λιμενεργάτης ή σε περίπτερο είτε σου ανήκει μια γκαλερί στο Κολωνάκι ή ζεις σε μονοκατοικία στην Πολιτεία. Άραγε, αν με συναντούσες τυχαία στον δρόμο θα μπορούσες να καταλάβεις αν είμαι φασαίος με λεφτά ή δανειζόμαι από φίλους και συγγενείς, αν ακούω indie pop ή hip-hop, αν είμαι αλληλέγγυος ή δεν ενδιαφέρομαι για τίποτα; Εγώ τι γνώμη θα σχηματίζα για σένα; Θα μου πεις, «έχει σημασία;» Ίσως ναι, αλλά όχι για να κρίνουμε ο ένας τον άλλον, απλώς να δούμε αν μιλάμε την ίδια “γλώσσα” για να στείλουμε ο ένας στον άλλον data πραγματικής επικοινωνίας. Διαφορετικά, τι νόημα έχει; Σπαταλάμε και οι δύο τον χρόνο μας σε ανούσια επαφή. Έτσι δεν είναι;

Πολλές φορές αναρωτιέμαι αν υπάρχουν πλέον οι λεγόμενες «φυλές της Αθήνας», αυτές που κάποτε ήταν τόσο must ως ύλη στα περιοδικά και αργότερα στο content που παρήγαγαν τα site στα πρώτα χρόνια

ΤΙ ΕΧΕΙ ΣΥΜΒΕΙ
ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ
ΠΟΖΑΡΟΥΝ, ΖΟΥΝ,
ΜΙΛΑΝΕ ΜΕ ΑΒΟΛΟ
ΤΡΟΠΟ; ΠΩΣ Η
ΑΜΗΧΑΝΙΑ ΕΓΙΝΕ
ΤΟ ΚΥΡΙΑΡΧΟ
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ;

της ψηφιακής ζωής μας. Δεν υπάρχουν. Δεν υπάρχουν «φυλές», δεν αναφερόμαστε σε αυτές ακόμη κι αν υπάρχουν. Ζούμε στην εποχή της ψευδαίσθησης. Σχεδόν όλοι μπορούν να κινούνται «απ’ τα αλώνια στα σαλόνια», όπως λέμε, αλλά όχι με την ίδια συχνότητα. Πόσες φορές μέσα στη χρονιά θα μπορέσεις να πας σε ένα καλό εστιατόριο (σαλόνι); Μία, άντε δύο ή τρεις το πολύ. Πόσες φορές μέσα στη χρονιά θα μπορέσει να πει το ποτό του στο Bad Tooth, στο Χοροστάσιο, στο Rudu και σε άλλα μπαρ της πόλης (αλώνια) αυτός/η που βγάζει τα διπλάσια, αν όχι τα τριπλάσια, από σένα; Όσες φορές θελήσει. Αν αυτό λοιπόν δεν είναι ψευδαίσθηση, ότι όλοι είμαστε πλέον ίδιοι και με ισάξιες ευκαιρίες/δυνατότητες, δεν ξέρω τι είναι. Διαχρονικά και ανά περιόδους, το «σαλόνι» υποδέχεται το «αλώνι» στις τάξεις του, το αγκαλιάζει με τον δικό του τρόπο, υιοθετεί κάποια πράγματα απ’ αυτό και μετά διαφημίζει την πρωτοτυπία του, την εξέλιξη του, το άνοιγμα που έκανε σε μειονότητες, κοινωνικές ομάδες και τάξεις. Ουσιαστικά, όμως, το πνίγει.

Και μέσα σε όλη αυτή την κατάσταση, έρχεται και κουμπώνει η αισθητική του «άβολου». Θα αναρωτιέσαι τι εννοώ με τον όρο αυτό, αλλά δεν είναι και τόσο δύσκολο αν το σκεφτείς ξανά. Σίγουρα θα έχεις συναντήσει ανθρώπους που σε έχουν φέρει σε άβολη θέση, και δεν αναφέρομαι σε εκείνους που σε έκαναν να νιώσεις άσχημα, αλλά αμήχανα. Οι παράγοντες ποικίλλουν όμως το μοτίβο είναι ίδιο: ένας συνδυασμός διαφόρων και διαφορετικών μεταξύ τους αισθητικών, δημιουργώντας ένα σύνολο που “διβάζεται” δύσκολα φέρνοντάς σε σε αμηχανία.

Έρχομαι πολύ συχνά σε αυτή την αμήχανη θέση λόγω της άβολης αισθητικής που επικρατεί. Παρατηρώντας stories στο Instagram και δημοσιεύσεις γενικότερα στα social media, μπορώ να πω -χωρίς καμία στατιστική ανάλυση- ότι αυτή η πόλη έχει κυριευτεί από το «άβολο». Νέοι άνθρωποι που φοράνε ζακέτες Adidas και μπλουζες Pull & Bear, ποζάρουν με στραβό τοιγάρο στο στόμα που κρέμεται στο πλάι των χειλιών δίπλα σε φίκους, σε υπόγεια πάρτι, σε ταράτσες της Αθήνας, σε πορείες στο κέντρο, σε πολυτελή ξενοδοχεία -αν είναι το άτομο είναι καλλιτέχνης- για τις ανάγκες μιας φωτογράφισης, σε υποφοτισμένες τουαλέτες κάποιου μπαρ της πόλης που είναι γεμάτες από ταγκιές και αυτοκόλλητα. Τη μία μέρα θα υιοθετήσουν τη ζωή του φασαίου αράζοντας σε καναπέδες Ikea σε κάποιο σπίτι στο Κουκάκι πίνοντας μπύρες και στρίβοντας Old Holborn, και την επόμενη θα κάνουν κάτι εντελώς αντίθετο για να καταρρίψουν την εικόνα που οι ίδιοι δημιούργησαν. Μια επανεφεύρεση της ταυτότητας και του εαυτού σε έναν αέριο αθηναϊκό κύκλο.

Μέχρι κάποιο σημείο της ζωής μου χρησιμοποιούσα το εξής μανιφέστο: «Αρτιστικά αλητείες, καθότι rock n’ roll γενικά, και ίσως συγκεκριμένα.» Άβολο. Ήταν ακριβώς αυτή η περίοδος που θεωρούσα ότι μπορώ να εισχωρήσω σε κυριλέ μέρη, μουσεία και κλιδάτα σημεία και να κάνω τη «φάση μου», με ακριβώς την ίδια άνεση που ένιωθα οικείο το Καμπεθόν και το Τριφασικό στο Μεταξουργείο. «Όλοι μια παρέα είμαστε», πίστευα. Τελικά, όμως, δεν ισχύει κάτι τέτοιο. Απέβαλλα την ανάγκη να υπηρετώ ως στάση ζωής και κοσμοθεωρίας οποιοδήποτε μανιφέστο γιατί δεν ήθελα να είμαι εγκλωβισμένος σε καταστάσεις που καθορίζονται από εύχες, καλοστημένες, παραπλανητικές και απροσδιόριστες ατάκες.

Πρόσφατα, σε μία συνέντευξη από το αρχείο του Θανάση Λάλα που δημοσιεύσαμε στο olafagr, διάβασα το εξής:

Θανάσης Λάλας: Η δημιουργία είναι μια αφορμή επικοινωνίας;

Λουκάς Σαμαράς: Η δημιουργία είναι ένα είδος επικοινωνίας που στηρίζεται στην αισθητική. Η δημιουργία δημιουργεί η ίδια αισθητική.

Θ.Λ.: Πώς δημιουργούμε αισθητική;

Λ.Σ.: Η αισθητική δημιουργείται κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες... Είναι λιγάκι σαν κακομαθημένο παιδί η αισθητική.

Αν το να ζεις, περιλαμβάνοντας αναπόφευκτα την επικοινωνία, είναι η ύψιστη τέχνη που μπορείς να δημιουργήσεις, απ’ αυτή τη δημιουργία η αισθητική προκύπτει; Ποια είναι η αισθητική της ζωής και της επικοινωνίας σου; Μήπως ζούμε και επικοινωνούμε αμήχανα, επομένως δημιουργούμε και άβολη αισθητική; Μπορεί όλο αυτό να είναι αποτέλεσμα της οικειοποίησης μιας υβριδικής ταυτότητας αφού θεωρούμε ότι υπάρχει η δυνατότητα να είμαστε παντού και πουθενά ταυτόχρονα;

Οι διαχωριστικές γραμμές που έσβησαν με το πέρασμα των χρόνων είχαν ως σκοπό τη συμπερίληψη. Σαφώς και όλοι μπορούμε να συνυπάρχουμε, όμως το πρόβλημα δεν ήταν οριοθέτηση αλλά ο τρόπος που τα όποια σύνορα απέκλειαν ανθρώπους για ταξικούς -και όχι μόνο- λόγους. Καλύτερα να ανήκεις κάπου συγκεκριμένα παρά να έχεις την ψευδαίσθηση ότι είσαι μέρος ενός μεγαλύτερου ποικιλόμορφου συνόλου. Είναι κάπως άβολο.

Νίκος Παγουλάτος

Μήπως ήρθε η ώρα να ανακόψουμε την εργασιακή φρενίτιδα της εποχής μας;

Έχουν περάσει 110 χρόνια από τότε που ο Χένρι Φορντ, ο ιδρυτής της ομώνυμης αυτοβιομηχανίας, ένθερμος αντισοφιστής, σηκώθηκε ανήσυχος από το κρεβάτι του και εμπνευσμένος από ένα σφαγείο χοίρων, είχε την φαινή ιδέα που ριζοσπαστικοποίησε για πάντα την διαδικασία παραγωγής: Την γραμμική συναρμολόγηση. Σύμφωνα με αυτήν, κάθε εργατής είχε μια πολύ συγκεκριμένη εργασία πάνω στο αυτοκίνητο όταν αυτό περνούσε από μπροστά του πάνω στο μηχανήμα που το μετέφερε. Η αλυσίδα αυτή άλλαξε εντελώς της γραμμής παραγωγής, όχι μόνο στα αυτοκίνητα αλλά και στα περισσότερα εργοστάσια, και ήταν η αιτία για να μείνει ο Φορντ στην ιστορία της βιομηχανικής νεωτερικότητας για το λεγόμενο «φορντικό μοντέλο παραγωγής». Ένας λαβύρινθος αλυσίδων παραγωγής που αναζητούσαν μάζες ανειδίκευτων εργατών για να στηρίζουν το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης. Η γραμμική αυτή μείωσε τον χρόνο κατασκευής ενός αυτοκινήτου, από 12 ώρες σε μόλις μιάμιση ώρα, μειώνοντας ταυτόχρονα το κόστος παραγωγής του. Το 1914 είχαν παραχθεί 308.162 περισσότερα αυτοκίνητα, απ' όσα είχαν παραγάγει συνολικά οι 300 κατασκευαστές εκείνη την εποχή.

Παρά τις μεγάλες ιδιοτροπίες του, τον αντισοφιστικό του και το αζεπέραστο πείσμα του, ο Φορντ ήταν αρκετά ευφυής ώστε να προχωρήσει σε εργοδοτικές καινοτομίες. Αφού μέσω της έρευνάς του διαπίστωσε ότι η περισσότερη εργασία απέφερε μόνο μια μικρή αύξηση της παραγωγικότητας που διαρκούσε για μικρό χρονικό διάστημα, στις 25 Σεπτεμβρίου του 1926, ο Φορντ ανακοίνωσε ότι θα πλήρωνε κάθε εργάτη 5 δολάρια ανά οκτάωρο, ποσό που ήταν σχεδόν διπλάσιο από αυτό που έπαιρνε ο μέσος εργαζόμενος στην αυτοκινητοβιομηχανία εκείνη την εποχή και παράλληλα μείωσε το ωράριο από εννέα ώρες σε οκτώ για τους υπαλλήλους του και τους εξασφάλισε μια δεύτερη αργία, εκείνη του Σαββάτου, καθιερώνοντας με αυτόν τον τρόπο την πενήδημη εργασία. Οι κατασκευαστές και οι εταιρείες σύντομα ακολούθησαν το παράδειγμα του Χένρι Φορντ, αφού είδαν πως αυτή η νέα πολιτική ενίσχυσε την παραγωγικότητα και ενίσχυσε την αφοσίωση και την αξιοπρέπεια των εργαζομένων του Φορντ. Το ημερομίσθιο στο εργοστάσιο του ήταν διπλάσιο από εκείνο σε ολόκληρες τις

ΠΑΡΑ ΤΙΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΔΕΚΑΕΤΙΩΝ, ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΥΠΟΤΙΘΕΤΑΙ ΟΤΙ ΘΑ ΜΑΣ ΕΚΑΝΑΝ ΠΙΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥΣ ΑΠΟ ΠΟΤΕ, ΕΡΓΑΖΟΜΑΣΤΕ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΑ ΠΟΛΥ. ΠΙΟ ΠΟΛΥ ΑΠΟ ΠΟΤΕ.

ΗΠΑ. Αυτό ήταν πραγματικά μια πρωτοποριακή αλλαγή για την εποχή εκείνη.

Άλλωστε, μετά τη Βιομηχανική Επανάσταση, οι εργαζόμενοι στη μεταποίηση εργάζονταν συχνά εξαήμερη εργασία για συνολικά 60 έως 90 ώρες. Μόνο όταν οι εργατικές συνδικαλιστικές οργανώσεις άρχισαν να διεκδικούν καλύτερες συνθήκες εργασίας γύρω στα μέσα του 19ου αιώνα, τα πράγματα άρχισαν σιγά-σιγά να αλλάζουν. Αλλά με την καθιέρωση της εργάσιμης ημέρας 9 με 5 από τον Φορντ -η οποία δεν καθοδηγήθηκε ακριβώς από το ενδιαφέρον για την ευημερία των εργαζομένων του, όπως μερικές φορές πιστεύεται- περισσότερες μεγάλες εταιρείες την υιοθέτησαν και, να 'μαστε τώρα σήμερα.

Για ορισμένους, το συμπέρασμα αυτής της ιστορίας είναι ότι θα πρέπει να είμαστε ευγνώμονες για τις σημερινές 40ωρες εβδομάδες απασχόλησης και να τις αποδεχτούμε ως μια πολύ καλή συμφωνία για τα ιστορικά δεδομένα. Δεν δουλεύουμε πια 14 ή 16 ώρες την ημέρα και δεν πέφτουμε στα γράναζα των μηχανών της βαριάς βιομηχανίας εξαιτίας της απόλυτης εξάντλησης, οπότε για τι άλλο θα μπορούσαμε να παραπονεθούμε;

Λοιπόν, ο μέσος όρος των ωρών εργασίας σήμερα, όντως παρουσιάζει τρομερή βελτίωση αν αναλογιστεί κανείς τα τελευταία 150 περίπου χρόνια, αλλά δεν είναι σε καμία περίπτωση το παράδειγμα σε όλη την ανθρώπινη ιστορία. Ακόμη και το γεγονός ότι εργαζόμαστε ως επί το πλείστον όλο το χρόνο θα έκανε πολλούς από τους προγόνους μας να πετάξουν κάτω τα βέλη τους και να ανασπενάξουν με απορία.

Η πραγματικότητα είναι ότι εξακολουθούμε να βρισκόμαστε στην εποχή της υπερεργασίας. Από τότε που

θυμάμαι τον εαυτό μου, αυτή την εποχή του χρόνου -τέλη του χειμώνα, αρχές της άνοιξης- αισθάνομαι κουρασμένη και τώρα, σαν αρκούδα που μόλις ξύπνησε μετά από μήνες βαθιάς νάρκης. Ίσως είναι απλώς η συσσωρευμένη κόπωση της χρονιάς που οδεύει προς το τέλος της, ή ίσως είναι απλώς ένα εποχικό φαινόμενο. Πολλά ζώα διαθέτουν άλλοτε ένα εποχιακό βιολογικό ρολόι, οπότε γιατί να διαφέρουν οι άνθρωποι;

Αν πάμε πιο πίσω, οι άνθρωποι στις κοινωνίες των κυνηγών-τροφοσυλλεκτών πιθανότατα δούλευαν πολύ λιγότερο και από τους σύγχρονους εργαζόμενους στη Δύση. Σύμφωνα με τον ανθρωπολόγο Τζέιμς Σούζμαν, ο οποίος πέρασε δεκαετίες ερευνώντας αφρικανικές ομάδες κυνηγών-τροφοσυλλεκτών, όπως οι Ju' hoansi, οι πρόγονοί μας κυνηγοί-τροφοσυλλέκτες σπάνια εργάζονταν πάνω από 15 ώρες την εβδομάδα και είχαν άφθονο χρόνο και ενέργεια να διαθέσουν στον ελεύθερο χρόνο τους. Και «είναι σχεδόν βέβαιο ότι δεν υπέμειναν άσχημες, βάνουσες και σύντομες ζωές», προσθέτει ο Σούζμαν. Πολλοί άλλοι ανθρωπολόγοι έκαναν παρόμοιες παρατηρήσεις, συμπεριλαμβανομένου του Μάρσαλ Σάκλινς. Επιπλέον, η μελέτη του Σάκλινς για την κοινωνία των κυνηγών-συλλεκτών !Kung υποδεικνύει ότι δεν είχαν καν σαφή διάκριση μεταξύ εργασίας και μη εργασίας.

Σαφώς, αν εξετάσουμε ένα πολύ ευρύτερο φάσμα της ιστορίας, η περίοδος στην οποία ζούμε τώρα εξακολουθεί να μοιάζει περισσότερο με εξαίρεση παρά με κανόνα. Και έτσι δεν είναι τελικά και τόσο παρηγορητικό το να λέμε «καλά, τουλάχιστον δεν δουλεύουμε τόσο όσο τον 19ο αιώνα, όταν οι άνθρωποι δούλευαν περισσότερο από κάθε άλλη περίοδο της ιστορίας», σωστά;

Για πολλούς ανθρώπους, το να

χρειάζεται να εργάζονται μόνο 40 ώρες εβδομαδιαίως σε μια δουλειά θα ήταν ένα όνειρο που θα γινόταν πραγματικότητα. Ενώ ο μέσος όρος των ωρών εργασίας σε όλο τον κόσμο κυμαίνεται μεταξύ 40 και 44, οι αριθμοί αυτοί είναι συχνά υψηλότεροι μεταξύ των εργαζομένων Millennials και Gen Z -που κατά τα άλλα αποκαλούνται ως οι «τεμπέλικες» γενιές. Σύμφωνα με τις παγκόσμιες εκτιμήσεις της ManpowerGroup για το 2020, το 73% των Millennials εργάζονται περισσότερες από 40 ώρες την εβδομάδα, το ένα τέταρτο εργάζεται περισσότερες από 50 ώρες και σχεδόν το ένα τρίτο έχει δύο ή περισσότερες δουλειές. Και αυτό δεν συμβαίνει ακριβώς επειδή όλοι θέλουμε να είμαστε πιο πολυάσχολοι και από τους μεσαιωνικούς αγρότες κατά την περίοδο της συγκομιδής.

Παρά το γεγονός ότι η πλειονότητα του πληθυσμού στις δυτικές χώρες εργάζεται στην οικονομία των υπηρεσιών -η οποία θα πίστευε κανείς ότι δεν θα έπρεπε να είναι τόσο χρονοβόρα όσο η γεωργική εργασία- και, ίσως το πιο σημαντικό, παρά τις τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών, οι οποίες υποτίθεται ότι θα μας έκαναν πιο παραγωγικούς από ποτέ, εργαζόμαστε υπερβολικά πολύ. Επίσης, δεν έχουμε πραγματικά περίοδο επιβράδυνσης. Πολλοί από εμάς δεν παίρνουμε αναρωτικές άδειες ή ημέρες άδειας λόγω της εργασιακής επισφάλειας. (Και ακόμη και όταν το κάνουμε, νιώθουμε ενοχές ή ντροπή γι' αυτό.) Επιπλέον, οι πλείστοι δεν έχουν σύντροφο που μένει στο σπίτι και κάνει όλες τις δουλειές του σπιτιού, όπως συνέβαινε με αρκετούς εργαζόμενους που εργάζονταν πριν και λίγο μετά την καθιέρωση του μοντέλου 9 με 5.

Πραγματικά, δεν είναι να απορεί κανείς γιατί τα τελευταία χρόνια έχουν εμφανιστεί τάσεις όπως η «σιωπηρή παραίτηση», οι «τεμπέλικες δουλειές» ή

το «κίνημα της επιβράδυνσης». Έχουμε βαρεθεί να πρέπει να επιλέγουμε τη δουλειά αντί για τη ζωή, μέρα με τη μέρα και χρόνο με το χρόνο, μέχρι μια μέρα (αν κι εφόσον) να βγούμε στη σύνταξη. Ακόμη και ο ελεύθερος χρόνος αντιμετωπίζεται ως κτήμα από ορισμένους εργοδότες χάρη στο υποπροϊόν όλων αυτών των τεχνολογικών εξελίξεων, την κουλτούρα του «always-on». Και αν δεν είσαι πρόθυμος να μετατραπείς σε ένα ρομπότ που μεγιστοποιεί το κέρδος των μετόχων, είσαι ακατάλληλος για αυτόν τον κόσμο, προφανώς. Η δεν αξίζεις να κερδίζεις ένα μισθό που να σου εξασφαλίζει τα προς το ζην.

Χωρίς ξεκούραση, δεν υπάρχει ζωή. Απλώς επιβιώνουμε. Και το να βρίσκεσαι σε συνεχή κατάσταση επιβίωσης, με τη σειρά του, έχει αποδειχθεί ότι προκαλεί χρόνιες παθήσεις- όπως χρόνιο πόνο, καρδιακές παθήσεις, διαβήτη και ακόμη και κάποια μορφή καρκίνου. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι υπάρχει επίσης μια αύξηση των χρόνιων ασθενειών σε χώρες όπου η τοξική εργασιακή κουλτούρα εξακολουθεί να είναι σε μεγάλο βαθμό ο κανόνας.

Το να πούμε ένα πηχρό «μπάστα» και να ριζούμε ρυθμούς, δεν είναι καλό μόνο για τους ανθρώπους. Είναι καλό και για τον πλανήτη μας, καθώς διασπά άμεσα το καπιταλιστικό status quo που συνεχίζει να μας σπρώχνει όλο και πιο κοντά στην ίδια μας την καταστροφή. Παρ' όλα αυτά, το γεγονός ότι αυτό αποτέλεσε τον κανόνα τους τελευταίους αιώνες δεν σημαίνει ότι δεν μπορούμε να επανασχεδιάσουμε έναν καλύτερο κόσμο. Μπορούμε και οφείλουμε να το κάνουμε. Αλλά πρώτα, σταματήστε ό,τι κάνετε και αφουγκραστείτε τη φύση που ανθίζει σιγά σιγά γύρω σας. Και στη συνέχεια, πάρτε έναν γλυκό υπνάκο.

Χριστιάνα Στυλιανού

Ποιο θα μπορούσε να είναι ένα νέο, ανανεωμένο greek dream;

Να ξεκαθαρίσουμε κάτι: δεν μιλάμε εδώ για το greek dream των ξένων επισκεπτών της χώρας μας, που, όπως εμείς ονειρευόμαστε κγουασάν, μακαγόν και Τουγ Εφέλ στο Παρίσι, έτσι κι αυτοί ξερογλείφονται με καλαμαράκια, τζατζίκι, gyros, σαντορινιά πλιοβασιλέματα και γραφικά καντούνια. Εδώ, θα επιχειρήσουμε μια μικρή βουτιά στο greek dream των ίδιων των Ελλήνων. Ή, ορθότερα, των Νεοελλήνων.

Ο σκοπός του μέσου Έλληνα, εκεί, στα 70s - 80s, είναι να διοριστεί στο Δημόσιο. «Να τρουπώσει, να μην τον κουνήσει κανείς». Είναι γοητευτικό επίσης να είσαι γιατρός ή δικηγόρος. Και ακόμα καλύτερα, το παιδί σου. Να έχεις γνωστό έναν πολιτικό ή, τέλος πάντων, ένα υψηλά ιστάμενο πρόσωπο, ένα καθηγητή πανεπιστημίου, έναν Τμηματάρχη, έναν Αρχιμπίατο. Στην πορεία, στα 90s - 00s, έχω την αίσθηση ότι αναδύθηκε για τα καλά η τάση «να είμαι αφεντικό του εαυτού μου». Να έχω το μαγαζί μου, το περιοδικό μου, το δικό μου κομμωτήριο, τη δική μου μπουτίκ ρούχων. Μια φάση δημιουργικότητας, καπιταλιστικού ονείρου σε μη σταθερό έδαφος (δεν το ήξεραν τότε οι πολλοί), μια φάση εξωστρέφειας, να πάω και στη Ρώμη να φάω και κινέζικο, να δοκιμάσω κι εκείνο και το άλλο, να φορέσω την τάδε μάρκα του τάδε σχεδιαστή, να είμαι in, να με δουν στο τάδε μαγαζί.

Σε γενικές γραμμές, ο Έλληνας, η Ελληνίδα είχε το όνειρο της αποκατάστασης, με οικογενειακά προικιά -δικοχαρίς ο λαός μας, έχουν γίνει σφαγές για κάτι καλυβόσπιτα πεταμένα στην άκρη του θεού, μεταξύ αδερφών και ξαδερφών. Ο Έλληνας, ο υποκοριστικός: το σπιτάκι, η δουλίσσα, η ζωούλα, το κρασάκι, η θαλασσίτσα. Ή ο

ΣΙΓΟΥΡΑ ΟΧΙ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΗΤΑΝ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ, ΜΑΛΛΟΝ, ΛΙΓΟΤΕΡΟ GREEK ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ GLOBAL. ΑΛΛΑ, ΠΑΛΙ, ΔΕΝ ΠΑΙΡΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΟΡΚΟ.

Έλληνα που τα θέλει όλα στα μέτρα του: οι πολιτικοί να τον νοιάζονται, αλλά εκείνος να μη νοιάζεται τον τόπο του. Να μην ανακυκλώνει. Να αρπάζει ό,τι μπορεί. Διχασμένος, εμφυλιοπολεμικός, έτοιμος για καυγά που εύκολα θα ξεχαστεί, όμως, με ένα τοιπουράκι και λίγη πετσούλα από τ' αρνί του Πάσχα. Greek dream μέσες άκρες θέλετε; Βόλεμα, ευκολία, επανάσταση επάνω στο θίξιμο προσωπικών συμφερόντων και όχι όταν καίγεται (κυριολεκτικά) ο τόπος. Πρέπει η φλόγα να γλείψει την περιουσία του Έλληνα, πρέπει το δικό του το παιδί να σκοτωθεί σε ένα τρένο, για να μπορέσει να σηκώσει κεφάλι. Κι αν ο Έλληνας έχει φράγκα, πάλι προδωμένος θα νιώσει, από ένα κράτος αδηφάγο που βάζει χέρι στα κέρδη του, αλλά και από τους υπόλοιπους συνέλληνες που είναι ζηλιάρηδες, φθονεροί, μικρόψυχοι, κακεντρεχείς και πάντοτε αντίπαλοί του. Διαβάζω στο musicheaven.gr το εξαιρετικό, σχετικό με το θέμα μας κείμενο ενός μπλόγκερ (δεν βρίσκω το όνομά του) και απομονώνω την εξής μεγαλειώδη φράση: «Γεια σου ρε Νεοέλληνα με τα κόμπλεξ, τις νευρώσεις και τις ονειρώξεις και επειδή και εγώ είμαι αντιπροσωπευτικός του είδους, γεια σου εαυτέ μου με τα κόμπλεξ, τις νευρώσεις και τις ονειρώξεις σου».

Κι ύστερα, ήρθε ο Στέφανος. Όχι ο κυρ-Στέφανος που του λείπει η Βουγιουκλάκη να βάλει απ' όλα να λαδώσει το αντεράκι της -γιατί κι αυτό υπήρξε, στις δεκαετίες του 50 και του 60, μέρος του greek dream. Το λάδωμα του εντέρου μετά από πόλεμο, στερήσεις και κακουχίες. Ναι, όχι άλλη μπομποτά. Τώρα, ένα παστίσιο και για εμάς τους φτωχούς, έστω δυο φορές τον χρόνο, περικαλούμε πολύ! Πάμε τώρα στον Στέφανο. Τον Κασσελάκη, καλέ. Ο οποίος ευαγγελίστηκε επιστροφή στην παλιά νοικοκυρεμένη Ελλάδα, αγνοώντας ότι ο μέσος αριστερόστροφα χαωμένος πολίτης που βλέπει παντού χούντες και αδικίες θεωρεί το να είσαι νοικοκύρης κάτι κακό, κατακριτέο και απαξιωτικό -αν και αυτό ήταν το greek dream για πολλά χρόνια και, με έναν τρόπο, ακόμα είναι και θα είναι για πάντα. Σπίτια θέλουμε, ασφάλεια, κάπου να κλίνουμε την κεφαλή, μια αγκαλία θέλουμε, αγάπη, κι αν δεν θέλουμε παιδάκια, έχουμε οκυλάκια και γατάκια που κι αυτά τα αγαπάμε και θέλουμε να τα φροντίζουμε σωστά, πού, στο σπίτι τους, στο σπίτι μας. Έτσι, λοιπόν, ήρθε ο αμερικανοτραφείς Κασσελάκης να διευκρινίσει: «Έχω μιλήσει από την πρώτη στιγμή για τη νέα Ελλάδα και το Ελληνικό Όνειρο που οραματίζομαι. Όμως όχι. Δε θα αφήσω τους “νοικοκύρηδες” στη Δεξιά, την ώρα που οι αληθινοί μπαχαλάκηδες είναι αυτοί που μας κυβερνούν και αποσυνθέτουν την κοινωνία. Την ώρα που Αριστερά είναι πρώτα απ' όλα οι άνθρωποι του μόχθου και της ανθρωπιάς. Η Αριστερά του ήθους και της ευθύνης».

Ουδέν σχόλιο. Απλώς, εγώ προσωπικά, όπως και πολλοί άλλοι πολίτες, συμπαθούμε δεν συμπαθούμε τον Στέφανο Κασσελάκη, δεν κατανόησα τι εννοεί με το «greek dream». Σίγουρα όχι παράνομα χρήματα, πισίνες στα σπίτια μας, μαρκάτα hoodies στις ντουλάπες μας και κότερα-ελικόπτερα. Ούτε φυσικά ο άνθρωπος αναφέρεται σε ένα σοβιετογκρηκ όνειρο, με εξισωμένους μισθούς και κραγιόν-καλσόν-καπότες στη

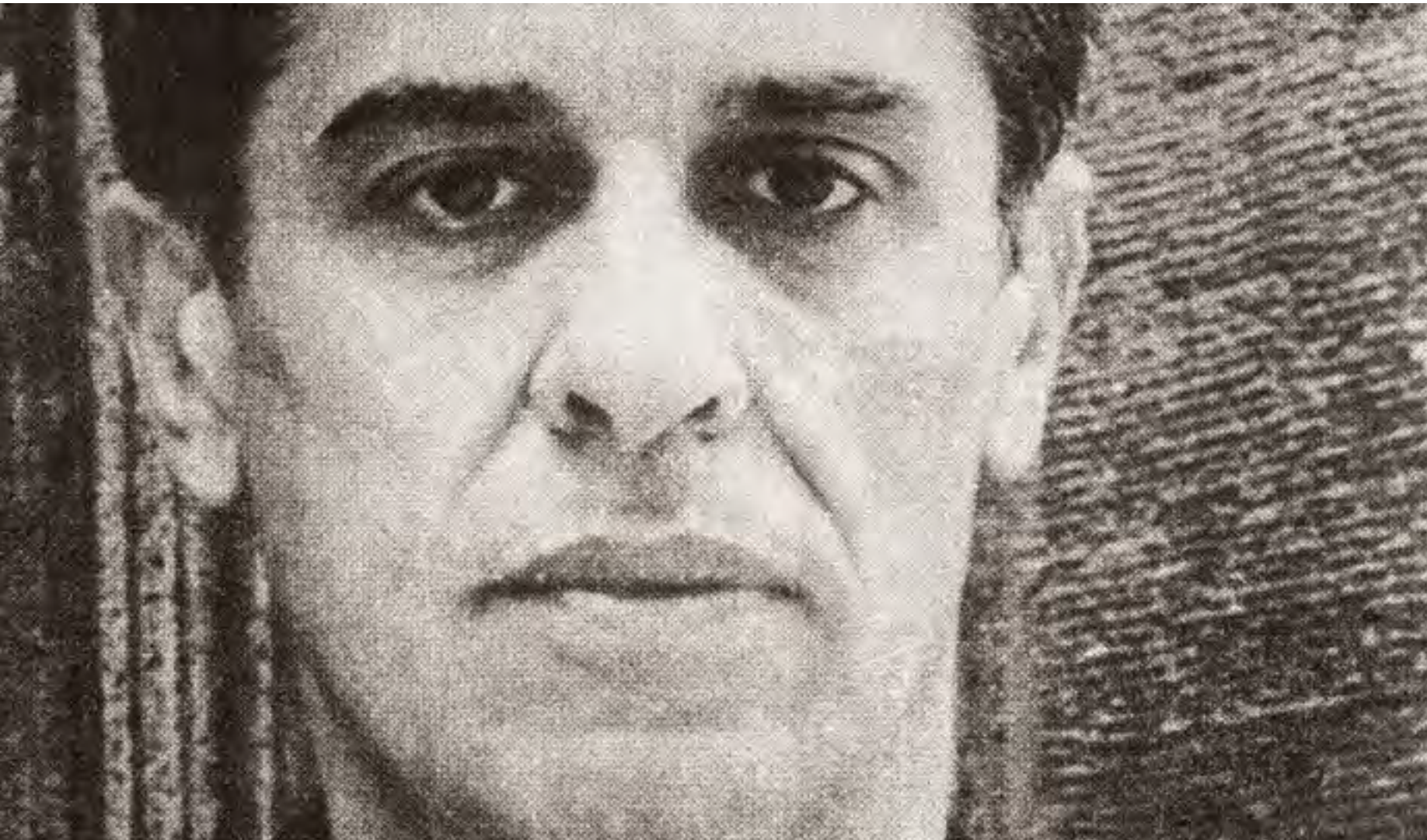
μαύρη αγορά. Ο Στέφανος Κασσελάκης έχει δει και εντοπίσει ότι δεν υπάρχουν πλέον χρόνοι και περιθώρια για λαϊκισμό καμίας κατεύθυνσης. Όμως, κατά πόσο η πολιτική επικοινωνεί με την κοινωνία; Κατά πόσο επικοινωνεί με τους νέους, τους 17ρηδες, τους 20ρηδες που θα είναι οι επόμενοι 30ρηδες και 40ρηδες;

Το greek dream κινείται, πλέον, σε άλλες ατραπούς: εύκολο χρήμα, όχι από εργασιακή σχέση όπως την γνωρίζαμε μέχρι και πριν από δέκα-δεκαπέντε χρόνια, αλλά από φριλανσιλίκια, τοποθετήσεις προϊόντων στα σόσιαλ, σεξεργασία μέσω πλατφόρμων, σελεμπριτλική και διασημότητα άνευ έργου. Δεν υπάρχει greek και ξε-greek. Η Ελλάδα και η Αθήνα έχουν μια λειτουργία εποχιακού τσίρκου-λούνα παρκ για να εξυπηρετεί τους επισκέπτες μας, τους τουρίστες. Σε λίγο, μόνο εκείνοι θα μπορούν να αντεπεξέρχονται οικονομικά στα εστιατόρια των 50 ευρώ κατ' άτομο για πλάκα. Επίσης, πλέον οι τουρίστες έρχονται όλον τον χρόνο. Μωρέ, μήπως να γίνουμε κι εμείς τουρίστες; Να γίνουμε πολίτες εξωτερικού και να ερχόμαστε στην πατρίδα μας που μοσχοβολά βασιλικό κι ασβέστη (#not) το Πάσχα και το καλοκαίρι; Ίσως αυτό είναι το greek dream σήμερα. Η αποχώρηση από την χώρα για να επιστρέψουμε σε αυτήν ως ξένοι, ως Μυκονιάτες με ναργιλέ στο στόμα και γυαλιά πλίου όλη νύχτα. Ίσως πάλι, τα όνειρα, γενικώς, έχουν πεθάνει.

Γεωργία Δρακάκη

Ο ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ ΗΘΕΛΕ ΝΑ ΚΑΤΕΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΓΟΗΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Με αφορμή τα 80 χρόνια από τη γέννηση του σπουδαίου θεατρικού δημιουργού, ανασύρουμε από το πολύτιμο αρχείο του Θανάση Λάλα τη συνέντευξη που του είχε παραχωρήσει, στην οποία, μεταξύ άλλων, συζητούν για τη δύναμη της περιέργειας, το ταλέντο, τη σημασία του παχνιδιού, τις κρυφές αμαρτίες και τη διαφορά της ζωής με το θέατρο.

Ο Λευτέρης Βογιατζής ήταν πολλά περισσότερα από ένας ηθοποιός και θεατρικός σκηνοθέτης. Ήταν ένας πνευματικός αλχημιστής, που μετέτρεπε την κοινή θεατρική εμπειρία σε ένα καινούργιο ταξίδι. Ξεπέρασε τα όρια του συνηθισμένου, εγκαινιάζοντας νέες πτυχές στον θεατρικό κόσμο. Αποφεύγοντας την κοινοτοπή θεματολογία, αποπλάνησε το κοινό με τις αφηγήσεις του, οδηγώντας τους σε έναν κόσμο ονειρών, ενίοτε και πόνου. Διείσδυσε και ταυτόχρονα αμφισβήτησε την αυστηρή τήρηση του ρεαλισμού, προσφέροντας στον χώρο του θεάτρου νέες προοπτικές και ερμηνείες. Κάθε παράστασή του αποτελούσε μια ευκαιρία για να μάθουμε για τον πόνο και την ανθρώπινη ψυχή. Με τη προσέγγισή του, ταύτιση με τους ήρωες του, αναδεικνύοντας τις σκοτεινές πτυχές της ανθρώπινης φύσης. Η παρουσία του στο θέατρο άλλαξε τη συνήθη ροή του λόγου και της παρουσίας στη σκηνή, αναδεικνύοντας τις αλήθειες των έργων με ένταση που συνέπαιρναν τον συναισθηματικό παλμό του κοινού. Κάθε παράστασή του ήταν ένας μοναδικός κόσμος, με έναν χαρακτηριστικό δικό του τρόπο ανάπτυξης και έκφρασης, καθοδηγώντας τους θεατές σε ένα ταξίδι που αποκάλυπτε τα μυστικά της ανθρώπινης ύπαρξης.

Από τον Θανάση Λάλα

- *Είναι περίεργο πώς εσείς αποφασίζετε να αναλάβετε αυτή τη σκηνοθεσία... Εσείς ως τώρα μας είχατε συνηθίσει σε θεατρικά σχέδια που απαιτούσαν ποσάδες πρόβες. Γενικότερα δίνετε την εντύπωση ενός τελειομανούς. Τι άδραξε;*

Δεν ξέρω. Πιστεύω ότι η αποδοχή αυτής της πρότασης από πλευράς μου έχει να κάνει με μια δική μου διάθεση για αλλαγή. Έχω αποφασίσει να κάνω μια αναδιοργάνωση του τρόπου που αντιμετωπίζω πλέον ορισμένα έργα. Θέλω επίσης να δω τι θα κάνω και με τον χώρο όπου ήδη βρίσκομαι και εργαζόμαι τόσα χρόνια. Προσανατολίζομαι σε έναν καινούργιο χώρο... Αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι δεν μπορώ να συνεχίσω σ' αυτόν τον θεατρικό χώρο... Χρόνια τώρα λέω: «Ως πού θα πάει αυτή η κατάσταση; Τι άλλες αντοχές έχει αυτό το κτίριο, τι άλλο μπορεί να δεχθεί;»

- *Δεν είναι δικό σας το θέατρο;*

Όχι, είμαι με ενοίκιο και μάλιστα πανάκριβο – πολύ πιο ακριβό από πολλών άλλων συναδέλφων μου.

- *Τον χειμώνα αυτόν δηλαδή δεν θα παίζετε στο θέατρο της οδού Κυκλάδων;*

Θα παίζω και εφέτος... Δεν γίνεται αλλιώς.

- *Τι θα παίζετε;*

Δεν έχω ακόμη αποφασίσει... Έχω κολλήσει στις μεταφράσεις... Είναι τρομερό το πρόβλημα των μεταφράσεων για μένα. Πρέπει να έχω τον χρόνο να τις παρακολουθώ ο ίδιος. Μόνο έτσι μπορώ να λειτουργήσω.

- *Αν κατάλαβα καλά, θα ανεβάσετε ξένο έργο;*

Ναι, θα είναι ξένο, αλλά ακόμη δεν ξέρω τι. Έχω κάποιες σκέψεις αλλά, όπως καταλαβαίνετε, δεν μπορώ να κάνω ένα πράγμα χωρίς να έχω άλλα τρία έργα στο μυαλό μου για τη συνέχεια. Εκεί είναι το δικό μου πρόβλημα.

- *Μπορεί ένας συγγραφέας να είναι ευγενικός μέσα στα γραπτά του και τελείως διαφορετικός ως άνθρωπος στη ζωή του;*

Ναι. Υπάρχουν κάποιοι πραγματικοί καλλιτέχνες που, άσχετα από αυτό που είναι ως άνθρωποι στη ζωή τους, περνούν σε κάποιες άλλες διαστάσεις, άθελά τους, στο έργο τους. Και αυτό είναι κάτι πολύ σπουδαίο όταν συμβαίνει.

- *Επομένως, θα μπορούσαμε να πούμε, υπάρχουν και πράγματα που βγαίνουν στο έργο ενός καλλιτέχνη ερήμην του;*

Είμαι απολύτως σίγουρος γι' αυτό... Αλλά και πάλι δεν είναι τόσο ερήμην του. Είναι ένα μυστήριο μπέρδεμα που γίνεται. Δηλαδή, λες και ο καλλιτέχνης προκαλεί αυτό το ερήμην. Έχω αυτή την αίσθηση. Ας συνεχίσουμε όμως με την αναγκαία αποστασιοποίηση από τη γλώσσα...

- *Ναι...*

Μου κάνει τρομερή εντύπωση όταν αρχίζω και αντιλαμβάνομαι τα βαθύτερα νοήματα που κρύβει η λεκτική έκφραση, όταν καταφέρνω να βγω απ' έξω από κάθε τι το αυτονόητο και να κοιτάξω την ίδια μου τη γλώσσα από μακριά ή, αν θέλετε, με μια περιέργεια.

- *Αυτή μπορεί να θεωρηθεί πλέον μια μέθοδος αντιμετώπισης διαφόρων θεατρικών καταστάσεων ή και καταστάσεων που μπορεί να σας συμβούν και μέσα στη ζωή σας την ίδια;*

Πολύ σωστή αυτή η γενίκευση. Η απάντησή μου είναι «ναι». Αυτή τη μέθοδο –όσο μπορώ βέβαια– έχω αρχίσει να την αναπτύσσω στη δουλειά μου γενικότερα, όσο, φυσικά, μου το επιτρέπουν τα υλικά μου. Εννοώ τη μέθοδο του να λειτουργώ ως θεατής έτοιμος να αιφνιδιάσει το θύμα του – που μπορεί θύμα του να είμαι κι εγώ ο ίδιος. Με άλλα λόγια, κάθε στιγμή ένα άλλο κομμάτι του εαυτού μου είναι έτοιμο να αρπάξει κάτι που ο εαυτός μου του δείχνει. Και από τους συνεργάτες μου το ίδιο απαιτώ – δεν ξέρω αν με καταλαβαίνετε. Η αλήθεια είναι ότι αυτή τη μέθοδο θα ήθελα πάρα πολύ να την κάνω τρόπο δουλειάς. Αλλά ξέρω ότι δεν είναι εύκολο να μεταφτευσείς ή να διδάξεις στους άλλους κάτι όπως είναι η περιέργεια. Είναι πάρα πολύ δύσκολο.

- *Άρα είστε από αυτούς που πιστεύουν ότι η περιέργεια είναι το φως που τραβάει το μάτι στο σκοτάδι...*

Ναι, είμαι από αυτούς που πιστεύουν ότι ένα δράμι περιέργειας είναι όσο 20 χρόνια σχολείων και σεμιναρίων. Και μακάρι να ήμασταν τόσο ανοιχτοί ώστε να το ξέραμε αυτό νωρίτερα. Προσωπικά, αν είχα ανακαλύψει τη σημασία της περιέργειας νωρίτερα, θα είχα γλιτώσει από πάρα πολλά μπερδέματα, στενοχώριες και άγχη.

- *Γιατί έχει αυτή τη δύναμη η περιέργεια;*

Γιατί σε απελευθερώνει από τον ίδιο σου τον εαυτό. Τη στιγμή που σε κυριεύει αυτό το αίσθημα αποκόπτεσαι από το συμβατικό κομμάτι του εαυτού σου. Όταν είσαι περιέργος, γίνεσαι φυγός από τον

ίδιο σου τον εαυτό. Και είναι απαραίτητο να φύγεις από τον εαυτό σου, είναι απαραίτητο να μην προφυλάσσεσαι, είναι απαραίτητο να γλιτώσεις από αυτά τα δεσμά για ν' αφεθείς ελεύθερος στο να ψάξεις κάτι με τον ίδιο τρόπο που το ψάχνουν τα παιδιά.

- *Υπάρχουν ηθοποιοί που έχετε συνεργαστεί μαζί τους και δεν τη δέχονται;*

Είναι μια αντίληψη λιγάκι ξένη ως προς τα δεδομένα, με την έννοια ότι ένας ηθοποιός στην Ελλάδα έχει συνηθίσει να κάνει κάτι συγκεκριμένο, προσπαθεί να το καταφέρει με έναν συγκεκριμένο τρόπο, λειτουργεί γενικώς μόνο με τους τρόπους που έχει μάθει. Τρομάζει να αφήσει τον εαυτό του ελεύθερο σ' αυτό το παιχνίδι. Γιατί παιχνίδι είναι...

- *Είπατε «παιχνίδι» και σκέφθηκα ότι η λέξη αυτή έχει χάσει στις μέρες μας τη σημασία της...*

Πράγματι έχει χάσει λιγάκι το νόημά της. Τη χρησιμοποιούν πολύ συχνά πια, και άσχετα. Βρήκανε να πιπιλήσουνε, που λένε. Παιχνίδι το ένα, παιχνίδι το άλλο... Τελικά τίποτε δεν είναι παιχνίδι, γιατί τίποτε δεν γίνεται πια σαν παιχνίδι.

«Αν είχα ανακαλύψει τη σημασία της περιέργειας νωρίτερα, θα είχα γλιτώσει από πάρα πολλά μπερδέματα, στενοχώριες και άγχη.»

- *Πείτε μου τι χάθηκε από την ουσία του παιχνιδιού στις μέρες μας.*

Μα η ουσία του... Το παιχνίδι δεν είναι μόνο κάτι που μας προσφέρει διασκέδαση. Το παιχνίδι είναι άγριο πράγμα. Τα παιχνίδια, εκτός από πδονές, προκαλούν τραγωδίες, δυστυχίες. Εμείς νομίζουμε ότι το παιχνίδι έχει μόνο δύο πλευρές: της ευχαρίστησης και της ελαφρότητας. Δεν είναι όμως έτσι. Το παιχνίδι έχει άγριες πλευρές, έχει απότομες μεταπτώσεις, ανατροπές, εκπλήξεις, απογοητεύσεις... Και όλα αυτά πρέπει να είσαι έτοιμος να τα δεις με έναν θετικό τρόπο. Το να δεις λοιπόν τον εαυτό σου σαν να είναι ένας άλλος

είναι ένα παιχνίδι καταπληκτικό, που κρύβει και όλους τους κινδύνους του παιχνιδιού μαζί. Μπορείς να γίνεις ένα εκπληκτικό πειραματόζωο, να ανακαλύψεις μέσα σου στοιχεία άλλωνών, που ο «πραγματικός σου εαυτός» δεν θα σου επέτρεπε να τα ανακαλύψεις, γιατί δεν του αρέσουν. Και τα βλέπεις αυτά τα στοιχεία πάνω σου – τα βλέπεις και σου χρησιμεύουν πάρα πολύ. Κρύβει μεγάλη γοητεία αυτό. Πιάνεις συνέχεια τον εαυτό σου να λέει: «Για κοίτα...» Τελικά αυτά τα στοιχεία που ανακαλύπτεις δι' αυτής της μεθόδου είναι αυτά που σε ενώνουν με τους άλλους ανθρώπους, και μάλιστα θετικά.

- *Γιατί;*

Επειδή είναι κοινά στοιχεία που έχεις με τους άλλους, είναι η κρυφή αμαρτία σου.

- *Εσείς έχετε κρυφές αμαρτίες;*

Πολλές...

- *Έχετε εξοικειωθεί με τις κρυφές σας αμαρτίες;*

Δεν είναι εύκολο να εξοικειωθείς με τις κρυφές σου αμαρτίες... Χρειάζεται να μπορείς να αντέχεις αυτή την ειδική αγωνία που σου προκαλεί η γεύση κάθε κρυφής αμαρτίας σου και να μπορείς μετά από αυτή τη γεύση να αποκομίζεις τα αποτελέσματα ενός επώδυνου πράγματος θετικά. Προσπαθώ πάρα πολύ να δώσω αυτή την κατεύθυνση στους συνεργάτες μου και τους ηθοποιούς που δουλεύω κατά καιρούς μαζί τους, αλλά δεν είναι απλό να καταφέρω να τους το εμψυχίσω. Πρέπει να 'χεις χρόνο για να κάνεις τον άλλον να πλησιάσει αυτό το στοιχείο του εαυτού του χωρίς να φοβηθεί.

- *Πόσο αυτό το στοιχείο μπορεί να επηρεάσει τελικά μια παράσταση;*

Πολύ. Γιατί μια παράσταση για μένα έχει διπλή κατεύθυνση: από τη μια είναι η παράσταση, η οποία πρέπει να γίνει, και πρέπει να γίνει έτσι ή αλλιώς, και χρειάζεται κάποια πράγματα για να μπορέσει να γίνει έτσι ή αλλιώς – και από την άλλη, μια παράσταση για μένα είναι η συνάντηση των ανθρώπων στοιχείων που συμμετέχουν, τα οποία πρέπει να βρουν έναν κοινό δρόμο – μέσα από τον σκηνοθέτη ίσως ή, για να είμαι πιο ακριβής, κυρίως μέσα από τον σκηνοθέτη. Ταυτόχρονα δηλαδή με τη δημιουργία της παράστασης πρέπει να επαληθευθεί η ανθρώπινη πλευρά των συντελεστών μέσω του αλληλοεπηρεασμού.

- *Σε τι διαφέρει η ζωή από το θέατρο;*

Στο μόνο που διαφέρει είναι ο χρόνος. Στη

ζωή, έχοντας την εντύπωση ότι ο χρόνος είναι απεριόριστος, οι λειτουργίες είναι διαφορετικές. Ενώ στο θέατρο, επειδή είναι από πριν καθορισμένος ο χρόνος, μία από τις βασικές λειτουργίες του είναι το να μεγαθύνει. Να μεγαθύνει όμως διαφορετικά από έργο σε έργο και ανάλογα με το ύφος που θες να δώσεις. Αλλά πάντως να μεγαθύνει. Δεν μπορεί να υπάρξει κάτι χωρίς να μεγαθυνθεί στο θέατρο. Βέβαια, ανάλογα με τις εποχές επέρχεται μια κούραση στα ήθη, στους τρόπους λειτουργίας και στις τεχνοτροπίες.

- Οι όποιες αλλαγές στις τεχνοτροπίες, στον χώρο της τέχνης, υπαγορεύονται από αντίστοιχες αλλαγές των κοινωνικών αναγκών στην πραγματική ζωή;

Όχι βέβαια. Οι τεχνοτροπίες αλλάζουν και επειδή απλώς κουραστήκαμε μια προηγούμενη τεχνοτροπία ή γιατί μια τεχνοτροπία φαίνεται κουρασμένη και χρειαζόμαστε κάτι πιο φρέσκο. Συνήθως η όποια αλλαγή στην τεχνοτροπία δεν στηρίζεται σε μια αναγκαιότητα. Στηρίζεται βέβαια σε μια αναγκαιότητα άλλου είδους... Και μια που μιλάμε για τεχνοτροπίες, εμένα με απασχολεί πολύ -σαν τεχνική στο θέατρο- η στιγμή...

- Όταν δέτε «η στιγμή», τι εννοείτε;

Μου αρέσει να σκέφτομαι ότι ολοκληρω το έργο είναι μια χρονική στιγμή ενός δευτερολέπτου -τελείως σχηματικά το λέω- και ότι αυτό το δευτερόλεπτο είναι η στιγμή που ο συγγραφέας εμπνεύστηκε το έργο. Εννοώ, η στιγμή που σε κατάσταση χάους ακόμη ο συγγραφέας συνέλαβε μια εντύπωση, μια ιδέα, μια ανάγκη, να πει αυτό το κάτι. Από εκεί και πέρα μπορεί να πέρασε από ένας μήνας ως και δέκα χρόνια για να πει αυτό που συνέλαβε εκείνη τη στιγμή. Μπορεί να χρειάστηκε, με άλλα λόγια, προσπάθεια ενός μήνα ή χρόνων για να πει ο συγγραφέας κάτι το οποίο εκείνη τη στιγμή ήταν αδύνατον να το πει γιατί δεν ήξερε το «πώς» να το πει. Η διαδικασία που ακολουθεί μια στιγμή εμπνεύσεως μας μαθαίνει αυτό το «πώς»...

- Εσάς, απ' ό,τι καταλαβαίνω, δεν σας απασχολεί αρχικά αυτό το «πώς» έγραψε ο συγγραφέας το έργο, αλλά η στιγμή που το συνέλαβε.

Ναι... Ίσως ούτε αυτό να με απασχολεί τελικά. Απλώς αυτό που θέλω να πω είναι ότι όταν έχω στα χέρια μου ένα κείμενο ψάχνω να βρω τη στιγμή που εμπνεύστηκε ο συγγραφέας όλο αυτό το έργο. Ξεκινώ, με άλλα λόγια, αντίθετα. Έχω στα χέρια μου ένα έργο που έκανε ένα μεγάλο διάστημα

να το γράψει, να το ολοκληρώσει ο συγγραφέας του και δεν ασχολούμαι με το τελικό αποτέλεσμα, αλλά με τη στιγμή, αυτή την ελάχιστη στιγμή που ο συγγραφέας εμπνεύστηκε το έργο.

- Γιατί ξεκινάτε έτσι την ανακάλυψη του έργου;

Γιατί μόνο αναζητώντας μέσα στο έργο τη στιγμή που ο συγγραφέας εμπνεύστηκε το έργο μπορώ να φθάσω στη δική μου στιγμή εμπνεύσεως που θα με οδηγήσει να κάνω συγκεκριμένη θεατρική πράξη το συγκεκριμένο έργο. Αυτός είναι ένας τρόπος δουλειάς τον οποίο προτείνω πάντα αλλά έχει πάντα να κάνει με το πόσο μπορεί να γίνει αποδεκτός. Γιατί δεν είναι απλός. Νομίζω όμως ότι από τη στιγμή που θα πετύχεις μια δική σου στιγμή εμπνεύσεως ψάχνοντας τη στιγμή εμπνεύσεως του συγγραφέα, αυτό και μόνο μπορεί να σου επιτρέψει να φθάσεις σε ένα σημείο όπου τα πράγματα θα αναδύονται από μέσα σου εντελώς από μόνα τους και πολλές φορές με επικίνδυνο τρόπο.

- Τι εννοείτε «επικίνδυνο τρόπο»;

Δηλαδή, να σε οδηγούν σε δικά τους μονοπάτια αφήνοντάς σου την αίσθηση ότι εσύ έχεις τον έλεγχο αλλά στην πραγματικότητα αυτά να σε οδηγούν. Αυτή η διαδικασία λοιπόν με ενδιαφέρει πολύ στο θέατρο. Γιατί για να φθάσουμε να πετύχουμε ένα μέγεθος πρέπει να ανακαλύψουμε αυτό το τίποτε, το μίνιμουμ, το οποίο μοιάζει με τον πυρήνα ενός ατόμου που κρύβει μέσα του όλη τη δύναμη. Σαν να υπάρχει ένας μικρός πυρήνας που χωρίς αυτόν είναι αδύνατον να υπάρχουν όλα τα άλλα. Αυτή η τεχνική με συναρπάζει στη δουλειά που κάνω στο θέατρο.

- Εσείς πώς βρεθήκατε να ασχολείστε με το θέατρο; Είχε κάποια σχέση η οικογένειά σας;

Όχι. Ο αδελφός μου μόνο σπούδασε μουσική και υπήρξε ένας πολύ καλός τενόρος.

- Τι εννοείτε όταν δέτε «υπήρξε»;

Δυστυχώς κάποια στιγμή αρρώστησε και αυτό που ξεκίνησε το άφησε στη μέση. Αυτή τη στιγμή όμως είναι πάρα πολύ καλός δάσκαλος. Ζει μόνιμα στη Γερμανία. Ήταν εξαιρετικός ο Δημήτρης. Ένα σπουδαίο ταλέντο.

- Η οικογένειά σας δεν είχε καμία άδελφη σχέση με την τέχνη;

Όχι. Βέβαια πηγαίναμε στο θέατρο συχνά, μας άρεσε η μουσική...

- Ο πατέρας σας τι δουλειά έκανε;

Ήταν διευθυντής στην Ελβιέλα. Φορούσατε

παπούτσια Ελβιέλα; Τα προλάβατε;

- Και βέβαια τα προλάβα. Η μητέρα σας έκανε κάτι;

Η μητέρα μου ήταν νοικοκυρά. (γέλια) Επειδή ψάχνετε την παιδική μου ηλικία, πρέπει να σας πληροφορήσω ότι σε ηλικία οκτώ χρόνων ήξερα απ' έξω όλες τις γυναικείες άριες ιταλικού ρεπερτορίου.

- Γιατί;

Με έβαζε ο αδελφός μου να τις μαθαίνω με το ζόρι -με απειλές σχεδόν- για να μπορεί αυτός να τραγουδάει την αντρική φωνή.

- Πόσα χρόνια διαφορά έχετε με τον αδελφό σας;

Έξι χρόνια.

- Πώς και δεν γίνατε και εσείς μουσικός;

Δέκα έντεκα χρόνων, δεν ξέρω για ποιον λόγο, πράγμα που μου έκανε πολύ κακό, σταμάτησα τελείως να τραγουδάω. Στο δημοτικό, θυμάμαι, με έβαζαν και τραγουδούσα τα πάντα: από το «Τριανταφυλλάκι» του Σούμπερτ ως κι εγώ δεν ξέρω τι άλλο και τραγούδαγα πάρα πολύ ωραία. Μετά σταμάτησα. Δεν ξέρω τι ακριβώς έγινε.

«Για το μόνο πράγμα που λυπάμαι σε αυτή τη ζωή είναι που κάποια πράγματα που μου άρεσαν πολύ δεν μπόρεσα τελικά να τα μάθω.»

- Αδήθεια πώς εξηγείτε το γεγονός ότι μέσα σε μια οικογένεια που δεν έχει καμία σχέση με την τέχνη μεγαλώνουν δύο καλλιτέχνες;

Δεν ξέρω, τι να πω... Το μόνο που μπορώ να σας πω είναι ότι από μωρό παιδί ο Δημήτρης τραγούδαγε. Είναι ανεξήγητο. Κοιτάξτε, κάποια σχέση οπωσδήποτε έχει με το ότι οι δικοί μου πήγαιναν στο θέατρο ή θυμάμαι ότι με τον αδελφό μου ακούγαμε τις όπερες στο ραδιόφωνο και στα κλασικά εικονογραφημένα πάντα κόβαμε από πίσω τις υποθέσεις της όπερας που δημοσίευαν. Τα θυμάμαι αυτά. Θυμάμαι τον αδελφό μου να μου λέει με δέος: «Άκου αυτήν, είναι η Καλογεροπούλου». Την ακούγαμε στο ράδιο και

ήμουν πολύ μικρό παιδάκι τότε. Όταν είσαι παιδί και σε βάζουν με το ζόρι να ακούς όλα αυτά, τα δέχεσαι και νομίζεις μετά από λίγα χρόνια ότι εσύ τα βρήκες.

- Γενικώς ήσασταν ντροπαλό παιδί;

Ήμουν πάρα πολύ ντροπαλό παιδί. Πολύ ζεστό, αλλά ταυτόχρονα πολύ ντροπαλό και κλειστό. Περίεργο...

- Ποιο είναι το περίεργο;

Το πώς τελικώς ένα τόσο ντροπαλό παιδί βγήκε στο θέατρο... Βγήκα στο θέατρο μέσα από την παρότρυνση μιας φίλης ηθοποιού, τελείως σπρωκτά. Εγώ έκανα ότι δεν ήξερα πως βγαίνω. Κάπως έτσι έγινε όλο το πράγμα και άρχισε να κυλάει. Εγώ ποτέ δεν το προσπάθησα. Θα με εμπόδιζε πολύ να έχω στο μυαλό μου να κάνω καριέρα στο θέατρο.

- Γιατί;

Η αγωνία της καριέρας θα μου στερούσε κάτι το οποίο διατηρώ ως τώρα. Η αγωνία της καριέρας σε οδηγεί στο να κάνεις και πράγματα που δεν θέλεις. Για παράδειγμα, για μένα το να μπλεθώ στην τηλεόραση και να αρχίσω να παίζω από σίριαλ σε σίριαλ -όπως πήγε να γίνει- κάτι θα μου στερούσε. Εδώ τώρα και δεν προλαβαίνω να φάω, πόσο μάλλον να έπαιζα και στην τηλεόραση. Θα μου πείτε, όπως λένε και πολλοί συνάδελφοι, «και τι κάνεις από χρήματα;» Αυτό είναι μια τραγωδία. Αν έκανα όμως τηλεόραση, αυτό θα μου στερούσε μια άλλη ελευθερία που είχα περισσότερη ανάγκη τελικώς από την οικονομική μου άνεση. Εγώ έχω απόλυτη ανάγκη, ακόμη και σήμερα, να ξέρω ότι κάνω αυτή τη δουλειά ελεύθερα και ότι μπλέκομαι όσο περνάει ο καιρός μέσα της αλλά ταυτόχρονα είμαι κι απ' έξω της. Έχω μια τέτοια ανάγκη.

- Λυπάστε για κάτι που τελικώς δεν έχετε και θα δέλατε να είχατε;

Για το μόνο πράγμα που λυπάμαι σε αυτή τη ζωή είναι που κάποια πράγματα που μου άρεσαν πολύ δεν μπόρεσα τελικά να τα μάθω.

- Όπως;

Όπως η μουσική, όπου έχω μια τρομερή έφεση, αλλά δεν ασχολήθηκα με την ανάλογη ένταση που χρειαζόταν.

- Γιατί; Μήπως ήταν η αντίδρασή σας; Να μην κάνετε κάτι που έκανε και ο αδελφός σας;

Δεν το ξέρω, μάλλον. Τώρα η μουσική έχει καθεί τελείως από μέσα μου, αν και με απασχολεί

ακόμη πάρα πολύ. Έτσι αντιμετωπίζω και τα έργα μου τώρα πια. Αν μπορούσα να αποδώσω τα έργα μου μουσικά και να παραμένουν το ίδιο φυσικά -όχι να φαίνεται το αποτέλεσμα κάτι το επιβεβλημένο, το φιαχτό-, θα ήμουν πανευτυχής, θα πέταγα. Όταν λέω να κατάφερα να αποδώσω τα έργα μου μουσικά, δεν εννοώ ντύνοντάς τα με μουσική. Ξέρετε, δεν μου αρέσει καθόλου η μουσική επένδυση μέσα στα έργα. Στην τραγωδία, ας πούμε, μου αρέσει όλα να γίνονται με τη φωνή - και αυτή είναι η δυσκολία. Δεν είναι πολύ καλά εκπαιδευμένοι οι ηθοποιοί και, επειδή θέλω όλα να γίνονται a capella, τρέμουν τη στιγμή που θα τους το ζητήσω. Στην «Αντιγόνη» ο Χορός δημιουργεί μουσικά σχήματα αλλά δεν τραγουδάει. Αντίθετα, οι ήρωες τραγουδάνε μια δυο λέξεις σε στιγμές που τα αισθήματα φθάνουν σε τέτοιο σημείο που οι λέξεις δεν μπορούσαν να ειπωθούν παρά μόνο τραγουδιστά. Αυτό είναι κάτι που θέλω πάρα πολύ να το εξερευνήσω στο μέλλον. Στους «Πέρσες» ο Χορός έχει μερικά πράγματα που τα λέει τραγουδιστά. Δεν είχα χρόνο αυτή τη φορά να ψάξω όλα αυτά όπως θα ήθελα. Μια μυρουδιά είναι για μένα όλη αυτή η ιστορία. Αλλά είχε ενδιαφέρον γιατί από εκεί που μπορούσα να δουλεύω πάρα πολλές ώρες την ημέρα για μεγάλο διάστημα, τώρα έπρεπε όλο αυτό να το συμπιέξω.

- *Δεν φοβηθήκατε όταν είπατε το «ναι» στο Εθνικό;*

Θέλετε να σας πω κάτι τρομερό; Εγώ όλο αυτό το διάστημα δουλεύω σαν να είναι ο χρόνος που έχω στη διάθεσή μου απεριόριστος. Γι' αυτό και δεν μου φτάνει ο χρόνος, επειδή δουλεύω έτσι. Λέω όμως: «Τι νόημα έχει να συμπιέξω τόσο πολύ τον χρόνο ώστε να σας μάθω εσάς κάτι, να σας το επιβάλω τόσο απόλυτα, να σας το φορέσω καπέλο;» Για μένα τα πράγματα στο θέατρο έχουν και μια εμπειρική διάσταση. Δεν μπορείς να αποδώσεις αν δεν σου γίνει κάτι εμπειρία. Και για να σου γίνει κάτι εμπειρία χρειάζεται χρόνος. Γι' αυτό πιστεύω ότι τώρα πια το θέατρο είναι ένα είδος πολυτελείας.

- *Πιστεύετε ότι το θέατρο ως τέχνη κινδυνεύει να πεδάνει;*

Όχι. Αλλά το θέατρο πρέπει να ξαναβρεί τον αληθινό του εαυτό σε σχέση με τις υπόλοιπες μορφές τέχνης διεκδικώντας την εξάντληση αυτής της εμπειρίας που περιέγραφα μόλις πριν. Αλλιώς δεν έχει νόημα. Αλλιώς δημιουργείται και

εμπεδώνεται μια εσφαλμένη αίσθηση οίγουριάς στους ηθοποιούς και στους σκηνοθέτες και σε όλους. Σήμερα ο ηθοποιός παίζει εύκολα ή, κάτι που συμβαίνει συνήθως, και σε εμένα ακόμη, αναζητούμε κάτι, προσπαθούμε να το κάνουμε αλλά τελικά δεν το κάνουμε γιατί πιστεύουμε ότι το παν είναι ότι το αναζητούμε. Έτσι καταλήγουμε να κάνουμε αυτά που ξέρουμε και να μη μαθαίνουμε τίποτε πια από τη θεατρική εμπειρία. Κάνουμε την προσπάθεια αλλά στο τέλος επιβάλλεται αυτό της παράδοσης της τραγωδίας. Γιατί υπάρχει παράδοση και σε άλλες χώρες -ιδίως στη Γερμανία, όχι τόσο μεγάλη στην Αγγλία, κάποια παράδοση στη Γαλλία- με ορισμένες παραστάσεις-σταθμούς που επηρέασαν και εμάς στις αρχές μας και οδήγησαν άλλες φορές όχι σε τόσο ωραία αποτελέσματα και άλλες σε καταπληκτικά. Όλα χρειάζονται για να ξεκαθαρίσει σιγά σιγά το τοπίο και να μας μείνει η ουσία αυτού που εννοούμε σήμερα λέγοντας «τραγωδία» και όχι τα περιττά. Χρειάζεται ακόμη και η ελαφράδα. Διότι, όπως σας είπα, έχουν περάσει 2.500 χρόνια και έχουν αλλάξει όλα τα πράγματα. Δεν μπορεί να έχει υπάρξει το σινεμά και να είναι ίδια η αντίληψή μας για την τραγωδία και το μέγεθος. Αν αρνηθείς αυτό το στοιχείο, μετά δεν θα μπορείς να επικοινωνήσεις. Και αυτό που έχει σημασία είναι η επικοινωνία.

- *Επειδή αναφερθήκατε στις έννοιες «ελαφρότητα» και «βαρύτητα», συνήθως ο κόσμος, όταν χαρακτηρίζει κάτι ελαφρό, εννοεί ότι είναι πιο λαϊκό και ευρύτερα αποδεκτό, ενώ το βαρύ είναι κάτι πιο απόμακρο και εδιόπιστο που απαιτεί περισσότερη γνώση για να το προσεγγίσει και να επικοινωνήσει μαζί του.*

Όχι, εγώ δεν το βλέπω καθόλου έτσι. Για μένα η ελαφράδα έχει κάτι διφορούμενο και κοροϊδευτικό συνάμα. Έχει μια πλευρά που ανταποκρίνεται σε ένα βαθύ χιούμορ και δημιουργεί με υπαινιγμούς καθημερινότητας την έμμεση αμφισβήτηση της καθημερινότητας. Αυτό κάνει το κλίμα πιο ελαφρύ, όχι όμως για να γίνει ευρύτερα αποδεκτό αλλά για να γίνει πιο διφορούμενο, πιο δυναμικό. Π.χ., στον Πίντερ το διφορούμενο είναι συστατικό στοιχείο των έργων του. Τον λατρεύω τον Πίντερ και θέλω πάρα πολύ να ανεβάσω έργο του. Βλέπεις μέσα στη γλώσσα του, με τα πιο μηδαμινά μέσα, να δημιουργείται ένας κόσμος όπου όλα μπορούν να ανατραπούν. Να ανατραπεί η σημασία της

μνήμης, η σημασία της αφοσίωσης, της αγάπης, της προδοσίας... Ανά πάσα στιγμή όλα αυτά μπορούν να μετατραπούν στο αντίθετό τους. Αυτό το περιπακτικό και ελαφρύ στοιχείο που κρύβει μέσα στα κείμενά του ο Πίντερ δίνει μεγάλη δραματικότητα. Μπορεί αυτό το στοιχείο να μας συγκινήσει πολύ πιο βαθιά. Με την ίδια έννοια -χωρίς να θέλω να συγκρίνω τον Πίντερ με τον Λισχύλο- τα πρόσωπα της τραγωδίας είναι έρμια ενός κόσμου που, ενώ είναι παγωμένοι από τους θεούς, από τη μοίρα, ταυτόχρονα υπάρχει μέσα τους ένα στοιχείο πάρα πολύ περιπακτικό. Πάρτε τους «Βάκκες». Πάρτε το πώς παρουσιάζονται σε αυτή την τραγωδία οι θεοί, τους οποίους σέβονται οι αρχαίοι. Με τι διφορούμενο πρόσωπο παρουσιάζονται, ακόμη και στον Σοφοκλή. Ενώ, δηλαδή, ένας θεός επιφέρει δίκαια την τιμωρία σε αυτόν που ύψωσε το ανάστημά του και θέλησε να γίνει κάτι παραπάνω από αυτό που είναι -να φθάσει, δηλαδή, τον Θεό-, πόσο αυτό το στοιχείο, που έχει να κάνει με μια αίσθηση σεβασμού, ταυτοχρόνως δημιουργεί και μια αίσθηση χάους. Αποδεικνύει ότι ο άνθρωπος είναι μπλεγμένος μέσα σε κάτι για το οποίο μπορεί μεν να αποφασίσει αλλά, απ' ης στιγμής μπλεχθεί, τέλειωσε.

- *Αδήδεια, πιστεύετε στην ύπαρξη του Θεού;*
Όχι. Με αυτή την έννοια, όχι. Μπορεί βέβαια ο Θεός να είναι ο ίδιος ο εαυτός μας. Δεν ξέρω. Από την ώρα που καταλάβαμε ότι μπορούμε να αποφασίζουμε εμείς για τον εαυτό μας, μπορεί ξαφνικά να μας κατοίκησε ο Θεός. Με αυτή την έννοια σημαίνει ότι τώρα πια έχουμε τη δύναμη να αποφασίζουμε εμείς για το σωστό, να αποφασίζουμε να μην εκτεθούμε, να μην παρασυχθούμε, να μην πέσουμε, να μη δυστυχίσουμε... Αυτό, όμως, όσο και αν το προσπαθήσουμε, βλέπουμε ότι δεν καταφέρνουμε να το κάνουμε, ούτε στη ζωή ούτε στην τέχνη. Και όταν κάποιες στιγμές καταφέρνουμε εμείς να επιβάλλουμε ποιο είναι το σωστό και ποιο το λάθος, τα αποτελέσματα είναι άχρωμα και οι καταστάσεις αφόρτες. Γι' αυτό είναι πιο γοπητικό να δέχεσαι με μια γενναιοδωρία και μια ελαφράδα την ανάγκη σου να υπερβείς τα ανθρώπινα όριά σου για να πέφτεις στη συνέχεια με μια ελαφράδα στην πραγματικότητα παρά με ένα βάρος. Και στο κάτω κάτω η γοπησία παίζει πάρα πολύ μεγάλο ρόλο στη ζωή μας.

- *Το πιστεύετε; Δεν είναι ένα είδος ψέματος η*

γοπησία;

Ε, ναι. Αλλά αυτό δεν αλλάζει τη σημασία της γοπησίας στη ζωή μας. Γιατί εγώ δεν θέλω να πάψω να μου αρέσουν πράγματα, να με γοπητούν. Θέλω να κατέχομαι από γοπησίες και να υποκύπτω σε αυτές και μετά να συνέρχομαι, αλλά αυτό να συνεχίσει να γίνεται. Να, αυτό που σας λέω τώρα εννοώ εγώ ελαφράδα: αυτή τη συγκίνηση που μπορεί να μην οδηγήσει στο βάθος αλλά δεν θέλουμε να τη χάσουμε.

«Τα παιχνίδια, εκτός από ηδονές, προκαλούν τραγωδίες, δυστυχίες. Εμείς νομίζουμε ότι το παιχνίδι έχει μόνο δύο πλευρές: της ευχαρίστησης και της ελαφρότητας. Δεν είναι όμως έτσι.»

- *Τι είναι αυτό που κάνει κάποιον δημιουργό και κάποιον άδελφο όχι;*

Άγνωστο. Και αν θέλετε, αυτό με γοπητεί εμένα: ότι είναι άγνωστη η αιτία και άγνωστος ο σκοπός. Ξαναγυρνάω πάλι σε αυτή τη γοπησία. Η γοπησία μπορεί να σε κάνει να ανακαλύψεις ότι ζεις τη ζωή σου και την ευχαριστιέσαι μέσα από την παρατήρηση, γοπημένος από πράγματα που συμβαίνουν χωρίς να ξέρεις το γιατί. Αυτό βέβαια θέλει μια συμπιλίωση, γιατί διαφορετικά μπορεί να σε τρομάξει. Όποιος θέλει να μάθει το γιατί δυσκολεύεται να συμπιλωθεί με την ανυπαρξία.

- *Μη μου πείτε ότι εσείς δεν θα δέχαστε να μάθετε το γιατί.*

Όσο και αν απορείτε, θα σας επαναλάβω ότι δεν με ενδιαφέρει αυτού του είδους η περιέργεια. Προτιμώ την περιέργεια που με προκαλεί σε δράση. Άσε που ποτέ δεν μαθαίνεις το «γιατί» όταν το ψάχνεις.

- *Πιάνετε ποτέ τον εαυτό σας να αναρωτιέται αν θα μπορούσατε, αντί γι' αυτό που κάνετε, να είχατε καταδείξει ένα πρεζόνι ή κάποιος υπιάδελφος τράπεζας;*

Τον πιάνω, ναι. Έχω μια τρομερή περιέργεια να μπαίνω στη θέση άλλων καταστάσεων, άλλων

ανθρώπων, έτσι όπως τη φαντάζομαι μέσα από μια επικοινωνία μου με τον κόσμο - μέσω των εντύπων, της τηλεόρασης... Πολλές φορές, όταν σκέφτομαι τον εαυτό μου τραπεζικό υπάλληλο, δεν τον σκέφτομαι αρνητικά απαραίτητος. Ούτε ως πρεζόνι τον σκέφτομαι αρνητικά. Καθόλου αρνητικά. Το αρνητικό είναι πάντα αποτέλεσμα μιας κρίσης. Αλλά τόσο ο τραπεζικός όσο και το πρεζόνι έχουν αναπτύξει μια ύπαρξη η οποία δεν μοιάζει με την ύπαρξη αυτού που τους κρίνει. Το θέμα για μένα δεν είναι να κρίνεις τους άλλους αλλά να αντιληφθείς την ύπαρξη του άλλου μέσα από τη δική σου ύπαρξη. Το ζήτημα είναι να καταλάβεις ότι οι πάντες γύρω είναι υπηρέτες του ρυθμού της ζωής σου. Εξαιτίας τους μπορείς και διατηρείς τον ρυθμό σου. Στο θέατρο αυτό το ξεκαθάρισα καλύτερα στις πρόβες με τις κοπέλες για το έργο του Κεχαϊδη και της Χαβιαρά, στο «Με δύναμη από την Κηφισιά», το οποίο παρεμπιπτόντως θέλω να το ξανακάνω οπωσδήποτε τελείως διαφορετικά από ό,τι το έκανα τότε. Όσο καιρό λοιπόν δούλευα το έργο μου γεννιόταν η εντύπωση -μέσα από τους χαρακτήρες αυτών των γυναικών και τον τρόπο τον διάχυτο και τον διαχυμένο που ζούσαν- ότι αυτές οι γυναίκες είναι σαν τα ζουζούνια που δεν ξέρουν το αύριο ή, επειδή έχουν το μυαλό του ανθρώπου που προσπαθεί να εξασφαλίσει τη ζωή του, πετάνε από μέρος σε μέρος ως ετοιμοθάνατα όντα αλλά νομίζοντας ότι έτσι εξασφαλίζουν κάτι - την ύπαρξή τους, ας πούμε. Όλα αυτά σκεφτόμουν και, χωρίς να το θέλω, άρχισα να συλλαμβάνω τα πάντα γύρω μου σαν θέατρο - όχι με την έννοια της υποκρισίας αλλά με την έννοια του ρυθμού. Έβλεπα πως ό,τι έκαναν αυτές οι γυναίκες είχε έναν ρυθμό και αυτό τις διέσωζε. Τις διέσωζε ότι είχαν πάντα την ανάγκη να δώσουν κάπου λόγο για τις πράξεις τους. «Αυτό είναι που μας δίνει έναν ρυθμό στη ζωή», σκέφτηκα. Στις πρόβες αυτού του έργου λοιπόν κατάλαβα ότι το να έχουμε ρυθμό στη ζωή μας σημαίνει ότι σε κάποιον δίνουμε λόγο.

- *Για σας υπάρχει καλός και κακός ηθοποιός;*

Εξαρτάται ποιος είναι αυτός που κρίνει, ποιος είναι αυτός που χαρακτηρίζει κάποιον καλό ή κακό ηθοποιό. Έχει μεγάλη σημασία για όλα τα πράγματα ποιος είναι ο κριτής.

- *Σύμφωνοι. Δεν θα διαφωνήσω σε αυτό. Για σας όμως υπάρχει αυτή η διάκριση;*

Εγώ πιστεύω ότι θα πρέπει να υπάρχει μια

αντικειμενική προσέγγιση σε αυτό το θέμα. Και γενικά σε όλα τα πράγματα. Παρ' όλο που στην ουσία είμαι εντελώς υποκειμενικός, εκτιμώ ότι πρέπει να υπάρχει μια αντικειμενική αξιολόγηση. Δεν ξέρω ποια πρέπει να είναι αυτή η αντικειμενική θεώρηση - με την έννοια ότι κάποιος πρέπει να ορίσει ποιος είναι αυτός που έχει την πιο υπεύθυνη γνώμη.

«Από την ώρα που καταλάβαμε ότι μπορούμε να αποφασίζουμε εμείς για τον εαυτό μας, μπορεί ξαφνικά να μας κατοίκησε ο Θεός.»

- *Υπάρχουν κάποια στοιχεία που πρέπει να έχει ένας ηθοποιός για να συνεργαστείτε μαζί του;*

Κατ' αρχήν ξέρω ότι δοκιμάζοντας έναν ηθοποιό -σε μια οντισιόν π.χ.- δεν μπορώ να καταλάβω ούτε ένα χιλιοστό από αυτό που μπορεί πραγματικά να είναι ο συγκεκριμένος ηθοποιός. Σε μια οντισιόν μπορώ να ανακαλύψω αδυναμίες ή δυνατότητες τελείως άλλες από αυτές που έχει στην πραγματικότητα ο ηθοποιός που έχω μπροστά μου. Διότι σε μια οντισιόν δεν είναι κανένας έτοιμος. Ως συνήθως, σφίγγεται πολύ θέλοντας να δείξει τον καλύτερό του εαυτό ή κλατάρει και δεν δείχνει τίποτε. Και έτσι δεν μπορείς να ξέρεις τον ηθοποιό ή τα κάρβουνα που κρύβει μέσα του. Χρειάζεσαι χρόνο για να ανακαλύψεις τις πραγματικές δυνατότητες ενός ηθοποιού. Ο ηθοποιός είναι μια ψυχή, είναι ένα υλικό που μόνο διά του χρόνου και της εμπειρίας μπορεί να αρχίσει να λειτουργεί. Τώρα που έχουν γίνει οι χρόνοι μας και ο τρόπος που λειτουργούμε τόσο γρήγοροι, είναι εις βάρος του ηθοποιού. Όλη η ζωή τρέχει με έναν τρόπο απίστευτο.

- *Υπάρχει αυτό που λέμε ταλέντο σε έναν ηθοποιό;*

Θα πρέπει να υπάρχει. Το ταλέντο μπορεί να είναι μια αρχική προδιάθεση. Υπάρχουν από εκεί και πέρα πολλών ειδών εκφράσεις αυτής της προδιάθεσης. Υπάρχει η προδιάθεση που δείχνει μια τάση και μια ευχέρεια, η οποία όμως μένει σε

ένα αρχικό στάδιο. Υπάρχει μια άλλη κατηγορία που καλλιεργεί αυτή την προδιάθεση πολύ πιο συνειδητά. Υπάρχει μια τρίτη κατηγορία που το κάνει ακόμη πιο συνειδητά και μια τέταρτη η οποία μπαίνει σε βάθος, καταργεί τελείως αυτά που ξέρει και μπορεί να τα αναπαράγει με έναν άλλο τρόπο, σε κάποια άλλη στιγμή, αφού πρώτα έχει κερδίσει αυτή την εμπειρία και αυτή τη γνώση. Σε μια πιο προχωρημένη κατηγορία αρχίζουν και παίζουν ρόλο και άλλα πράγματα, πολύ πιο προσωπικά, σε σχέση με το ταλέντο ή την έκφρασή του. Ιδιαίχτως προσωπικά. Είναι πάρα πολλές οι βαθμίδες και τα στάδια αυτού που αποκαλούμε «ταλέντο».

- *Τι είναι όμως αυτό που κάνει τους ανθρώπους -από τους πιο αδαείς ως τους πιο ειδικούς- να μένουν άφωνοι μπροστά σε έναν ηθοποιό;*

Μια ικανότητα επικοινωνίας που βρίσκει τρόπο να υπάρξει, να πραγματοποιηθεί.

- *Σε αυτή την κατηγορία ανήκε η Παξινού;*

Για μένα στην Παξινού παιζόταν ένα κυνηγητό ή ένα κρυφτό ανάμεσα στα εκφραστικά της μέσα και στο ίδιο το έργο. Μπορούσα εγώ κομμάτια από το έργο να τα ζωντανεύω μέσα μου με έναν τρόπο που να με εκπλήσσει τόσο πολύ το νόημά τους χάρη στον τρόπο με τον οποίο η Παξινού τα απέδιδε. Προσωπικά, προσπάθησα -είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα τις πιο πολλές φορές- να προφυλαχθώ από αυτό το παιχνίδι που μου δίδαξε η Παξινού. Αυτό ήταν μία από τις μέριμνες μου. Προσπάθησα, με άλλα λόγια, να μη βάλω ποτέ πάνω από το νόημα τη δεξιότητά του ηθοποιού. Η δεξιότητά μου φαινόταν πάντα κάτι λιγότερο σημαντικό. Ακόμη και σήμερα βλέπω ηθοποιούς οι οποίοι έχουν εξαιρετική τάση προς μια δεξιότητα και προς τρόπους εκφραστικούς, με γνώση αυτού του αντικειμένου, με πραγματικό -ας πούμε- ταλέντο, γιατί δεν ξέρουμε τι είναι ακριβώς ταλέντο, με πραγματική προδιάθεση, αλλά στέκουν πάντα κάτω από το περιεχόμενο.

- *Μα η μορφή και το περιεχόμενο δεν είναι ένα;*

Ναι, αλλά αναγκάζομαστε να τα διαχωρίσουμε για να μπορέσουμε να τα αναλύσουμε και να μιλήσουμε γι' αυτά. Διαφορετικά θα συναισθανόμασταν τα πάντα ως μια ολότητα και δεν θα συζητούσαμε καθόλου. Η συζήτηση γίνεται ακριβώς επειδή δεν μπορούμε να δούμε τα πάντα ως ολότητα και έχουμε ανάγκη να εξηγήσουμε ο ένας στον άλλο

τι πιστεύει και τι νιώθει. Ειδάλλως θα ήμασταν πανευτυχείς όλοι, ξέροντας ότι όλοι πιστεύουμε και αισθανόμαστε τα ίδια. Γι' αυτό κάνω αυτό τον διαχωρισμό. Όταν ο ηθοποιός είναι πιο κάτω από τα νοήματα τα οποία προσπαθεί να εκφράσει, αυτό προσκρούει σε κάτι: σε μια προσωπική φιλοδοξία η οποία δεν μπορεί να βρει ηθική πλευρά. Υπάρχει μια ηθική μέσα σε κάθε ρόλο, μια άγραφη ηθική, η οποία είναι σαφής και λέει ότι το εγώ του ηθοποιού πρέπει να τίθεται στην υπηρεσία της ουσίας και όχι το αντίστροφο. Για να υπηρετήσεις όμως την ουσία θα πρέπει δυνάμει να μπορείς να την υπερβείς. Μέσα μου νιώθω ότι υπάρχει ένα στοπ σε ορισμένα πράγματα που δεν έχουν αξία ούτε λόγο ύπαρξης, όπως είναι η επίδειξη δεξιότητας ενός ηθοποιού που δεν χρειάζεται για να αποδοθεί το νόημα.

- *Η ερμηνεία δεν είναι κατά κάποιον τρόπο ένα ξαναγράψιμο του έργου;*

Όχι. Και γι' αυτό επιμένω ότι ο ηθοποιός πρέπει να μένει πάντα εκεί που είναι η δουλειά του. Δεν ξαναγράφει ο ηθοποιός το έργο.

- *Μα το έργο δεν υπάρχει χωρίς τον ηθοποιό.*

Μετά υπάρχουν περιπτώσεις ηθοποιών που παίζουν το έργο δήθεν πιστά και το αποτέλεσμα είναι μια μάπα και κάποιοι άλλοι επίσης που του αδιάζουν τα φώτα και όμως κάνουν το έργο υποδοχίσιμο και βατό. Όλα αυτά που λέτε συμβαίνουν περισσότερο θεωρητικά. Συνήθως δεν συμβαίνουν στην πράξη. Γιατί σε όλες τις περιπτώσεις που αναφέρατε δεν υπάρχει ισορροπία και αυτό φαίνεται σε μια παράσταση. Η ανάγκη εξισορρόπησης όλων αυτών των στοιχείων μπαίνει πάνω από όλα σε μια παράσταση. Εγώ είμαι υπέρμαχος της αρμονίας. Γι' αυτό η εξισορρόπηση με τρελαίνει. Με τρελαίνει η ακρίβεια της ισορροπίας.

- *Τι ζώδιο είστε;*

Ζυγός.

- *Σας ευχαριστώ και καλή επιτυχία.*

Θα ήταν καλά να παρακολουθήσετε τις πρόβες και να μιλούσαμε πάνω στα προβλήματα που υπάρχουν όταν δημιουργούμε μια παράσταση. Μπορούμε να το κάνουμε μια άλλη φορά. Σας ευχαριστώ πάντως. Ελπίζω να μείνατε ικανοποιημένοι από τη συζήτησή μας.

- *Ποδύ. Βέβαια θα μπορούσαμε να μιλάμε ώρες αλλά οι ηθοποιοί σας περιμένουν για πρόβα δυναμικά.*

Σας ευχαριστώ.

ΕΛΕΝΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ, ΠΩΣ ΘΑ ΕΠΙΒΙΩΣΕΙ Η ΑΘΗΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΕΡΘΕΡΜΑΝΣΗ;

Η Ελένη Μυριβήλη, η πρώτη υπεύθυνη για την Αντιμετώπιση της Αστικής Θερμότητας παγκοσμίως, μίλησε για τη σημαντικότητα της πρόληψης απέναντι στην κλιματική αλλαγή καθώς και για όλα όσα πρέπει να γίνουν προκειμένου να γίνει η Αθήνα μία βιώσιμη πόλη.

Από την Δήμητρα Βασιλειάδη
Φωτογραφίες: Άσπα Κουλύρα

Το 2023 ήταν η θερμότερη χρονιά που έχει καταγραφεί ποτέ και η 6η Ιουλίου η πιο καυτή μέρα όλων των εποχών. Όλοι ελπίζαμε ότι τουλάχιστον ο χειμώνας θα κυμανθεί σε φυσιολογικά επίπεδα, αλλά τελικά δεν συνέβη αυτό. Τώρα, διανύουμε έναν Απρίλιο με καλοκαιρινές θερμοκρασίες. «Το καλοκαίρι τι θα γίνει;» «Τα επόμενα χρόνια τι θα συμβεί;» «Η Αθήνα θα είναι βιώσιμη;». Αυτά τα ερωτήματα έβλεπα να τίθενται με μεγάλη συχνότητα τις τελευταίες μέρες στα social media και τον φόβο να ζωγραφίζεται στα πρόσωπα γνωστών και φίλων, ενώ μου έλεγαν με εμφανώς ανήσυχoi ότι αναγκάστηκαν να ανοίξουν τον κλιματισμό προκειμένου να δροσιστούν.

Το 2023 ήταν η θερμότερη χρονιά που έχει καταγραφεί ποτέ και η 6η Ιουλίου η πιο καυτή μέρα όλων των εποχών. Όλοι ελπίζαμε ότι τουλάχιστον ο χειμώνας θα κυμανθεί σε φυσιολογικά επίπεδα, αλλά τελικά δεν συνέβη αυτό. Τώρα, διανύουμε έναν Απρίλιο με καλοκαιρινές θερμοκρασίες. «Το καλοκαίρι τι θα γίνει;» «Τα επόμενα χρόνια τι θα συμβεί;» «Η Αθήνα θα είναι βιώσιμη;». Αυτά τα ερωτήματα έβλεπα να τίθενται με μεγάλη συχνότητα τις τελευταίες μέρες στα social media και τον φόβο να ζωγραφίζεται στα πρόσωπα γνωστών και φίλων, ενώ μου έλεγαν με εμφανώς ανήσυχoi ότι αναγκάστηκαν να ανοίξουν τον κλιματισμό προκειμένου να δροσιστούν.

Με την ευκαιρία της σημερινής Παγκόσμιας Ημέρας Γης και το επιταχυνόμενο φαινόμενο της υπερθέρμανσης μιλήσαμε με την πρώτη υπεύθυνη για την Αντιμετώπιση της Αστικής Θερμότητας παγκοσμίως (Global Chief Heat Officer) στο UN-Habitat των Ηνωμένων Εθνών και σύμβουλο για την Κλιματική Ανθεκτικότητα και Chief Heat Officer του Arsht-Rock Resilience Center (Atlantic Council), κα Ελένη (Λενιώ) Μυριβήλη για να μας απαντήσει σε όλα τα ερωτήματα που αφορούν το μέλλον και τη βιωσιμότητα του πλανήτη, αλλά και της Αθήνας.

Η κα Μυριβήλη, ακαδημαϊκός, ανθρωπολόγος και εγγονή του συγγραφέα Στρατή Μυριβήλη, για πάνω από είκοσι χρόνια υποστηρίζει μια θετική για τη φύση και ουδέτερη για το κλίμα ατζέντα και ασχολείται με ζητήματα ακραίας ζέσης. Την περίοδο 2021-2023 διετέλεσε επικεφαλής Αντιμετώπισης Αστικής Υπερθέρμανσης στον δήμο Αθηναίων. Ένα πόστο που δεν υπήρχε μέχρι τότε στην Ευρώπη. Γι' αυτή τη νεοσύστατη τότε θέση, το Politico την κατέταξε στη λίστα του 2022 με τους 28 πιο σημαντικούς ανθρώπους, που ασκούν επιρροή, υποκινούν συζητήσεις και οδηγούν τις αποφάσεις στην Ευρώπη, χαρακτηρίζοντάς τη ως «πρωτοπόρο» (The trailblazer).

Την είδα φθάνει στο πάρκο που είχαμε ορίσει ως σημείο συνάντησης κοντά στην Ακαδημία Πλάτωνος με ένα ηλεκτρικό όχημα Citroen Ami και από τα πρώτα λεπτά άρχισε να μου μιλάει με πάθος για το πράσινο γύρω μας, ενώ αργότερα μοιράστηκε κομμάτια από το ψωμί του τοστ της με τα σπουργίτια που είχαν μαζευτεί γύρω από το τραπέζι μας, εξηγώντας μου ότι οι παπαγάλοι της Αθήνας -οι οποίοι έχουν πολλαπλασιαστεί- τους κλέβουν επιθετικά το φαγητό, οπότε πολλές φορές μένουν νησικά.

Με την κ. Μυριβήλη μιλήσαμε μία ώρα και απάντησε όλα τα ερωτήματα που αφορούν το περιβάλλον και καί' επέκταση την ανθρώπινη ζωή. Από το κατά πόσο είναι η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή προτεραιότητα της κυβέρνησης, ποια είναι τα υπάρχοντα σχέδια δράσης και τις επιτακτικές αλλαγές που πρέπει να κάνει η Αθήνα μέχρι τις φωτιές και τους θανάτους το καλοκαίρι λόγω της ακραίας ζέσης, όσα είπε η υπεύθυνη για την Αντιμετώπιση της Αστικής Θερμότητας, είναι ένας οδηγός επιβίωσης για τα επόμενα θερμά χρόνια.

- Θα ήθελα να ξεκινήσω αυτή τη συζήτηση με το συνδρόμο που κάνει πρόσφατα για τη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την οποία βιώνουμε συνεχώς όλο και πιο έντονα και η Γη πηδύεται σημαντικά από αυτή.

Το συνδρόμο διοργανώθηκε από την ευρωπαϊκή αποστολή, το έργο της οποίας είναι και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Το συγκεκριμένο συνδρόμο απευθυνόταν ειδικά στην τοπική αυτοδιοίκηση. Η αποστολή έχει επιλέξει 300 δήμους και περιφέρειες από όλη την Ευρώπη -από την Ελλάδα είναι 20- που θα υποστηρικθούν όσον αφορά την πρόβλεψη σε επιστημονικά δεδομένα, χρηματοδοτικά εργαλεία καθώς τρόπους συμμετοχής των πολιτών στον σχεδιασμό, την προετοιμασία και την αντιμετώπιση των ακραίων καιρικών φαινομένων που φέρνει η κλιματική αλλαγή.

- Ποια είναι η κατάσταση των δήμων στην Ελλάδα;

Αυτή τη στιγμή οι δήμοι και οι περιφέρειες στην Ελλάδα είναι τελείως χωρίς θεσμικό πλαίσιο που να υποστηρίζει δράσεις και να δίνει χρηματοδοτήσεις ειδικά στην τοπική αυτοδιοίκηση προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να προετοιμαστεί για τα ακραία καιρικά φαινόμενα όπως είναι οι καύσωνες, οι φωτιές και οι πλημμύρες. Προς το παρόν, όλα εξαρτώνται από την κυβέρνηση και τα πολύ λίγα εργαλεία που δίνονται στους δήμους. Πολλοί από τους δήμους και τις περιφέρειες έχουν σχέδια δράσης για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, όμως αυτά ή μένουν στα χαρτά λόγω σημαντικών ελλείψεων για την υλοποίηση τους ή ακολουθούν παρωχημένες λογικές πολιτικής προστασίας: κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε, όταν μας βρει το κακό ή και κατόπιν εορτής.

- Άρα από αυτά τα σχέδια αποσιωπώνται τα εργαλεία πρόληψης, σωστά;

Το βασικό είναι πώς θα βοηθήσει τους δήμους να αρχίσουν να χτίζουν από τώρα την ανθεκτικότητά τους, έτσι ώστε όταν έρθουν τα δύσκολα -που έρχονται κάθε καλοκαίρι- να είναι πολύ καλύτερα προετοιμασμένοι. Αυτό προϋποθέτει μία κινητοποίηση και μία οριζόντια πολιτική που να διέπει όλη την κυβέρνηση και την πολιτική όλων των υπουργείων αλλά και κάθεται, όλη τη διοίκηση. Στην κλιματική κρίση και τα ακραία καιρικά φαινόμενα εμπλέκονται πάρα πολλά υπουργεία: Υποδομών, Μεταφορών, Υγείας, Περιβάλλοντος, Πολιτικής Προστασίας, Τουρισμού, Αγροτικής Ανάπτυξης, κ.α. Όλα αυτά κάπως πρέπει να συντονιστούν μαζί και να δώσουν μία πολιτική στις περιφέρειες και τους δήμους. Ειδικά οι δήμοι, πρέπει να έχουν την γνώση της αντιμετώπισης γιατί είναι αυτοί που καλούνται πάντα να δράσουν άμεσα στην εκάστοτε κρίσιμη κατάσταση. Κανονικά υπάρχει σχεδιασμός και είναι τα "Περιφερειακά Σχέδια Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή" (ΠεΣΠΚΑ), λίγα από τα οποία έχουν κάνει σοβαρά δουλειά. Η Αττική, έχει κάνει ένα εξαιρετικό τέτοιο σχέδιο. Έχει καταγράψει τους τομείς με την μεγαλύτερη τρωτότητα στην άνοδο της θερμοκρασίας, την

λειψυδρία, πλημμυρικά επεισόδια, κ.λπ., και τις δράσεις υποστήριξης που αυτοί χρειάζονται. Αυτές όμως για να υλοποιηθούν χρειάζονται σοβαρές χρηματοδοτήσεις και μία ουσιαστική προτεραιοποίηση βάσει της κρισιμότητας των φαινομένων. Δυστυχώς, επειδή δεν υπάρχει αυτή η προτεραιοποίηση, οι δράσεις μένουν στα συρτάρια και ουσιαστικά δεν υλοποιούνται. Έτσι, μετά έρχονται αναπόφευκτα φονικοί οι καύσωνες, οι φωτιές και οι πλημμύρες, δηλαδή με απώλεια ζωών που πολλές φορές θα μπορούσαν να αποφευχθούν...

- Η Ευρώπη μας παρέχει τέτοια κονδύλια;

Υπάρχουν κονδύλια, αλλά για να τα απορροφήσουμε πρέπει να έχουμε προετοιμαστεί και να έχουμε κάνει τις σωστές κινήσεις. Γι' αυτό μίλησα πρώτα για τα σχέδια δράσης. Αν θές να "χτυπήσεις" μία χρηματοδότηση πρέπει να έχεις σχεδιασμένη μία στρατηγική που να εξηγεί για τι χρειάζεσαι αυτά τα χρήματα και μετά πρέπει να έχεις σχεδιάσει συγκεκριμένες παρεμβάσεις και δράσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να απορροφήσουν τα κονδύλια. Αυτό σημαίνει ότι και η ίδια η κυβέρνηση πρέπει να κατευθύνει ένα κομμάτι από τα κονδύλια που λαμβάνει προς αυτού του είδους τις δράσεις. Η κυβέρνηση δεν έχει ως προτεραιότητα την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Οι περισσότερες δράσεις που γίνονται αφορούν τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου -δηλαδή τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Επιδιώκει με άλλα λόγια να μειώσει τις αιτίες που προκαλούν την κλιματική αλλαγή, το οποίο είναι πολύ σωστό και σημαντικό γιατί μόνον έτσι μπορούμε να σταματήσουμε την κλιματική αλλαγή και την υπερθέρμανση του πλανήτη, που το 2023, ένα έτος ορόσημο, έχει βγει εκτός όλων των επιστημονικών προβλέψεων και κλιματικών μοντέλων. Όμως, ακριβώς επειδή τα πράγματα έχουν χειροτερέψει πολύ τα τελευταία χρόνια και πρέπει οπωσδήποτε να επενδυθούν αντίστοιχα κονδύλια στην προετοιμασία των πόλεων και της υπαίθρου για να μπορέσουμε να σώσουμε ζωές, αλλά και να βοηθήσουμε τις κοινωνίες και τις οικονομίες από πριν, ώστε να μη διαλυθούν από τα ακραία καιρικά φαινόμενα. Αυτό τώρα είναι επιτακτική ανάγκη για την Ελλάδα και το Υπουργείο Οικονομίας ή το Περιβάλλοντος και Ενέργειας δεν έχει ως προτεραιότητα την προσαρμογή.

- Η Αθήνα βιώνει έντονα την κλιματική αλλαγή και την υπερθέρμανση. Μάχιστα τα τελευταία χρόνια βρίσκεται στις πρώτες θέσεις της λίστας με τις πιο θερμές Ευρωπαϊκές πόλεις. Το 2021 είχε λάβει την πρώτη. Πόσο μεγάλο είναι το πρόβλημα της υπερθέρμανσης για την πόλη μας;

Το 2021 και το 2023 ήταν πράγματι πολύ θερμά καλοκαίρια, ενώ το 2022 δεν είχαμε τόσο υψηλές θερμοκρασίες, συγκριτικά με την Ευρώπη που κάνκε. Ήταν η πρώτη φορά που ο Οργανισμός Υγείας των Ηνωμένων Εθνών ανέφερε ως σημαντικότερη απειλή για την δημόσια υγεία τις υψηλές θερμοκρασίες. Κι αυτό γιατί εκείνο το καλοκαίρι μέσα σε περίπου δύο μήνες είχαν καταγραφεί πάνω από 61.000 θάνατοι εξαιτίας της υπερθέρμανσης. Με κανένα άλλο κλιματικό φαινόμενο δεν έχουν σημειωθεί τόσοί θάνατοι σε τέτοιο χρονικό διάστημα. Το 2023 είχαμε ξανά απίστευτους καύσωνες

και είναι φοβερό ότι δεν ξέρουμε πόσους ανθρώπους χάσαμε. Εγώ δεν έχω δει να βγαίνουν στη δημοσιότητα αυτά τα στοιχεία. Και για το καλοκαίρι του 2021 έχουμε στοιχεία χάρη σε μία έρευνα που είχε κάνει το politico.eu. Δεν έγινε καμία ανακοίνωση από τα ελληνικά μέσα. Στην Ελλάδα είχαμε μέσα σε δυο-τρεις εβδομάδες γύρω στους 2.300 επιπλέον θανάτους από τον μέσο όρο των θανάτων εκείνης της εποχής για τα τελευταία πέντε χρόνια. Κατέληξαν σε αυτόν τον αριθμό αφού αφαιρέσαν βεβαίως τους θανάτους από άλλους λόγους συμπεριλαμβανομένου και του κορωνοϊού. Αυτή η έρευνα αφορούσε την Ισπανία, την Ιταλία και την Ελλάδα. Οι υψηλές θερμοκρασίες είναι πλέον η κυριότερη αιτία παγκοσμίως για χιλιάδες θανάτους, ασύγκριτα νούμερα σε σχέση με τα υπόλοιπα καιρικά φαινόμενα. Αυτοί οι θάνατοι είναι πολύ δύσκολο να μετρηθούν, γι' αυτό αποκαλούμε την ακραία ζέση "σιωπηλό δολοφόνο" (silent killer).

- Ποιος χτυπάει πρώτα η ακραία ζέση;

Όσοι είναι άνω των 60 ετών είναι μία εξαιρετικά ευάλωτη ομάδα στις υψηλές θερμοκρασίες και στην Αθήνα αποτελούν περίπου το 19% του πληθυσμού. Από τον Ερυθρό Σταυρό μου είχαν πει ότι το 83-84% που χάνουμε την εποχή των υψηλών θερμοκρασιών είναι συνταξιούχοι που ζούνε μόνοι τους. Μπερδεύονται, δεν μπορούν να πάρουν καθαρές αποφάσεις ή να κινητοποιηθούν, ζαλιζονται και όταν δεν έχουν κάποιον να τους βοηθήσει, συχνά δυστυχώς πεθαίνουν. Αυτό είναι ένα τραγικό ποσοστό και πρέπει να το κοιτάξει σοβαρά η πολιτεία. Δεν είναι δυνατό να έχουμε θανάτους, οι οποίοι θα μπορούσαν να είχαν ανακαταληθεί και να είχαν σωθεί αυτοί οι άνθρωποι και, μάλιστα σχετικά εύκολα. Τώρα όσον αφορά την καταγραφή των θανάτων που έχουν ως αίτιο την ζέση, αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι για παράδειγμα, ο θάνατος πολλών που καταλήγουν στο νοσοκομείο με έμφραγμα ή εγκεφαλικό, καταγράφονται ως τέτοιοι και πούθενά δεν αναφέρεται ότι ήταν μέρες καύσωνα και ότι αυτός ο λόγος ήταν που προκάλεσε την ανακοπή ή το εγκεφαλικό. Η ακραία ζέση επιδεινώνει επικίνδυνα τα συμπτώματα ανθρώπων που έχουν αναπνευστικά και καρδιαγγειακά προβλήματα, αλλά και γενικά όλων όσων έχουν προϋπάρχοντα νοσήματα

όπως διαβητικούς ή ανθρώπους με νεφροπάθειες. Επιπλέον, επιδεινώνει πολύ τα συμπτώματα όσων έχουν ψυχικά νοσήματα, όπως κατάθλιψη ή ακόμη και σχιζοφρένεια. Βρίσκουμε στην διεθνή βιβλιογραφία αρκετές ερευνές πλέον που έχουν βρει άμεση συσχέτιση χειροτέρευσης των παθολογικών συμπτωμάτων αυτών των ανθρώπων, όπως και την μεγάλη αύξηση περιστατικών ενδοοικογενειακής και έμφυλης βίας. Τέλος, άλλες σημαντικές ομάδες είναι τα μικρά παιδιά και οι έγκυες. Έχουμε αύξηση κινδύνου για πρόωρο τοκετό και μια σειρά άλλων επιπλοκών λόγω υψηλών θερμοκρασιών σε μπιτέρες, έμβρυα και νεογνούς, αλλά και τα μικρά παιδιά που δεν μπορεί καλά ακόμη να ρυθμίσει ο οργανισμός την θερμοκρασία τους σε καιρό πολύ υψηλής ζέσης πολλές φορές καταλύουν στα νοσοκομεία με θερμική εξάντληση ή και θερμοπληξία.

- Αυτή τη στιγμή η θερμοκρασία της Γης έχει αυξηθεί τόσο ώστε να είναι επικίνδυνη για τον πλανήτη;

Από τότε που ξεκίνησαν οι μετεωρολόγοι να μετράνε με μηχανήματα και να καταγράφουν την παγκόσμια θερμοκρασία, δηλαδή από το 1850 περίπου, το 2023 κατέρριψε όλα τα ρεκόρ και αποτελεί το ζεστότερο έτος. Τον Νοέμβριο του περασμένου έτους, ο μέσος όρος θερμοκρασίας της Γης ανέβηκε για μια-δυο μέρες πάνω από τους 2°C (από τον μέσο όρο της προβιομηχανικής εποχής). Αυτές είναι θερμοκρασίες που δεν έχουμε δει εδώ και χιλιάδες χρόνια, από τότε που ζουν ανθρώπινες κοινότητες πάνω σ' αυτόν τον πλανήτη. Βέβαια, τα κράτη που υπέγραψαν τη Συνθήκη του Παρισιού, το 2015, δεσμεύτηκαν ότι θα προσπαθούσαν να κρατήσουν τη θερμοκρασία της Γης μέχρι 2050 κάτω από τους 2°C και μάλιστα όσο το δυνατόν πιο κοντά στον 1,5°C άνω της προβιομηχανικής περιόδου. Πριν δηλαδή από το 1850 που δεν είχαμε αρχίσει να εξαρτώμαστε από τα ορυκτά καύσιμα και οι οικονομίες μας δεν βασιζόνταν σε αυτά. Ο μέσος όρος του 2023 ήταν 1,45°C και ανάλογα με τις μετρήσεις αναφέρεται και το 1,48°C. Μέχρι περίπου ήμασταν γύρω στους 1,2°C. Υπενθυμίζω ότι τον Νοέμβριο ανέβηκε πάνω από τους 2°C. Για τους επιστήμονες το ορόσημο του 1,5°C αύξησης, σηματοδοτεί ένα όριο μετά από το οποίο τα φαινόμενα αρχίζουν να αυτοτροφοδοτούνται και δεν ξέρουμε πως η Γη θα αρχίσει να ανταποκρίνεται. Λόγω υψηλών

θερμοκρασιών, οι πάγοι επειδή λιώνουν αντανακλούν λιγότερο τις ακτίνες και τη θερμοκρασία, ή τα δάση επειδή καίνονται ή κόβονται απορροφούν λιγότερη θερμότητα και αποδεδειγμένα περισσότερο διοξείδιο του άνθρακα, με αποτέλεσμα να θερμαινόμαστε ακόμη πιο γρήγορα και να γίνεται ένας φαύλος κύκλος που δημιουργεί ακόμη περισσότερους καύσωνες, πυρκαγιές, και πλημμύρες. Ακόμη και η θάλασσα που παίζει πολύ σημαντικό ρόλο γιατί απορροφάει το μεγαλύτερο ποσοστό της θερμοκρασίας του πλανήτη, το 2023 είχε τις πιο υψηλές θερμοκρασίες από ποτέ στην επιφάνειά της. Ο Ιούλιος και ο Αύγουστος ήταν οι πιο θερμοί μήνες που είχαμε ποτέ. Η βη Ιουλίου συγκεκριμένα έσπασε κάθε ρεκόρ θερμοκρασιών. Οι μετεωρολόγοι και οι κλιματολόγοι προσδοκούσαν ότι τους χειμερινούς μήνες θα έπεφταν οι θερμοκρασίες, οπότε η θερμοκρασία θα επανερχόταν σε πιο φυσιολογικά επίπεδα. Όμως, αυτό δεν έγινε. Ο Νοέμβριος και ο Δεκέμβριος του 2023 και στη συνέχεια ο Ιανουάριος, ο Φεβρουάριος και ο Μάρτιος του 2024 συνέχισαν να σπάνε όλα τα ρεκόρ. Αυτή τη στιγμή οι κλιματολόγοι και οι μετεωρολόγοι ανησυχούν έχουμε βγει εκτός των επιστημονικών μοντέλων και δεν ξέρουμε ακόμα αυτό τι σημαίνει.

- Προσωπικά, έχω ακούσει ότι υπάρχει έπτονη ανησυχία και φόβος από αρκετό κόσμο για το επερχόμενο καλοκαίρι. Η αγωνία είναι τεράστια και εννοείται ότι ο κόσμος έχει την αίσθηση ότι το καλοκαίρι θα καούν πολλές εκτάσεις, επειδή δεν είχαμε βροχές. Είναι Απρίλιος και τα πάρκα και τα δάση είναι κατάξερα. Το ανθρώπινο μάτι και ο νους μπορούν να αντιληφθούν ότι σε μία εποχή που θα έπρεπε να είναι όλα καταπράσινα, υπάρχουν ξερικές καταστάσεις. Κανονικά θα έπρεπε να είχε ξεκινήσει ήδη μία μεγάλη κινητοποίηση σε όλη την Ελλάδα και τα δάση να μπαίνουν σε μία διαδικασία καθαρισμού και αντιπυρικών ζωνών. Ο στρατός, αλλά και όλοι μας - με κατεύθυνση από δασολόγους για το πού και πώς - θα πρέπει να ανασκευασθούμε τώρα! Πρέπει να προστατεύσουμε τα δάση γιατί είναι αυτά που μειώνουν τις θερμοκρασίες και επίσης αυτά που συγκρατούν το νερό.

- Αν ήσασταν τώρα πρωθυπουργός της χώρας τι θα κάνατε; Αν ήμουν πρωθυπουργός, θα κήρυττα την χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και προετοιμασίας για ένα πιθανά καταστροφικό καλοκαίρι. Δεν ξέρω κατά πόσο είμαστε σε εγρήγορση, αλλά δεν έχω αντιληφθεί κάτι τέτοιο. Μπορεί να έχουν ξεκινήσει κάποια πράγματα, αλλά κανονικά αυτό θα έπρεπε να το ξέρουμε όλοι, να βομβαρδιζόμαστε με πληροφορία και καμπάνιες για το πώς μπορούμε να δραστηριοποιηθούμε και για το πώς μπορούμε να προστατευτούμε! Οι φωτιές εξαρτώνται από τις θερμοκρασίες και την έλλειψη υγρασίας, το ανάγλυφο του εδάφους, και την έκταση του εύφλεκτου υλικού. Παλιά οι άνθρωποι που ζούσαν στα χωριά και στην μικρές πόλεις έμπαιναν στο δάσος και έπαιρναν κλαδιά, κουκουναρία, ξερά ζύλα, και δέντρα για τις σόμπες. Καθαρίζαν, το δάσος μειώνοντας το εύφλεκτο υλικό, αλλά έχουμε εγκαταλείψει την ύπαιθρο και τα μικρά χωράφια. Αυτή τη στιγμή τα δάση είναι

παρατημένα και υπάρχει πάρα πολύ βιομάζα, το οποίο αρπάζει πολύ γρήγορα και θρέφει τεράστιες φωτιές που παίρνουν μεγάλη έκταση σε τόσο λίγο χρόνο. Γίνονται θηρία. Όταν ανάψει μια μία φωτιά, είναι σχεδόν αδύνατο να σβηστοί. Κι αντίθετα με ότι πιστεύει ο κόσμος τα ελικόπτερα και τα αεροπλάνα δεν μπορούν να σβήσουν τις φωτιές, όταν είναι τόσο μεγάλες. Η βασική μας ελπίδα είναι η πρόληψη. Αυτά έχω ακούσει όσον αφορά τα δάση και τις φωτιές, αλλά εμένα η δουλειά μου αφορά τις πόλεις και τα αστικά περιβάλλοντα. Το πώς δηλαδή οι πόλεις πρέπει να προετοιμαστούν σε σχέση με την ακραία ζέση.

- Για την Αθήνα τι θα κάνατε δηλαδή; Έχω ήδη κάνει μια στρατηγική με συγκεκριμένες δράσεις για την Αθήνα. Τις χωρίζω στο μυαλό μου σε τρεις μεγάλους τομείς: 1. η ενημέρωση/εγρήγορση, 2. μέτρα προστασίας για τον καύσωνα, και 3. ο επανασχεδιασμός της πόλης. Ο πρώτος είναι η εγρήγορση, δηλαδή η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του κόσμου για το πόσο σημαντικό ρίσκο έχουν οι υψηλές θερμοκρασίες στην υγεία. Οι θερμοκρασίες που αντιμετωπίζουμε και θα αντιμετωπίσουμε στις πόλεις μας δεν είναι αυτές που ξέραμε. Είναι πραγματικά επικίνδυνες. Πρέπει να το καταλάβουμε αυτό, και πρέπει να το καταλάβουν και αυτοί που κρατούν θέσεις εξουσίας. Να ενημερώσουν και να προστατεύσουν τον κόσμο. Ο δεύτερος τομέας έχει να κάνει με το πώς, εν καιρώ καύσωνα, θα προστατεύσουμε τους πιο ευάλωτους: πώς θα τους ενημερώσουμε σωστά και τι λύσεις θα τους δώσουμε ώστε να ξέρουν τι πρέπει να κάνουν για να επιβιώσουν. Ο τρίτος πυλώνας είναι πιο πιο δύσκολος κι αφορά το πώς μπορούμε να προετοιμάσουμε την πόλη μακροπρόθεσμα έτσι ώστε να είναι πιο δροσερή και ευχάριστη.

- Η Αθήνα με την υπάρχουσα αρχιτεκτονική πώς διαφοροποιείται από άλλες πόλεις της επαρχίας ή από τις ευρωπαϊκές πόλεις;

Όλες οι πόλεις έχουν πρόβλημα, γιατί είναι φτιαγμένες από υλικά που απορροφούν τη ζέση την ημέρα και την εκπέμπουν το βράδυ.

Όσο περισσότερο τοιμμένο έχει τόσο θα απορροφάει η ζέση. Το ίδιο συμβαίνει και με την ασφάλτο, το μέταλλο, το γυαλί και με όλα τα υπόλοιπα υλικά που φτιάχνονται οι σύγχρονες πόλεις, οι οποίες είναι λάθος για την εποχή της Κλιματικής Αλλαγής! Όπως και οι υποδομές, τις οποίες έχουμε σχεδιάσει και κατασκευάσει με τεράστια προσπάθεια και ευφυΐα: οι γέφυρες, οι αυτοκινητόδρομοι, τα λιμάνια, τα φράγματα, και τα αποχετευτικά συστήματα ή τα συστήματα υπερχειλίσσης. Είναι όλα φτιαγμένα για μια άλλη εποχή που έχει περάσει.

- Ποια είναι τα πιο βασικά προβλήματα που εντοπίζονται στην πρωτεύουσα;

Προφανώς είναι δύσκολο να γίνουν παρεμβάσεις στα ίδια τα κτίρια, αλλά επειδή έχουμε τέντες, παντζούρια και άλλα μέσα προστασίας σε σχέση με τη ζέση δεν είναι ότι χειρότερο. Επιπλέον, οι στέγες μας δεν πολύ είναι σκουρόχρωμες, και χρησιμοποιούμε όλο και περισσότερο μονωτικά υλικά που έχουν άσπρο χρώμα, κι έτσι η κατάσταση καλυτερεύει ως ένα βαθμό, ειδικά για όσους μένουν στους υψηλότερους ορόφους. Προσωπικά, πιστεύω ότι το μεγάλο πρόβλημα στην Αθήνα είναι το πόσο έχουμε παραχωρήσει το δημόσιο χώρο στα αυτοκίνητα. Έχουμε πάρα πολλά αυτοκίνητα και οι μηχανές και οι εξατμίσεις τους ανεβάζουν πολύ τις θερμοκρασίες του περιβάλλοντος της πόλης. Το ίδιο και ο θερμός αέρας που βγάζουν τα air-condition. Η ασφάλτος, το τοιμμένο και τα πεζοδρόμια επίσης δημιουργούν το ίδιο πρόβλημα.

- Και η δύση ποια θα ήταν; Τι θα μπορούσε να αλλάξει;

Πρέπει να μπου αυστηρές προδιαγραφές για το πόσα αυτοκίνητα μπορεί να αντέξει η πόλη, και να μπου αυστηρότατα όρια για το πόσα ΙΧ μπαίνουν στο κέντρο της πόλης, αλλά και πόσα μπορεί να έχει η κάθε οικογένεια. Γενικά να αυστηροποιηθούν οι νόμοι για τη στάθμευση και γενικά να δυσκολέψει η ζωή των ανθρώπων σε σχέση με τα ΙΧ αυτοκίνητα. Το έχουν κάνει πάρα πολλές πόλεις στο εξωτερικό. Εμείς γιατί δεν μπορούμε να το κάνουμε; Το Άμστερνταμ τη δεκαετία

του 50 και του 60 ήταν πηγμένο στα αυτοκίνητα και τώρα είναι μία πόλη που τη θαυμάζουν όλοι γι' αυτό που έχει κάνει και έχει γίνει. Εμείς γιατί να πιάσουμε στο αυτοκίνητο, να μην μπορούμε να αναπνεύσουμε και να πεθαίνει κόσμος το καλοκαίρι; Πρέπει σιγά σιγά να αλλάξει η λογική μας και το να αλλάξεις τη λογική του κόσμου σημαίνει ότι παίρνεις την πολιτική απόφαση και το βάρος της και κάνεις μακροχρόνια και εντατική ενημέρωση: στην ουσία μια προπαγάνδα ενάντια των αυτοκινήτων.

- Πώς μπορεί να γίνει προπαγάνδα κατά των αυτοκινήτων, όταν τα Μ.Μ.Μ. δεν καλύπτουν τις ανάγκες των ποδηλάτων;

Έχεις απόλυτο δίκιο. Πρώτο και καίριο είναι να αυξηθούν και να βελιωθούν τα Μ.Μ.Μ., αλλά μπορεί να γίνει αυτό με μία ανανέωση του στόλου που ήδη νομίζω ότι έχει αρχίσει να γίνεται. Ειδικά τώρα με την ηλεκτροκίνηση, θα μπορούσε ο Δήμος Αθηναίων περιορίζοντας τα αυτοκίνητα, να βάλει μικρά ηλεκτρικά λεωφορεία για την εξυπηρέτηση του κόσμου. Ήδη έχουν έρθει κάποια ηλεκτρικά λεωφορεία, αλλά ο αριθμός τους πρέπει να αυξηθεί. Πρέπει να δοθεί έμφαση στην μικρο-κινητικότητα. Δηλαδή, να δοθεί μεγάλο κομμάτι του δρόμου στα ηλεκτρικά ποδήλατα, στα πατινία και στους πεζούς. Γενικά, πρέπει να καταργηθούν πολλοί από τους δρόμους ή να τροποποιηθούν έτσι ώστε να έχουν χαμηλή κινητικότητα. Αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι, αυτοί οι δρόμοι που θα απελευθερωθούν από τα αυτοκίνητα πρέπει να γίνουν μακρόστενα πάρκα τα οποία θα διανύουν όλη την πόλη και θα ενώνουν τα περιφερειακά δάση: τον Υμητό με το όρος Αιγάλεω, το Αιγάλεω με την Πεντέλη, ώστε η Αθήνα να μετατραπεί σε ένα δίκτυο πράσινων διαδρόμων που κατεβάζουν τις θερμοκρασίες. Αυτό το έκανε το Μεντεγίν στην Κολομβία και κατάφερε να φτιάξει 36 πράσινες διαδρομές που διασχίζουν την πόλη και να ρίξει τη θερμοκρασία της πόλης παραπάνω από 2°C και τοπικά φτάνει και τους 4°C. Δεν είναι πολυτέλεια αυτό που αναφέρω, αλλά ζήτημα επιβίωσης για αυτή την πόλη.

Δεν θα μπορούμε να αναπνεύσουμε, να βγούμε από τα σπίτια μας, να πάμε στην δουλειά μας αν δεν τα κάνουμε αυτά.

- Στον επανασχεδιασμό της πόλης είναι και το πράσινο και το νερό. Το τελευταίο πώς μπορεί να ενταχθεί στην πόλη; Να υπεισχυριστούμε ότι η πέποιση των ποταμών της Αθήνας είναι μπαζωμένοι.

Στον επανασχεδιασμό πρέπει να μειωθούν τα αυτοκίνητα, να αυξηθεί το πράσινο και να βγει στην επιφάνεια νερό. Μπορούν να υπάρξουν μέσα στην πόλη στοιχεία όπως πίδακες νερού για να παίζουν τα παιδιά, ή ψεκασπίρες για να δροσίζονται όσοι περιμένουν το λεωφορείο στις στάσεις. Ακόμα και μικρά ρυάκια μπορούν να δημιουργηθούν σε πάρκα δίπλα σε μαγαζιά και καφέ. Υπάρχουν πολλές ακόμα λύσεις. Αν ήμουν ο πρωθυπουργός, θα έκανα ένα τεράστιο έργο για να ανοίξουν εν μέρη τουλάχιστον ένα ή δύο από τα μεγάλα ποτάμια της Αθήνας. Μπορεί κατά καιρούς να μην έχουν πολύ νερό, αλλά μπορεί ενισχυθεί το νερό με διάφορους τρόπους όπως γίνεται σε κάποιες άλλες πόλεις στην Ευρώπη. Η περιφέρεια Αττικής αν θυμάμαι καλά έχει σχέδιο για ανάπλαση μέρος του Κηφισού ως φυσικό ποτάμι με στοιχεία πρασίνου. Ναι, θα δυσκολευτούν τα αυτοκίνητα, αλλά αυτές οι λύσεις για μικτές υποδομές (γκρι και πράσινες) είναι κάτι που θα βοηθήσει στο μέλλον της οικονομίας, του τουρισμού, των κοινωνικών ανισοτήτων και προφανώς κυρίως την υγεία και την επιβίωση αυτής της πόλης. Πόλεις που έχουν ανοίξει και τα ποτάμια, έχουν ρίξει τις θερμοκρασίες τους έως και 6°C. Όλες

οι δραστηριότητες και οι τομείς της πόλης μπορούν να υποστηριχθούν σχεδιάζοντας και φτιάχνοντας σωστά μία πόλη ως προς την ανθεκτικότητά της στην κλιματική αλλαγή. Το νερό πρέπει να το προσέχουμε πολύ ως πολύτιμο πόρο, τώρα πια. Ας πούμε, υπάρχει ένα εξαιρετικό έργο της Περιφέρειας Αττικής, της ΕΥΔΑΠ και του Υπουργείου Πολιτισμού που μαζί με τους Αδριάνειους Δήμους σχεδιάζουν την επανάχρηση του νερού του Αδριάνειου Υδραγωγείου (που σήμερα πέφτει στο αποχετευτικό δίκτυο) για άρδευση νέων και υφιστάμενων χώρων πρασίνου. Έχουμε λοιπόν φτιάξει ένα τεχνικό οδηγό που συνοδεύει αυτό το έργο, ο οποίος ουσιαστικά καλύπτει όλες τις υπολογίες της Αττικής για το πώς μπορεί να χρησιμοποιηθούν η φύση, το νερό και διαφορετικά υλικά έτσι ώστε να γίνουν έργα γίνονται στο δημόσιο χώρο, σε πάρκα, δρόμους και πλατείες να έχουν συγκεκριμένες προδιαγραφές για να κατεβάσουν τις θερμοκρασίες. Αυτός είναι ένας τεχνικός οδηγός που

κανονικά μπορεί να υιοθετηθεί και να ψηφιστεί από τα δημοτικά συμβούλια σε όλους τους δήμους της Αττικής, αλλά και από άλλους δήμους της Ελλάδας, αλλά δεν έχει τεθεί ούτε αυτό ακόμη σε εφαρμογή. Όλα αυτά ίσως ακούγονται ουτοπικά, αλλά πόλεις σε όλον τον κόσμο ήδη έχουν κάνει σημαντικές παρεμβάσεις χρησιμοποιώντας την φύση και το νερό και αρκετές ξεκινάνε τώρα να υλοποιούν τέτοια τα σχέδια. Πόλεις πολύ φτωχότερες και πιο “δύσκολες” από την Αθήνα.

- Ατομικά, πώς μπορούμε να συμβάλουμε στην ανθεκτικότητα;

Αρχικά καλό θα ήταν όσο μπορούμε να χρησιμοποιούμε με φειδώ τα αιγ condition και τα παλιά να τα αντικαταστήσουμε με καινούργια καλύτερης ενεργειακής κλάσης και ποιότητας. Έτσι, θα έχουμε λιγότερη κατανάλωση ηλεκτρισμού και θα ωφελείται και το περιβάλλον, όπως και με τις άλλες ηλεκτρικές συσκευές αλλά τα αιγ condition όπως ξέρουμε είναι εξαιρετικά ενεργοβόρα και επίσης ενώ κρύνουν τον εσωτερικό χώρο ζεσταίνουν κατά πολύ τον δημόσιο χώρο. Οπότε έχουμε έναν φαύλο κύκλο που επίσης επιβαρύνει πολύ το δίκτυο, και μπορεί να έχουμε black-out σε καρό καύσιμα που είναι ότι χειρότερο για τις ζωές ευάλωτων ομάδων. Υπάρχει το πρόγραμμα “Ανακυκλώνω - Αλλάζω Συσκευή” που δίνει ώθηση σε αυτή την ενέργεια, απλά πρέπει να το πάρουμε ζεστά και να το κάνουμε οι περισσότεροι. Θα έπρεπε να υπάρχουν βέβαια κι άλλα τέτοια προγράμματα που

να υποστηρίζουν ουσιαστικά δράσεις πολιτών για προστασία από την ζέστη, με αύξηση πρασίνου, σκιόσεων κ.λπ.

- Σε περίοδο υψηλών θερμοκρασιών, ποια μέτρα πρέπει να λαμβάνονται;

Σε καρό υψηλών θερμοκρασιών υπάρχουν μέτρα που πρέπει να μπαίνουν σε εφαρμογή και ευτυχώς ήδη έχουμε αρχίσει να μπαίνουμε σε αυτά τη λογική. Όμως, πρέπει τα μέτρα να σχεδιάζονται και να υλοποιούνται κυρίως σε επίπεδο δήμου. Η Αθήνα έχει πολύ διαφορετικές θερμοκρασίες απ’ ό,τι η Κηφισιά ή από την Θεσσαλονίκη και τη Σπάρτη. Οι συνθήκες είναι διαφορετικές όσον αφορά και την τριτοβάθμια και την ευαλωτότητα κάθε πόλης. Γενικά, όταν έρχονται υψηλές θερμοκρασίες, κάθε δήμος πρέπει να θέτει σε εφαρμογή κάποια μέτρα, ανάλογα με την επικινδυνότητα της κατάστασης. Κι όχι μόνον ανοίγουμε τις “Λέσχες Φιλίας” και καθαρίζουμε. Πόσοι από τους συνανθρώπους μας

χρησιμοποιούν αυτή την λύση σε καρό καύσιμα; Στην Αθήνα ενώ έχουμε όλο αυτό τον σχεδιασμό, δεν έχει τεθεί σε εφαρμογή στο μέτρο που θα έπρεπε.

- Ποιος είναι ο σχεδιασμός που υπάρχει;

Έχουμε κάνει μία κατηγοριοποίηση καυσώνων, η οποία συνδυάζει μετρήσεις θερμοκρασιών και άλλων κλιματικών παραμέτρων (π.χ. υγρασία) με το αντίστοιχο διαβαθμιζόμενο ρίσκο στην υγεία και την θνησιμότητα του κόσμου στην πόλη. Αυτή η κατηγοριοποίηση καυσώνων έγινε μαζί με το Meteo και το Εθνικό Αστεροσκοπείο με το ArshT-Rock Resilience Center και αυτή την στιγμή υπάρχει συγκεκριμένος αλγόριθμος για την πόλη που μπορεί να προβλέψει πόσο επικίνδυνος ή όχι μπορεί να είναι ένας συγκεκριμένος καύσιμος και άρα πόσο πρέπει να προφυλαχούμε. Έχουμε δηλαδή πολύ πιο συγκεκριμένα στοιχεία για το ρίσκο. Ας πούμε ότι μια θερμοκρασία των 39°C μπορεί να μην είναι τόσο επικίνδυνη επειδή η υγρασία και οι ατμοσφαιρικές πιέσεις εκείνη την μέρα θα ήταν σε χαμηλά επίπεδα και φυσάει ένα βορειοδυτικό αεράκι, ή επειδή είναι ήδη Αύγουστος και το σώμα μας έχει ήδη εγκλιματιστεί σε μεγάλο βαθμό σε υψηλές θερμοκρασίες. Το σίγουρο είναι ότι υπάρχουν συγκεκριμένες συνθήκες που σε κάθε πόλη κάνουν τις θερμοκρασίες λιγότερο ή περισσότερο θανάσιμες. Εμείς λοιπόν μελετήσαμε θερμοκρασίες και ρυθμούς θνησιμότητας δύο δεκαετιών για την Αθήνα συγκεκριμένα και βγάλαμε έναν αλγόριθμο για την Αθήνα και τώρα και για άλλες πέντε πόλεις της Ελλάδας. Το meteo.gr, βγάζει αυτή την κατηγοριοποίηση καθημερινά το καλοκαίρι και ανάλογα με την κατηγορία ο δήμος προωθεί μηνύματα που πηγαίνουν συγκεκριμένα στις πιο ευάλωτες ομάδες, αλλά και σε ανθρώπους που ζούνε σε συνθήκες έκθεσης στην ζέστη (καταυλισμούς, κακοχτισμένες γειτονιές, δρόμους). Κανονικά όλες αυτές οι ευάλωτες ομάδες θα έπρεπε να προσεγγίζονται από ειδικούς ως προς το ζήτημα, να τους προσφέρουν και κατάλληλα μέσα και λύσεις υλικό και να παρακολουθούνται, κι αυτό αφορά ειδικά τους ανθρώπους μεγάλης ηλικίας που είναι μόνιμοι. Παρόλα αυτά, πρέπει να πούμε ότι η Ελλάδα είναι από τις πρώτες χώρες που εφαρμόζει θεσμικά μέτρα πρόληψης και προστασίας από την θερμική καταπόνηση για τους εργαζομένους. Πέρσι βγήκε και ειδική εγκύκλιος για τους διανομείς και πολύ χάρπκα. Όσοι παραγγέλνουν δεν καταλαβαίνουν ότι ο διανομέας σε τέτοιες θερμοκρασίες κινδυνεύει μέχρι και να χάσει τη ζωή του. Γενικά πρέπει να κόβονται αυστηρά πρόστιμα σε σχέση με τις απάνθρωπες συνθήκες που άνθρωποι αναγκάζονται να εργάζονται στα χωράφια, στις βιομηχανίες, στην εστίαση αλλά και στις υπόλοιπες επιχειρήσεις. Προφανώς τέτοιες συνθήκες είναι κατά πολύ χειρότερες σε πολλές άλλες χώρες.

- Πέρα από την ενδίδωση του οργανισμού και τον κλιματισμό, με ποιους άδελφους τρόπους μπορούμε να προστατευτούμε εν μέσω καύσιμα;

Πρέπει voris το πρωί να κλεινόμαστε όλα τα παντζούρια και ειδικά στη νότια μεριά του σπιτιού να βάζουμε όση περισσότερη σκίαση γίνεται όπου χτυπάει ο ήλιος, ώστε

να μην μπορεί να μπει η θερμότητα και θερμός αέρας μέσα στο σπίτι. Αν έχουμε κλειστά τα παράθυρα την ημέρα, ώστε όσο γίνεται οι χαμηλές θερμοκρασίες της νύχτας να παραμένουν μέσα στο σπίτι. Επίσης, πρέπει να προστατεύουμε πάντα τον πιο δροσερό χώρο του σπιτιού ώστε να τον έχουμε ως καταφύγιο. Όσον αφορά το σώμα μας, ένας από τους πιο καλούς τρόπους για να το δροσίζουμε, για να ριζούμε την εσωτερική του θερμοκρασία είναι οι κομπρέσες στο αυχένα και οι λεκάνες με κρύο νερό για τα πόδια. Αυτές είναι λύσεις που χρησιμοποιούνται συχνά και αποτελεσματικά απ’ όλους και δεν κοστίζουν! Φυσικά τα κρύα ντους είναι αναγκαία, όπως εξίσου καλό είναι όταν βρέχουμε ένα σεντόνι και αφού το στίψουμε πολύ καλά να το χρησιμοποιήσουμε στο κρεβάτι για να μας δροσίσει τον ύπνο. Είναι σημαντικό να δουλεύουμε με το νερό και την εξάτμισή του! Και να το χρησιμοποιούμε μαζί με τους τους ανεμιστήρες, γιατί από μόνιμοι τους μπορεί να αφυδατώσουν τον οργανισμό μας αν έχουμε πολύ ζεστό αέρα μέσα στο σπίτι. Πρέπει μπροστά ή πίσω από τον ανεμιστήρα να έχουμε ένα μπολ με παγάκια, έτσι ώστε ο αέρας να αποκτήσει και λίγη υγρασία. Γενικά, με τις θερμοκρασίες ανεβασμένες, αν κάποιος αρχίσει να έχει κράμπες ή πονοκέφαλο, να ζαλίζεται, να χάνει τη διαύγειά του, αν σώμα έχει υπερβολική ή καθόλου εφίδρωση, πρέπει αμέσως να πάρει τηλεφώνω τον γιατρό του ή να πάει το νοσοκομείο. Είναι πιθανό ότι λόγω ζέσης τα εσωτερικά του όργανα δεν παίρνουν αρκετό αίμα και οξυγόνο και προειδοποιούν με αυτόν τον τρόπο ότι έχει αρχίσει να μειώνεται η λειτουργία τους και ότι πιθανό να αρχίζουν σοβαρά προβλήματα με κίνδυνο την ζωή μας.

- Αν δέσουμε να κάνουμε μία πρόβλεψη για την Αθήνα, σε πόσο καιρό θα μπορούσαμε να πούμε ότι θα έχουμε μια “ζωή εν τάφω”; Πότε δεν θα είναι βιώσιμη;

Δεν μπορούμε να το προβλέψω αυτό, γιατί δεν ξέρουμε. Το μόνο σίγουρο είναι ότι έχουμε βγει εκτός των κλιματικών μοντέλων, οπότε τώρα δεν ξέρουμε πραγματικά τι γίνεται και το προς τα που πάμε. Αν δεν προχωρήσουμε σε ουσιαστικές δράσεις το πιο πιθανό είναι ότι τα επόμενα χρόνια θα είμαστε όλο και λιγότερο στο δημόσιο χώρο το καλοκαίρι. Θα κλεινόμαστε περισσότερο στα σπίτια μας και θα χαθεί όλη αυτή η όμορφη αίσθηση και η ζωντάνια της πόλης με τον κόσμο έξω και την βοή της ζωής στα μαγαζιά και τα καφέ. Αυτό που από τον Μάιο μέχρι τον Οκτώβρη σήμερα είναι η μαγεία της πόλης μας, θα χαθεί. Το εμπόριο, η εστίαση, ο τουρισμός και η ζωή της πόλης θα μαραζώνουν ολοένα και περισσότερο. Προφανώς το να ζούμε μέσα στα σπίτια μας με τον κλιματισμό αναμμένο, δεν είναι λύση. Οπότε από τώρα πρέπει να αρχίσουμε να κάνουμε αλλαγές στην Αθήνα. Με έναν ορίζοντα στα 10 χρόνια, θα μπορούσαμε να έχουμε μία πόλη που θα ήταν πάρα πολύ καλύτερη και πιο δροσερή απ’ ό,τι είναι τώρα.

Νικόλ Δημητρακοπούλου: «Είμαστε κάθε γυναίκα που κακοποιείται και απαιτούμε δικαιοσύνη»

Από την Ειρήνη Δρίβα
Φωτογραφίες: Άσπα Κουλύρα

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΙΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΙ ΣΤΗ ΦΕΤΙΝΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΕΖΟΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΣΤΗΝ “ΠΑΡΑΛΙΑ” ΜΙΛΗΣΑΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΝΙΚΟΛ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΓΙΑ ΟΛΑ ΟΣΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΠΙΟ ΔΥΝΑΤΗ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ.

Με τη Νικόλ Δημητρακοπούλου γνωριστήκαμε στο δικαστήριο, στην εκδίκαση της υπόθεσης του πρωτόδικα καταδικασμένου παιδοβιαστή Δημήτρη Λιγνάδη. Δεν κάνουμε παρέα, δεν είμαστε φίλες κι όμως φωνάζαμε και κλαίγαμε για τον ίδιο λόγο. Έκτοτε ψάχναμε μια αφορμή να συναντηθούμε και επαγγελματικά. Στην αρχή της θεατρικής σεζόν ξεχώρισε στον «Πλατόφορ» σε σκηνοθεσία Δανάης Σπηλιώτη. Τώρα πρωταγωνιστεί στις παραστάσεις «Midnight movie» και «Το σώμα της γυναίκας ως πεδίο μάχης». Επίσης, είναι η Σιλβάνα στην «Παραλία».

Σπούδασε πολιτικές επιστήμες, όμως (την) κέρδισε το θέατρο και η επιλογή του ρήματος κέρδισε δεν είναι τυχαία. Η Νικόλ Δημητρακοπούλου είναι μια ηθοποιός που δουλεύει πολύ και αυτό φαίνεται σε κάθε εμφάνισή της. Η συζήτηση μας προηγήθηκε της φρικτής γυναικοκτονίας στους Αγ. Αναργύρους κι όμως όσα λέει είναι φωτιά για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία και τον ρόλο της δικαιοσύνης που πολλές φορές δείχνει στους αδύναμους το σκληρότερο πρόσωπό της.

*-Η φετινή σεζόν υπήρξε πλούσια. Πλάι σου, *Midnight movie*, «Το σώμα της γυναίκας ως πεδίο μάχης» και «Παραχία». Είναι πάντα έτσι γενναίες οι συνθήκες για έναν ηθοποιό;*

Δεν είναι όχι. Φέτος ήταν μια καλή χρονιά γιατί συμμετείχα σε υπέροχες δουλειές. Έχω δουλέψει πολύ σκληρά όλα αυτά τα χρόνια και αυτή την χρονιά νιώθω ευγνωμοσύνη που μου συμβαίνει αυτό. Είναι βέβαια εξαντλητικό κάποιες φορές αλλά νιώθω ότι δεν μπορώ να επιτρέψω στον εαυτό μου να κουραστεί ή να παραπονεθεί. Έχω φέτος στο μυαλό μου ότι κάνω πρωταθλητισμό ότι πρέπει να παραμείνω συγκεντρωμένη γιατί πρέπει να τρέξω αυτό το κατοστάρι και μετά θα ξεκουραστώ. Αλλά δεν είναι έτσι. Η δουλειά μας είναι μαραθώνιος. Πάντα είσαι σε συνθήκες αγώνα και πρέπει να ξέρεις που θα τρέξεις πιο γρήγορα και που θα πας πιο χαλαρά γιατί έτσι θα το φέρουν και οι συγκυρίες όταν δεν θα έχεις και τόση δουλειά εκ των πραγμάτων. Έχω πολύ έντονα στο μυαλό μου τον τίτλο ενός αγαπημένου μου διηγήματος

το «Η μοναξιά του δρομέα μεγάλων αποστάσεων» του Άλαν Σίλπου. Για έναν ηθοποιό συνήθως δεν είναι τόσο γενναίο να τα πράγματα. Υπάρχουν σεζόν που δεν παίζεις κάπου. Ένας ηθοποιός είναι σε μια μόνιμη κατάσταση ανεύρεσης εργασίας. Με το που ξεκινά μια δουλειά περιμένει να δει ποια θα είναι η επόμενη. Το να αντέχεις αυτό είναι κομμάτι της διαδικασίας.

-Το μετένωσες που άφησες μια πιδανή καριέρα στις ποδηκές επιστήμες;

Καθόλου. Δεν νομίζω πως θα υπήρχε τέτοια καριέρα γιατί ήθελα τόσο πολύ να γίνω ηθοποιός. Παρόλα αυτά οι σπουδές μου με διαμόρφωσαν πολύ ως άνθρωπο και μου άνοιξαν τρόπους σκέψης, γνώρισα σημαντικούς ανθρώπους. Κυρίως όμως τις θυμάμαι για την συμμετοχή μου στις πολιτικές διαδικασίες του πανεπιστημίου. Οι πολιτικές ζυμώσεις στα αμφιθέατρα, η αλληλεγγύη και η συγκρότηση της πολιτικής ταυτότητας είναι μια ξεχωριστή εμπειρία στα Ελληνικά Πανεπιστήμια.

*-Στην παράσταση *Midnight Movie* παρακολουδούμε μια γυναίκα με ανιστηρία να περιπλανιέται στο διαδικτυο ζώντας μια παράλληλη πραγματικότητα. Πώς είναι να υπάρχει σε ένα σώμα που σε εγκαταλείπει και σε ένα άλλο που μοιάζει άφρατο;*

Είναι όπως όταν το βράδυ είσαι με τις πιτζάμες σου, έχεις βάλει το παιδί σου για ύπνο βάζεις ένα ποτήρι κρασί και μετά μπαίνεις στο κόσμο των σόσιαλ μίντια. Η πραγματικότητά σου μετακινείται, η έννοια του χρόνου διασφραβίζεται και ζεις μια παράλληλη πραγματικότητα. Παίρνεις δύναμη από την άφρατη εικόνα σου, τα likes, τα σχόλια και αρχίζεις να ξεδεύεις τον λιγοστό χρόνο σου βλέποντας άλλες δημοσιεύσεις, άλλων σωμάτων. Δεν ζεις όμως στο τώρα σου.

Στην περίπτωση βέβαια της γυναίκας που ενσαρκώνω που το σώμα της αρχίζει να καθιλώνεται το ψηφιακό σώμα θα μπορούσε να φαντάζει σαν μια δυνατότητα. Ένας τρόπος το ψηφιακό σώμα να βρεθεί σε μέρη που το υλικό σώμα αδυνατεί. Ωστόσο στην ουσία του είναι ένα placebo. Ο άνθρωπος παραμένει καθιλωμένος και όσο μεταβιβάζει την δυνατότητα μετακίνησης του στο διαδικτυο ουσιαστικά μένει με το τίποτα. Δεν υπάρχει καν πνευματική μετακίνηση. Ένα βιβλίο θα ήταν ένα πολύ πιο ουσιαστικό ταξίδι, μια πιο πραγματική περιπέτεια.

-Αν η αποξένωση που υπάρχει στην αθηναϊκή ζωή είναι μια μορφή ανιστηρίας δικαιολογεί την ολόένα αυξανόμενη χρήση του διαδικτυο; Ζούμε εικονικά;

Νομίζω πως το ένα τροφοδοτεί το άλλο. Η ζωή με τους ρυθμούς που έχει πια και τις ολοένα αυξανόμενες οικονομικές ανάγκες οδηγεί τους ανθρώπους σε μια μοναξιά αφού πλέον ο ελεύθερος χρόνος δεν υπάρχει και όσος υπάρχει αφιερώνεται στην ξεκούραση. Σε αυτό το σημείο είναι που το διαδικτυο είναι μια ξεκούραση εύκολη λύση που όμως σταδιακά αρχίζει να γίνεται ένας εθισμός που δημιουργεί όλο και περισσότερο την ανάγκη να ξεχνιόσαι στον διαδικτυακό κόσμο. Κι έτσι σταδιακά αρχίζουμε να ζούμε εικονικά. Η ζωή αυτή φυσικά είναι προς όφελος του καπιταλιστικού συστήματος στο οποίο ζούμε που χρειάζεται ανθρώπους που δουλεύουν πολύ ωστόσο δεν ξεδεύουν πολύ γιατί τα χρήματά τους δεν τους φτάνουν και έχουν συντηθεί να δρουν και να εκφράζονται μέσα σε έναν ψηφιακό κόσμο. Κι έτσι δεν μπορούν να

διεκδικήσουν τα δικαιώματα που έχουν αρχίσει να στερούνται στην πραγματική ζωή τους.

-Παρά την απόφαση του ΟΗΕ- που θα τις προστάτενε- οι γυναίκες παραμένουν τα πρώτα θύματα των ποδών. Στο έργο το «Σώμα της γυναίκας ως πεδίο μάχης» του Ματέι Βιονιέκ δυο γυναίκες προσπαθούν να επιβιώσουν μέσα στη φρίκη. Μίλησε μου για τον ρόλο σου.

Η Ντόρα είναι μια Βόσνια γυναίκα θύμα ομαδικού βιασμού κατά την περίοδο του πολέμου στην Βοσνία. Έχει μεταφερθεί σε ένα κέντρο περίθαλψης θυμάτων πολέμου από το Νάτο στην Γερμανία. Η Ντόρα βρίσκεται σε κατάσταση μετά τραυματικού σοκ όταν ξεκινάει το έργο. Δεν μπορεί να κατανοήσει την φρίκη στην οποία έχει εκτεθεί και έχει χάσει την πίστη της σε οτιδήποτε. Στους ανθρώπους, στον θεό στη ζωή. Αρνείται να επιστρέψει πίσω στη χώρα της και φυσικά αρνείται να πάει στην Αμερική. Ο Βιονιέκ στο έργο του αυτό έχει δώσει το όνομα της Ντόρας στη γυναίκα αυτή ως αναφορά και στην φροϊδική Ντόρα που αποτέλεσε πρωταγωνίστρια στην ανάλυσή του για την περίπτωση της Υστερίας. Είναι ένας πολύ απαιτητικός ρόλος που χρειάζεται

μεγάλη σωματική και ψυχική συμμετοχή που πολλές φορές είναι εξαντλητική. Το σώμα αυτών της γυναίκας δεν είναι πλέον δικό της έχει γίνει ένα πεδίο πάνω στο οποίο οι αντίπαλες εθνοτικές ομάδες έχουν προσπαθήσει να δηλώσουν την κυριαρχία τους.

-Μια γυναίκα της Ουκρανίας, της Γάζας, της Σιέρα Λεόνε και κάθε γυναίκα που κατασπαράσσεται από τον καπιταλισμό και την πατριαρχία είναι μια γυναίκα που μας μοιάζει;

Είμαστε αυτές οι γυναίκες. Ανάλογα με το πλαίσιο είναι λιγότερο ή περισσότερο εμφανή τα σημάδια αυτών της λειτουργίας αλλά είναι πάντα παρούσα. Το σώμα των γυναικών κατά την περίοδο πολέμου είναι ένα πεδίο άσκησης των στρατιωτικών τακτικών που σκοπό έχουν να κάμψουν το ηθικό του αντιπάλου. Το γυναικείο σώμα είναι ένα εργαλείο προκειμένου ο άντρας να πληγεί. Όλη αυτή η βία δεν γίνεται καν με στόχο τη γυναίκα. Τόσο αμελή είναι η ύπαρξή της. Και στις δικές μας κοινωνίες η ύπαρξη της γυναίκας απειλείται συνεχώς από την πατριαρχία και τον καπιταλισμό ο οποίος ακόμη αρνείται να αναγνωρίσει π.χ. ακόμα και την αναπαραγωγή ως κοινωνικοοικονομική δραστηριότητα η οποία θα έπρεπε να υποστηρίζεται επαρκώς.

-Επειδή έχουμε συναντηθεί σε δικαστήριο και κάτω από συνθήκες που δεν ήταν ευχάριστες υπάρχουν στιγμές που νιώδεις θυμό για τον τρόπο που η δικαιοσύνη αντιμετωπίζει τα δέματα;

Η αλήθεια είναι ότι ακριβώς εκείνες οι στιγμές στις δικαστικές αίθουσες που συναντηθήκαμε υπήρξαν για μένα ακριβώς το σημείο που έχασα κατά πολύ την πίστη μου στην δικαιοσύνη. Ο πατέρας μου είναι δικηγόρος και από μικρή είχα πολύ μεγάλη αγάπη για το επάγγελμα αυτό αλλά και τον θεσμό της δικαιοσύνης. Ζούσα πιστεύοντας ότι μπορώ να διεκδικήσω το δικό μου αν χρειαστεί και ότι η αλήθεια θα λάμψει. Κατά την διάρκεια της δίκης που συναντηθήκαμε βίωσα ένα τεράστιο σοκ και μια έντονη ματαιώση.

Ο τρόπος που ο δικηγόρος της μιας πλευράς αντιμετώπισε τα θύματα « ανθρώπους που είχαν

υποστεί σεξουαλική κακοποίηση» με την ανοχή του δικαστηρίου ήταν κάτι που δεν μπορούσα να φανταστώ και κάτι που δεν μπορούσα να αντέξω. Είδα μπροστά στα μάτια μου τα θύματα να ξαναβιώνουν το τραυματικό γεγονός που χρόνια δεν τολμούσαν να αρθρώσουν, δημόσια. Αυτή η στιγμή θα έπρεπε να προστατεύεται. Αντίθετα στις δικαστικές αίθουσες οι δικηγόροι έχουν το δικαίωμα να γελούν, να σχολιάζουν να ειρωνεύονται ακόμη και να σχολιάζουν το θύμα. Είναι πολύ δύσκολο στην χώρα αυτή να καταγγείλεις μια τέτοια πράξη γιατί θέλει τεράστια δύναμη να καταφέρει ένα θύμα να αντέξει αυτή την διαδικασία.

-Έχει τμήμα να βγαίνεις εκεί έξω και να φωνάζεις την αλήθεια;

Έχει γιατί πρέπει να θυσιάσεις χρόνο που πλέον είναι σε έλλειψη αλλά και χώρο μέσα σου. Να φύγεις από τον εγωκεντρισμό σου όπου σημασία έχει μόνο τι συμβαίνει σε εσένα και να προσπαθήσεις έμπρακτα να αλλάξουν τα πράγματα για όλους. Ακόμη κι αν εσένα δεν σε ακουμπά σε προσωπικό επίπεδο αυτή η αδικία. Επίσης έχει τμήμα γιατί τις περισσότερες φορές φωνάζεις την αλήθεια αλλά το ψέμα νικάει και εκεί δεν πρέπει να απογοητευτείς. Αυτό είναι δύσκολο. Όσο πιο πολύ ελπίζεις και προσπαθείς να αλλάξεις κάτι τόσο πιο μεγάλη είναι η ματαιώση που νιώθεις όταν δεν γίνεται. Αυτό νομίζω είναι το πιο δύσκολο. Να μην χάσεις την πίστη σου εκείνη τη στιγμή και να σταματήσεις να ζεις με αυτό τον τρόπο.

-Άλλαξαν τα πράγματα στο δέταρο μετά το εδαητικό μετο; Νιώδεις πιο δυνατή, ειδικά με το ασφαλή;
Άλλαξαν αρκετά γιατί το πρόβλημα έγινε επιτέλους γνωστό και πλέον υπάρχει ένας φόβος να εκδηλωθούν τέτοιες συμπεριφορές. Ήταν πολύ σημαντική αυτή η περίοδος. Επίσης το σωματείο των ηθοποιών είναι πολύ πιο δυνατό και οργανωμένο το οποίο μας κάνει να νιώθουμε κι εμείς πιο ασφαλείς.

-Πως είναι να είσαι σεξεργάτρια στην Κρήτη της δεκαετίας του '70;

Δύσκολο, μοναχικό, βίαιο.

-Νομίζω πως η Σιλβάνια είναι από τους πιο ωραίους ρόλους στην «Παραδεία» και αυτό γιατί φέρνει συζητήσεις του σήμερα σε μια εποχή όπου η αυτοδιάθεση του σώματος μοιάζει άγνωστη λέξη.

Ο ρόλος της Σιλβάνιας είναι πράγματι ένας πολύ ιδιαίτερος ρόλος. Σε μια εποχή όπου στην Ελλάδα και ακόμη περισσότερο στην Ελληνική επαρχία οι γυναίκες ακόμα αντιμετωπίζονταν ως ιδιοκτησία του άντρα, συζύγου ή πατέρα η γυναίκα αυτή κάνει τολμηρά βήματα προς τα μπρος. Φεύγει από το πορνείο που δουλεύει επαναστατώντας κατά της έμφυλης βίας. Υπερασπίζεται το δικαίωμα της γυναίκας στην αυτοδιάθεση του σώματός της όπου επάγγελμα κι αν κάνει. Λέει πως η δουλειά της είναι να ικανοποιεί τους πελάτες αλλά μέχρι εκεί που η ίδια επιτρέπει. Το ότι δουλεύει ως σεξεργάτρια δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να ανεχτεί πράξεις βίαιες από τους πελάτες. Και μάλιστα παρακινεί και τις υπόλοιπες να κάνουν το ίδιο. Στη συνέχεια ανοίγει το δικό της μαγαζί και προσπαθεί να ζήσει σε μια μικρή κοινωνία αψηφώντας το στίγμα της προηγούμενης δουλειάς της. Ακόμη και από τον Διονύση Αρχοντάκη ζητά μια

ουσιαστική ειλκρινή σχέση συντροφικότητας και ισοτιπίας τουλάχιστον ως προς τα συναισθήματα. Είναι ένας ρόλος που μου αρέσει πολύ, είναι απαιτητικός και δύσκολος πολύ προκειμένου να σπάσει και να πάει πέρα από το στερεότυπο της πόρνις.

-Ποια ταινία είδες πρόσφατα και σου άρεσε;

Την «Ανατομία μιας πτώσης» της Ζιστίν Τριέρ. Με συγκλόνισε αυτή η ταινία. Το σενάριο είναι αριστουργηματικό και οι ερμηνείες επίσης. Μιλά για μια οικογένεια όπου ο πατέρας σκοτώνεται στο ίδιο τους το σπίτι ενώ η γυναίκα και ο γιός τους είναι παρόν και η σύζυγός του τελικά κατηγορείται για τον θάνατό του. Κατά τη διάρκεια της δίκης που γίνεται αποκαλύπτονται τόσες πτυχές της σχέσης τους τόσο από τη δική της πλευρά όσο και από την δική του που δεν μπορεί κανείς να είναι σίγουρος για τίποτα και που κανείς δεν είναι ακριβώς ένοχος.

-Τι είναι αυτό που μπορεί να σε αποδαρύνει και τι αυτό που θα σε κάνει να πάρεις φωτιά;

Με αποθαρύνει όταν βλέπω ανθρώπους που δεν είναι παθιασμένοι με αυτό που κάνουν. Αντίθετα αυτό που ανάβει το φως μέσα μου είναι μια ομάδα ανθρώπων που θέλουν να πουν κάτι που τους καίει βαθιά.

-Αγαπημένος στίχος;

« Τα χέρια αγαπώ
να φιλώ κι αγαπώ
ονόματα να προφέρω,
κι ακόμα -- πόρτες
να ανοίγω!

--Διάπλατα-- στη μαύρη τη νύχτα » -Μαρίνα Τοβεταγίεβα.

ΤΟ ΥΠΝΩΤΙΚΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΣΥΜΠΑΝ ΤΗΣ HIPGNOSIS

Ελάχιστα συγκροτήματα έχουν συνδεθεί τόσο άρρηκτα με τη δουλειά της Hipgnosis, όσο οι Pink Floyd. Ωστόσο, δεν ήταν μόνο οι Pink Floyd που συνδέθηκαν με τη σπουδαία αυτή εταιρεία.

Από τον Κωνσταντίνο Τσάβαλο

Εκτός από την περίπτωση του Roger Dean και των Yes και μετέπειτα των Joy Division και του Peter Saville, η πιο κλασική συνεργασία των '70s ήταν αυτή της εταιρείας Hipgnosis με τους Pink Floyd. Μια σύμπραξη που ευοδώθηκε με μεγάλη επιτυχία στο σχεδιασμό των εξωφύλλων σε όχι ένα, ούτε δυο, αλλά συνολικά έντεκα άλμπουμ: A Saucerful of Secrets, Ummagumma, More, Atom Heart Mother, Meddle, Obscured By Clouds, Dark Side Of The Moon, A Nice Pair (compilation που ενώνει το Piper At The Gates Of Dawn με το A Saucerful of Secrets.), Wish You Were Here, Animals και τη συλλογή A Collection Of Great Dance Songs του 1981.

Hιπνγνσις ιδρύθηκε το 1968 όταν ο Storm Thorgeron και ο Aubrey "Po" Powell μετακόμισαν από το Κέιμπριτζ στο Λονδίνο για να συνεχίσουν τις καλλιτεχνικές τους σπουδές –ήταν ήδη πτυχιούχοι της σχολής Καλών Τεχνών και Κινηματογραφικών Σπουδών, αντίστοιχα. Ο τόπος καταγωγής τους, το Κέιμπριτζ, σήμαινε πως ο Storm ήταν προσωπικός φίλος με τον Gilmour, ενώ ήταν συμμαθητής με τον Barrett και τον Waters. Το 1968 η EMI, μέσω των Pink Floyd, τους πρότεινε να σχεδιάσουν το εξώφυλλο του *A Saucerful Of Secrets*, ενώ ταυτόχρονα εργάζονται και στο εξώφυλλο του άλμπουμ του Alexis Korner με τίτλο *A New Generation of Blues*.

Οι πρώτες φωτογραφίες τους εμφανίζονταν στο μπάνιο του Powell, το οποίο μετέτρεπαν σε σκοτεινό θάλαμο. Οι δυο καλλιτέχνες διαλέγουν το όνομα *Hiπnγνσις*, που είναι απλώς ένα γκραφίτι που βλέπουν τυχαία στην εξώπορτα της πολυκατοικίας τους. Το όνομα συνδυάζει το νέο και μοδάτο –*Hiπ*– με την γνώση –*Gnσις*– ενώ αν το προφέρεις γρήγορα ακούγεται «χιπνόσις», που σημαίνει ύπνωση και που ήταν ο βασικός τους στόχος: μια σειρά από «υπνωτικά» εξώφυλλα που θα αιχμαλωτίζουν το μάτι του θεατή, δίχως την παρουσία των μελών της μπάντας ή του εκάστοτε μουσικού.

Μετά τις πρώτες τους επιτυχίες, νοικιάζουν τα νέα τους γραφεία και μεταφέρονται εκεί, όπου εργάζονται πυρετωδώς, αρχικά για σχεδιασμό εξωφύλλων για την EMI και σιγά σιγά για λογαριασμό και άλλων εταιρειών, όπως Philips, Epic, Island, Harvest, Charisma, Reprise, Polydor, Vertigo κ.α. Η ομάδα δοκιμάζει τεχνικές επαναλαμβανόμενες έκθεσης, κολάζ, ρετουσάρισμα, επιχρωματισμούς και άλλες επεξεργασίες κατά την διάρκεια της αναπαραγωγής των φωτογραφιών και μάλιστα σε μια εποχή χωρίς Photoshop και λοιπά γραφιστικά δεκανίκια. Με την σταδιακή εγκατάλειψη της ψυχεδελικής εικαστικής τέχνης των '60s και την εμφάνιση νέων τεχνικών της εποχής, όπως την ανακάλυψη του αερογράφου, η *Hiπnγνσις* είναι πλέον ελεύθερη να πειραματιστεί κατά το δοκούν.

Και κάπως έτσι «έφτιαξαν» ένα τόσο δυνατό όνομα, ώστε οι παραγγελίες για εξώφυλλα άρχισαν να πέφτουν βροχή: μεταξύ εκείνων που

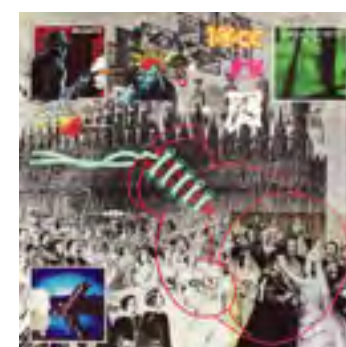
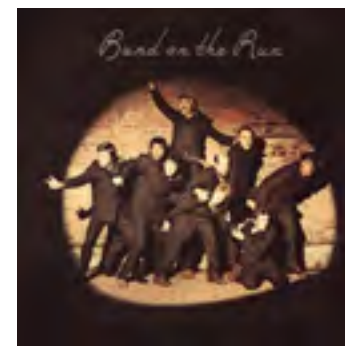
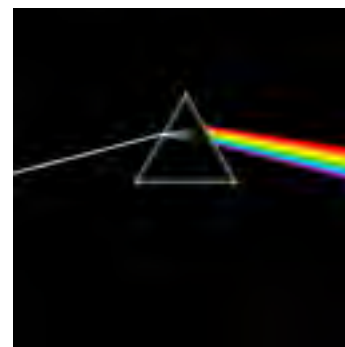
επωφελήθηκαν από την δημιουργική φαντασία της *Hiπnγνσις* ήταν οι Black Sabbath, Led Zepelin, Genesis, Al Stewart, Humble Pie, ELP, Roy Harper, Bad Company, Birth Control, AC/DC, T-Rex, Electric Light Orchestra, UFO, Edgar Broughton Band, Wishbone Ash 10cc, Wings, The Alan Parson Project, Peter Gabriel, Steve Harley, Hawkwind, Status Quo, Styx, Todd Rundgren, XTC, Scorpions, Rainbow, The Pretty Things, The Nice, Argent, κ.α. Συνολικά, απ' το 1968 μέχρι το 1983 που διαλύθηκε, η ομάδα φιλοτέχνησε 196 εξώφυλλα, δηλαδή ένας καταπληκτικός μέσος όρος 13 εξωφύλλων ανά έτος.

Κάποια απ' αυτά δε, είναι ένα κι ένα: στο εξώφυλλο του άλμπουμ των Cochise βάζουν δυο γυναίκες στήθη να φαίνονται βουνα μπροστά από πλιοβασίλεμα, τοποθετούν κρεμασμένα σφαγμένα βόδια για το εξώφυλλο του δίσκου των Edgar Broughton Band, έναν τύπο ντυμένο σαν τον... Darth Vader στο εξώφυλλο του Argus των Wishbone Ash, κι έναν άντρα μέσα σε μια πσίνα για το άλμπουμ *In Deer* των Argent, είκοσι χρόνια πριν το παρόμοιο concept του *Nevermind* των Nirvana.

Η διαρκής προοδευτική προσέγγιση της Hiπnγνσις

Το εξώφυλλο του άλμπουμ *Force It* των UFO [δυο νέοι που... φασώνονται σε μια τουαλέτα γεμάτη βρύσες διαφορετικών ειδών και μεγεθών] είναι ένα λογοπαίγνιο με την αγγλική λέξη *Faucet* (βρύση). Οι νεοκυματικοί Βρετανοί XTC επέλεξαν το 1978 ως εξώφυλλο του άλμπουμ τους *Go2* μια μαύρη σελίδα από ένα βιβλίο που μιλούσε για κάποιες αρχές του σχεδιασμού εξωφύλλου σε σχέση με τις τεχνικές διαφήμισης και πώλησης προϊόντων. Μάλιστα, στο εξώφυλλο γράφει ξεκάθαρα [το γράφω όπως είναι, στα αγγλικά, για έμφαση] «the more you read, the more you're falling for this simple device of telling you exactly how a good commercial design works. They're TRICKS and this is the worst TRICK of all since it's describing the TRICK whilst trying to TRICK you».

Εξίσου θρυλικά είναι και τα εξώφυλλα των δίσκων του Peter Gabriel, ειδικά όμως εκείνο του τρίτου του σόλο άλμπουμ, που δημιουργήθηκε όταν ο Powell έτριψε με δύναμη μία Polaroid

φωτογραφία του τραγουδιστή, κάνοντας το πρόσωπο του να μοιάζει σαν να έχει λειώσει. Κάπως έτσι προέκυψε το τελικό αποτέλεσμα, που έδωσε και τον εναλλακτικό τίτλο του άλμπουμ: Melt. Επίσης, το σύμβολο της δισκογραφικής εταιρείας Swan Song των Led Zeppelin, ο Έκπτωτος Άγγελος, σχεδιάστηκε από τους Thorgerston και Powell το 1973. Το δίδυμο εμπνεύστηκε από έναν πίνακα του 19ου αιώνα με τίτλο «Βραδιά (πώση της Ημέρας)» του Αμερικανού καλλιτέχνη William Rimmer. Τέλος, δεν είναι τυχαίο πως ακόμη και οι Yes στα μέσα των '70s σταμάτησαν την συνεργασία τους με τον Dean και πήγαν στην Hipgnosis.

Η δύναμη της «Σκοτεινής Πλευράς»

Ωστόσο, το εξώφυλλο που τους έβαλε σε όλα τα σπία ήταν αυτό του Dark Side Of The Moon, για τις ανάγκες του οποίου ο Storm ταξίδεψε μέχρι το Κάιρο και τις Πυραμίδες της Γκίζας. Αρνούμενος πεισματικά να χρησιμοποιήσει μια «έτοιμη» φωτογραφία των Πυραμίδων από ένα φωτογραφικό πρακτορείο, πήγε ο ίδιος μέχρι την Αίγυπτο, δωροδόκισε έναν από τους φρουρούς στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου τη Γκίζας και τράβηξε τις φωτογραφίες αυτές, αποδεικνύοντας πως... αν δεν βρέξεις κώλο, ψάρι δεν τρως. Ο Thorgerston λέει ότι η τακτική τους ήταν να μην έχουν ένα σταθερό ποσό χρέωσης, αλλά ζητούσαν από τους πελάτες τους να ορίσουν εκείνοι την τιμή που θεωρούσαν ότι αξίζει να πληρώσουν.

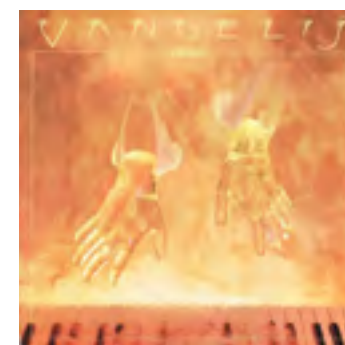
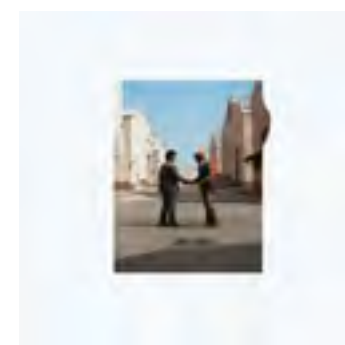
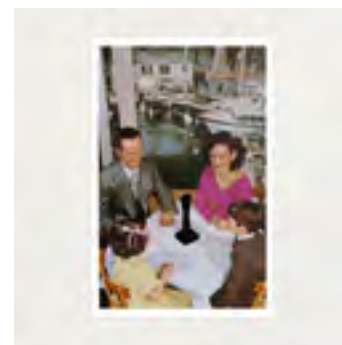
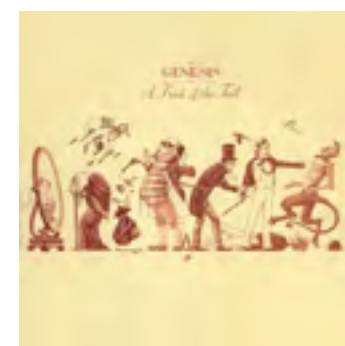
Από το 1974 ένα άλλο βασικό στέλεχος της ομάδας ήταν ο βρετανός φωτογράφος και γραφίστας Peter «Sleazy» Christopherson: δικές του ιδέες ήταν τα εξώφυλλα των άλμπουμ των Pink Floyd Animals, A Nice Pair και Wish You Were Here. Εξίσου θρυλικές είναι και οι ιστορίες γύρω από κάποια από τα εξώφυλλα τους: για την φωτογράφιση του Wish You Were Here χρησιμοποιήθηκε ένας πραγματικός κασκαντέρ (είναι ο κύριος που καίγεται στο εξώφυλλο), ο Ronnie Rondell Jr., ο οποίος ντύθηκε με ένα ειδικό πυρίμαχο κουστούμι, περιλούστηκε με βενζίνη και πήρε φωτιά. Ο Storm είχε ελάχιστα δευτερόλεπτα να τραβήξει την πόζα της χειραψίας με το –υποτίθεται– έτερο μεγαλοστέλεχος δισκογραφικής εταιρείας, αλλά στο τέλος τα κατάφερε.

Η Hipgnosis των Led Zeppelin

Ο Jimmy Page των Led Zeppelin μπήκε στα γραφεία της εταιρείας με το εξώφυλλο του Argus στα χέρια και ζήτησε ένα αντίστοιχο μυθολογικό θέμα. Ο Powell εμπνεύστηκε από το βιβλίο Childhood's End του συγγραφέα επιστημονικής φαντασίας Arthur Clark και πρότεινε την ιδέα κάποιων μικρών παιδιών να σκαρφαλώνουν σε βράχια στα βρετανικά παράλια –κάπως έτσι σχεδιάστηκε το εξώφυλλο του Houses Of the Holy. Σε μια πρωτόκουστη, για την βρετανική μουσική βιομηχανία, κίνηση, το 1973 η Atlantic δέχτηκε να καθυστερήσει την έκδοση του άλμπουμ, επειδή το απαιτούσε ο Storm προκειμένου να ρίξει ένα τελευταίο απαιτούμενο φινιρίσμα στο εξώφυλλο και να αλλάξει μια-δυο χρωματικές αποχρώσεις που δεν του άρεσαν.

Η ομάδα διαλύθηκε το 1983. Μετά το κλείσιμο της Hipgnosis, ο Thorgerston και ο Powell άρχισαν να ασχολούνται με τα βιντεοκλίπ, ιδρύοντας την εταιρία Green Back Films. Ο Thorgerston συνέχισε να φιλοτεχνεί εξώφυλλα για πολλές μπάντες όπως Muse, Dream Theater, The Cranberries, Audio-slave, The Mars Volta, Ween, Catherine Wheel, Def Leppard μέχρι το θάνατο του, στις 18 Απριλίου του 2013, από καρκίνο. Ο Christopherson από το 1976 έπαιζε στους Throbbing Gristle και κατόπιν τους Psychic TV, αλλά κι αυτός πέθανε νεότατος, σε ηλικία 55 ετών, το 2010. Ο μοναδικός επιζών, ο Aubrey Powell συνεχίζει να ασχολείται με τη σκηνοθεσία μουσικών ντοκιμαντέρ και βιντεοκλίπ για διάφορα συγκροτήματα.

Και όλα αυτά συμβαίνουν την ίδια στιγμή που ο κινηματογραφιστής, φωτογράφος και δημιουργικός διευθυντής Αντόν Κορμπίν (Anton Corbijn) ολοκλήρωσε το ντοκιμαντέρ «Squaring the Circle (the story of hipgnosis)» για το εμβληματικό στούντιο σχεδιασμού άλμπουμ «Hipgnosis», το οποίο απογείωσε την τέχνη στα εξώφυλλα δίσκων σε καλλιτέχνες όπως οι Peter Gabriel, Pink Floyd, Led Zeppelin και Paul McCartney

CLICK FARMS: ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΤΑ ΨΕΥΤΙΚΑ CLICKS ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΝ FAKE NEWS ΚΑΙ SUCCESS STORIES

Influencers, media, πολιτικοί και πρακτορεία δημοσίων σχέσεων έχουν μπει στο παιχνίδι της clickοθηρίας, και μία παράνομη βιομηχανία αγοράς clicks, likes και followers έχει ανθίσει καλλιεργώντας ψεύτικα success stories, fake news και ψηφιακή δόξα.

Από την Εύα Αναστασιάδου

Από την ώρα που ξεκινάμε τη μέρα μας, μέχρι τη στιγμή που θα κοιμηθούμε, smartphones και υπολογιστές είναι η επέκταση του χεριού μας, σχεδόν του εαυτού μας. Clickάρουμε για να ανοίξουμε μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, να κατεβάσουμε αρχεία, να διαβάσουμε τα νέα, να σερφάρουμε στο ίντερνετ, να αγοράσουμε προϊόντα, να συνδεθούμε στα social media, να απαντήσουμε σε μηνύματα, να ακολουθήσουμε καινούριες σελίδες, να επικοινωνήσουμε. Τα clicks έχουν τη μορφή αυτοματισμού και η δύναμη τους είναι πλέον τρομακτική. Καθώς όλα πια γίνονται διαδικτυακά, τα clicks μαζί με τη συλλογή δεδομένων αποτελούν τα πιο ισχυρά νομίσματα που διοικούν ολόκληρο τον κόσμο. Κάθε ιστοσελίδα, κάθε λογαριασμός σε social media, κάθε ειδησεογραφικό διαδικτυακό μαγαζί, κάθε εταιρεία λιανικού εμπορίου, κάθε δραστηριότητα που γίνεται online, ενδυναμώνεται και γιγαντώνεται με παραπάνω clicks. Τα clicks ισοδυναμούν με επισκεψιμότητα, ακόλουθους, διασημότητα και άρα παραπάνω διαφήμιση και δυναμική. Τα πράγματα είναι απλά. Τι αναζητούν οι εταιρείες για να δώσουν χρήματα σε έναν ιστότοπο ώστε να διαφημίσουν εκεί προϊόντα; Clicks και engagement, με τους όρους του digital marketing. Δηλαδή, σε περίπτωση ιστοσελίδας, επισκεψιμότητα, και σε περίπτωση influencer σε social media, ακόλουθους (followers), likes, σχόλια και κοινοποιήσεις. Μην ξεχνάμε επίσης ότι οι ιστότοποι χρησιμοποιούν το μοντέλο εσόδων κόστους ανά click (cost-per-click/CPC) για τη διαδικτυακή διαφήμιση για να χρεώνουν τους διαφημιστές με βάση τη συχνότητα που οι χρήστες κάνουν κλικ σε διαφημίσεις προβολής που είναι ενσωματωμένες στους ιστότοπούς τους. Κάπως έτσι λειτουργεί η αγορά του διαδικτύου και όποιος δεν έχει τα εργαλεία να αναπτύξει την ανταπόκριση του κοινού στην ιστοσελίδα του, το λογαριασμό του, το διαδικτυακό του κατάστημα, την online εφημερίδα του, είναι βέβαιο πως δε θα επιβιώσει στη ζούγκλα του διαδικτυακού σύμπαντος.

Fake Clicks, Likes, Followers, News

Νέες μέθοδοι, εργαλεία, σπουδές, εξειδικεύσεις έχουν προκύψει από αυτήν την ανάγκη της αγοράς. Campaigners που οργανώνουν την παρουσία σου στο ίντερνετ και προωθούν τη δουλειά σου, digital managers που υπολογίζουν τις καλύτερες μεθόδους για να αυξήσουν το engagement της σελίδας σου. Ένας τεράστιος κλάδος που έχει έναν και μόνο σκοπό: να αυξήσει τα clicks. Τα νέα αυτά digital δεδομένα, έχουν παράλληλα δημιουργήσει και μία σκιώδη βιομηχανία που πουλάει αυτό ακριβώς το πράγμα: Clicks και Engagement. Εκτός από τους κλασικούς τρόπους λοιπόν, κάποιος πλέον μπορεί να αγοράσει επισκεψιμότητα και ακόλουθους μέσα από τα Click Farms. Σε μία ελεύθερη απόδοση στα ελληνικά, πρόκειται για “φάρμες” που “καλλιεργούν” ψηφιακή κίνηση. Είναι λοιπόν σαφές, ότι δεν είναι όλα τα clicks γνήσια και πραγματικά.

Αν λοιπόν αποφασίσετε αύριο να δημιουργήσετε ένα blog που θα παρουσιάζετε, ας πούμε, συνταγές μαγειρικής και θέλετε σύντομα να αποκτήσει επισκεψιμότητα, ώστε να γίνει διάσημο και εταιρείες να διαφημίζουν τις κατοσρόλες και τα προϊόντα τους σε εσάς, πληρώνοντας μία Click Farm θα μπορούσατε να το πετύχετε πάρα πολύ γρήγορα. Σύντομα θα φαίνεται ότι πλήθος κοινού επισκέπτεται τη σελίδα σας, και έχετε πολλούς ακόλουθους που σχολιάζουν και κοινοποιούν στα social media και έτσι έχετε ισχυρό διαπραγματευτικό χαρτί στις διαφημιστικές εταιρείες ώστε να σας πληρώσουν αδρά για να προωθήσετε το βούτυρο, το λάδι, το αντικολπητικό τηγάνι μέσα από τη δουλειά σας που θα έχει γίνει viral.

Πώς δημιουργούν τα Click Farms

Τα πράγματα όμως δεν είναι τόσο απλά, γιατί όπως καλά φαντάζεστε, η διαδικασία αυτή είναι παράνομη. Τα Click Farms είναι σκιώδεις εταιρείες σε κρυφές εγκαταστάσεις όπου εκμεταλλεύονται χαμηλά αμειβόμενους εργαζόμενους (1 \$ για κάθε 1.000 κλικ που εκτελούνται) για να παράγουν όσο το δυνατόν περισσότερα click σε ιστότοπους, αναρτήσεις μέσω κοινωνικής δικτύωσης ή διαφημίσεις. Είναι ουσιαστικά εργοστάσιο παραγωγής clicks που είναι συνήθως τεχνητά δηλαδή δεν καθορίζονται από το ενδιαφέρον των χρηστών ή την πραγματική αλληλεπίδραση.

Αυτές οι παράνομες και ανήθικες λοιπόν βιομηχανίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για διάφορους σκοπούς, όπως η τεχνητή ενίσχυση της επισκεψιμότητας του ιστότοπου, η αύξηση της δημοτικότητας των λογαριασμών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η χειραγώγηση των

μετρήσεων της διαδικτυακής διαφήμισης ή ακόμη και η επήρρη της κοινής γνώμης.

Σε μια τυπική Click Farm, οι εργαζόμενοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν πολλές συσκευές, όπως smartphone, tablet ή υπολογιστές, για να προσομοιώσουν την πραγματική αφοσίωση των χρηστών κλικάροντας συνδέσμους, αναρτήσεις, κοινοποιώντας περιεχόμενο ή αφήνοντας σχόλια. Ο στόχος είναι να παραπλανηθούν οι αλγόριθμοι ή οι διαφημιστές ώστε να πιστέψουν ότι το περιεχόμενο είναι γνήσια δημοφιλές ή ότι υπάρχει ενδιαφέρον για αυτό.

Click σε διαφημίσεις

Εφόσον χρησιμοποιούνται συχνά μέθοδοι PPC (Pay-Per-Click), οι Click Farms κερδίζουν χρήματα σε κάθε διαφήμιση στην οποία γίνεται κλικ. Το πόσο υψηλό είναι αυτό το κέρδος εξαρτάται από πολλά χαρακτηριστικά της δημοσιευμένης διαφήμισης -αλλά είναι σίγουρα υψηλότερο από το μισθολογικό κόστος για τους εργάτες κλικ.

Αύξηση της διαδικτυακής εμπέδειας εταιρειών

Η αύξηση της εμπέδειάς σας στο Διαδίκτυο είναι δαπανηρή και περίπλοκη -ειδικά σε κλάδους με υψηλή ανταγωνιστική πίεση. Περνάει πολύς χρόνος μέχρι να επιτευχθεί ορατότητα στο διαδίκτυο και να επενδυθεί ένας σημαντικός προϋπολογισμός στο digital marketing. Συχνά, τα Likes, τα Shares, τα Retweets, τα σχόλια και παρόμοιοι δείκτες χρησιμοποιούνται για να διαπιστωθεί εάν η επείρησή έχει απήχηση και αναγνωρισιμότητα. Ένα Click Farm μπορεί να συντομεύσει δραστικά αυτή τη διαδρομή. Για 10 \$, για παράδειγμα, μπορείτε να λάβετε 1.000 likes από μια Click Farm στο Μπαγκλαντές -πολύ φθηνότερα από μια «πραγματική» διαφημιστική καμπάνια που θα έφερνε το ίδιο αποτέλεσμα.

Έτσι, ορισμένες εταιρείες χρησιμοποιούν σκόπιμα τις φάρμες κλικ ως φθηνότερο υποκατάστατο αντί της διαφήμισης.

Ορατότητα στα social media

Ένα τόσο υψηλό επίπεδο αλληλεπίδρασης σε σύντομο χρονικό διάστημα μπορεί επίσης να οδηγήσει σε αύξηση του virality μιας ανάρτησης. Οι περισσότερες πλατφόρμες χρησιμοποιούν αλγόριθμους που εμφανίζουν πρώτα τις ιδιαίτερα δημοφιλείς και άκρως διαδραστικές αναρτήσεις στους χρήστες τους -ανεξάρτητα από το αν αυτή η εξέχουσα θέση προέκυψε μέσω αλληλεπιδράσεων πραγματικών χρηστών ή μέσω μιας φάρμας κλικ. Σε περιόδους που η διαφημιστική εκστρατεία και το virality είναι συχνά το πιο σημαντικό εργαλείο για να διαφοροποιηθεί κανείς από τον ανταγωνισμό, αυτό δημιουργεί δελεαστικά κίνητρα για τις εταιρείες να ασχοληθούν με μια Click Farm.

Βλάβοντας τον ανταγωνισμό

Ορισμένες εταιρείες χρησιμοποιούν την υπηρεσία μιας Click Farm όχι για να αυξήσουν την εμπέδεια του δικού τους περιεχομένου, αλλά για να βλάψουν συγκεκριμένα τον ανταγωνισμό τους. Το αναμενόμενο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αυτής της μεθόδου γίνεται με 2 τρόπους:

-Το ημερήσιο όριο προϋπολογισμού των διαφημίσεων εξαντλείται από το σύμπλεγμα κλικ ήδη τις πρώτες ώρες της ημέρας, γι' αυτό και οι δικές τους διαφημίσεις μπορούν να τοποθετηθούν πιο εμφανώς για τον υπόλοιπο χρόνο (π.χ. με το GoogleAds).

-Κλικάρουν σε διαφημίσεις των social media από ανταγωνιστικές εταιρείες ώστε να μειώσουν το διαφημιστικό προϋπολογισμό του ανταγωνισμού, γεγονός που προκαλεί αύξηση του κόστους μάρκετινγκ και, εάν είναι απαραίτητο, η δραστηριότητα μάρκετινγκ διακόπτεται προσωρινά.

Παράνομη και επικίνδυνη δράση

Αν και δεν είναι σαφές πότε άρχισαν να πολλαπλασιάζονται, οι ειδικοί της τεχνολογίας είχαν προειδοποιήσει για «εικονικούς αρχηγούς συμμοριών» από χώρες χαμηλού εισοδήματος ήδη από το 2007. Τις επόμενες δεκαετίες, η παράνομη αυτή βιομηχανία άνθισε στη Λατινική Αμερική και ιδιαίτερα στην Ασία, με έντονη παρουσία στην Ινδία, το Μπαγκλαντές, την Ινδονησία και τις Φιλιππίνες με τις νομοθεσίες να έχουν αποτύχει να περιορίσουν τη δράση τους. Ενώ ορισμένες χώρες, όπως η Κίνα, προσπάθησαν να τις καταπολεμήσουν (η China Advertising Association απαγόρευσε τη χρήση των click farms για εμπορικό κέρδος το 2020), συνεχίζουν να ανθίζουν σε όλη την ήπειρο,

ειδικά σε μέρη όπου το χαμηλό κόστος εργασίας και ηλεκτρικής ενέργειας καθιστά προσιτό την ταυτόχρονη τροφοδοσία εκατοντάδων συσκευών.

Αν και παραβιάζουν πολλές πολιτικές χρηστών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, είναι δύσκολο να καταδικαστούν γιατί λειτουργούν κάτω από ένα αμφίβολο νομικό πλαίσιο καθώς η απάτη λαμβάνει χώρα συνήθως διακρατικά και αρα περιλαμβάνουν διαφορετικές νομικές δικαιοδοσίες (για παράδειγμα, ένα Click Farm από την Ταϊλάνδη θα χρησιμοποιήσει διευθύνσεις IP με έδρα τις ΗΠΑ για να επηρεάσει αρνητικά τις καμπάνιες που εδρεύουν στις ΗΠΑ). Έτσι δημιουργούνται διαρκώς νέοι λογαριασμοί παγκοσμίως σε μεγάλη κλίμακα για να παρέχουν ψεύτικα κλικ και να ενισχύσουν τεχνητά τις μετρήσεις. Οι περισσότερες αστυνομικές επιχειρήσεις που σχετίζονται με τα click farms δεν σχετίζονται με τις λειτουργίες και το επιχειρηματικό τους μοντέλο, αλλά με τις συνθήκες εργασίας και τις άδειες των εργαζομένων στο χώρο.

Οι πλατφόρμες παράσιτα, όπως τις αποκαλούν, μπορούν να δημιουργήσουν σημαντικά προβλήματα για στα social media και τους διαφημιστές, καθώς μπορούν να στρεβλώσουν τις μετρήσεις, να σπαταλήσουν τους διαφημιστικούς προϋπολογισμούς και να υπονομεύσουν την αξιοπιστία των μετρήσεων αφοσίωσης στο διαδίκτυο. Ίσως το πιο ανησυχητικό είναι ότι Click Farms χρησιμοποιούνται επίσης για την ενίσχυση πολιτικών μηνυμάτων και τη διάδοση παραπληροφόρησης και fake news. Το 2016, ο τότε πρωθυπουργός της Καμπότζης, Hun Sen, κατηγορήθηκε ότι αγόρασε φίλους και likes στο Facebook, κάτι που σύμφωνα με το BBC αρνήθηκε, ενώ σκιώδεις επιχειρήσεις στη Βόρεια Μακεδονία διαπιστώθηκε ότι διέδωσαν αναρτήσεις και άρθρα υπέρ του Ντόναλντ Τραμπ κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου στις ΗΠΑ.

Το πρόβλημα με αυτά τα εργοστάσια clicks είναι ότι λειτουργούν από πραγματικούς ανθρώπους. Το ψεύτικο λογισμικό και τα ρομπότ είναι συνήθως εύκολο να διακριθούν από τους πραγματικούς επισκέπτες με βάση ορισμένα πρότυπα συμπεριφοράς, με αποτέλεσμα να ανιχνεύονται από τους ιστότοπους και να αποκλείονται. Στα Click Farms επειδή η συμπεριφορά είναι ανθρώπινη και όχι μηχανική, και κάθε κίνηση εκτελείται από ανθρώπους σε πραγματικές υπάρχουσες συσκευές τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα είναι

δύσκολο να εντοπιστούν και να αποκλειστούν. Ακόμα όμως και αν γίνει αντιληπτή η απάτη, οι παράνομες βιομηχανίες συνεχίζουν να προσαρμόζονται και να εξελίσσουν τις τακτικές τους για να αποφύγουν τον εντοπισμό αλλάζοντας για παράδειγμα την διεύθυνση IP τους μέσω VPN.

Ρίχνοντας φως στην ψεύτικη ψηφιακή δόξα

Ο Βρετανός φωτογράφος Jack Latham πέρασε ένα μήνα στο Βιετνάμ καθώς ήθελε να αποθανάτισει με το φακό του τις σκιώδεις αυτές επιχειρήσεις που πουλούν likes και δημοσιότητα.

Οι φωτογραφίες του, οι οποίες εμπεριέχονται στο νέο του βιβλίο «Beggars Honey», παρέχουν μία σπάνια εικόνα για τα παράνομα αυτά εργοστάσια που προσλαμβάνουν χαμηλόμισθους εργάτες για να clickάρουν όλη μέρα.

Το έργο του τον οδήγησε σε πέντε Click Farms στα περίχωρα του Ανόι που λειτουργούσαν μέσα από κατοικίες και ξενοδοχεία. Μερικοί είχαν μια παραδοσιακή ρύθμιση με εκατοντάδες χειροκίνητα τηλέφωνα, ενώ άλλοι χρησιμοποιούσαν μια νεότερη, συμπαγή μέθοδο που ονομάζεται «box

farming» -μια φράση που χρησιμοποιείται από τα Click Farms που επισκέφτηκε ο Latham- όπου πολλά τηλέφωνα, χωρίς οθόνες και μπαταρίες, συνδέονται μεταξύ τους και ταυτόχρονα με έναν υπολογιστή. Μία από τις φάρμες κλικ που επισκέφτηκε ήταν μια οικογενειακή επιχείρηση, αν και οι άλλες έμοιαζαν περισσότερο με εταιρείες τεχνολογίας. Οι περισσότεροι εργαζόμενοι ήταν στα 20 και στα 30 τους, υπογράμμισε. «Όλες έμοιαζαν με startups της Silicon Valley», είπε. «Υπήρχε τεράστιος όγκος υλικού... ολόκληροι τοίχοι τηλεφώνων».

Μερικές από τις φωτογραφίες του Latham απεικονίζουν -αν και ανώνυμα- εργάτες που επιφορτίζονται με τη συγκομιδή κλικ. «Χρειάζεται μόνο ένα άτομο για να ελέγξει παράλληλα πολλά τηλέφωνα. Ένα άτομο μπορεί πολύ γρήγορα να κάνει τη δουλειά 10.000 ατόμων» και καθένας είναι επιφορτισμένος με συγκεκριμένες πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης. Για παράδειγμα, ένα άτομο θα «καλλιεργεί» μαζικές ανάρτησεις και σχολιασμό σε λογαριασμούς Facebook με το TikTok να είναι πλέον η πιο δημοφιλής πλατφόρμα.

Ελπίζοντας να ευαισθητοποιήσει το φαινόμενο και τους κινδύνους του, ο Latham σχεδιάζει να παρουσιάσει τη δική του οικιακή εκδοχή μιας Click Farm -ένα μικρό κουτί με πολλά τηλέφωνα συνδεδεμένα σε μια διεπαφή υπολογιστή- στο 2024 Images Veney Festival στην Ελβετία. Αγόρασε το gadget στο Βιετνάμ για περίπου 1.000 δολάρια και κατά καιρούς έχει πειραματιστεί με αυτό στους λογαριασμούς του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Στο Instagram, οι φωτογραφίες του Latham συνήθως προσελκύουν από μερικές δεκάδες έως διακόσια likes. Αλλά όταν χρησιμοποίησε την προσωπική του Click Farm για να ανακοινώσει το τελευταίο του βιβλίο, η ανάρτηση συγκέντρωσε περισσότερα από 6.600 likes. Ο φωτογράφος θέλει οι άνθρωποι να συνειδητοποιήσουν ότι κρύβονται πολλά πίσω από τις τέλειες εικόνες των social media -και ότι τα likes και οι ακόλουθοι δεν αποτελούν μέτρηση της αυθεντικότητας. «Όταν οι άνθρωποι είναι καλύτερα εξοπλισμένοι με τη γνώση του πώς λειτουργούν τα πράγματα, μπορούν να λάβουν πιο τεκμηριωμένες αποφάσεις».

Οι εικόνες ρίχνουν φως στη σκιά και ψεύτικη πτυχή της viral ψηφιακής δόξας και της δημιουργίας περιεχομένου που κυριαρχεί πλέον στα μέσα. Η δουλειά του Latham βοηθά να αποκαλυφθεί και να διερευνηθεί η αυθεντικότητα αυτού που βλέπουμε μέσα από τις οθόνες μας, ενώ εγείρει επίσης ερωτήματα σχετικά με το τι σημαίνει επιτυχία στον σημερινό υπερ-διαδικτυακό κόσμο που καθοδηγείται από το personal branding και τα διαδικτυακά success stories.

Ο ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΖΑΝΕΛ ΜΟΥΧΟΛΙ

Η νοτιοαφρικανή
φωτογράφος καταγράφει
τις ζωές των μαύρων
λεσβιών και των
τρανσέξουαλ ατόμων στη
μετα-απαρτχάιντ Νότια
Αφρική.

Από τη Χριστιάνα Στυλιανού

Συχνά στολισμένη με αντικείμενα όπως φωτογραφικές μηχανές ή αλουμιένια καπάκια, κονσερβοκούτια και αντικείμενα που βρίσκονται στα σημεία που φωτογραφίζει, η Ζανέλ Μουχόλι σε κάθε εικόνα κεντράρει στα μαύρα σώματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας της Νότιας Αφρικής, επιστρέφοντας ωστόσο το βλέμμα στον θεατή ως μια ριζοσπαστική πράξη. Ως μαύρο queer άτομο η ίδια, δηλώνει: «Η πρακτική μου ως εικαστικός - ακτιβίστρια εξετάζει την αντίσταση των μαύρων καθώς και την επιμονή».

Γεννημένη το 1972 στο Ουμλάζι του Ντέρμπαν, η Ζανέλ Μουχόλι είναι Νοτιοαφρικανή καλλιτέχνη και εικαστικός - ακτιβίστρια. Εργάζεται με διάφορα μέσα, όπως φωτογραφία, βίντεο και εγκαταστάσεις, για να δημιουργήσει έργα τέχνης που εστιάζουν σε ζητήματα ταυτότητας, φυλής, φύλου και σεξουαλικότητας. Καθώς η ίδια η Μουχόλι αυτοπροσδιορίζεται ως φυλετική μειονότητα και non-binary άτομο, αγωνίζεται για τα δικαιώματα των φυλετικών και σεξουαλικών μειονοτήτων.

Η Μουχόλι επινόησε τον όρο «εικαστικός ακτιβισμός» για να περιγράψει το έργο της, δίνοντας έμφαση στις πολιτικές και ακτιβιστικές διαστάσεις της φωτογραφίας της. Οι φωτογραφίες της αποτελούν μια μορφή ακτιβισμού, αμφισβητώντας τα κοινωνικά πρότυπα και υποστηρίζοντας τα δικαιώματα και την ορατότητα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας.

Μεταξύ των πολλών επιτευγμάτων της, είναι συνιδρύτρια του Φόρουμ για την Ενδυνάμωση των Γυναικών και επίτιμη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Τεχνών της Βρέμης. Έγινε παγκοσμίως γνωστή με το πρότζεκτ Faces and Phases, που αποτελείται από φωτογραφικά πορτρέτα της λεσβιακής κοινότητας στη Νότια Αφρική. Σε αυτή τη σειρά, η Μοχόλι καταγράφει τις ζωές των μαύρων λεσβιών και των τρανσέξουαλ ατόμων στη Νότια Αφρική από το 2006 έως σήμερα. Στόχος της είναι να φέρει στο φως τη διαχρονική βία και τις διακρίσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα αυτά αποκλειστικά και μόνο λόγω της σεξουαλικής τους ταυτότητας.

Δεν υπήρχε τίποτα παρόμοιο όταν εκείνη μεγάλωνε, νέα και ομοφυλόφιλη σε μια ομοφοβική κοινωνία, σηματοδεδειγμένη από ακραία βία. Η Νότια Αφρική έχει μερικούς από τους πιο προοδευτικούς νόμους περί ισότητας στον κόσμο, αλλά αυτό δε μεταφράζεται ως ασφάλεια για τον ΛΟΑΤΚΙ+ πληθυσμό της χώρας. Οι επιθέσεις, οι δολοφονίες και οι «διορθωτικοί» βιασμοί των λεσβιών είναι μια βάνουσα πραγματικότητα. Το έργο της Μουχόλι είναι ζωτικής σημασίας - αρκετές από τις γυναίκες που φωτογράφησε έχουν έκτοτε δολοφονηθεί, όπως η Μπούσι Σιγκάσα, συγγραφέας και ποιήτρια που αποτέλεσε την πηγή έμπνευσης για την καλλιτέχνη. «Το ρίσκο που παίρνουμε είναι σε καθημερινή βάση», λέει η Μοχόλι, «απλά να ζεις και να σκέφτεσαι τι μπορεί να συμβεί, όχι μόνο σε σένα αλλά και στους συναδέλφους σου ακτιβιστές και φίλους που ζουν τη ζωή τους».

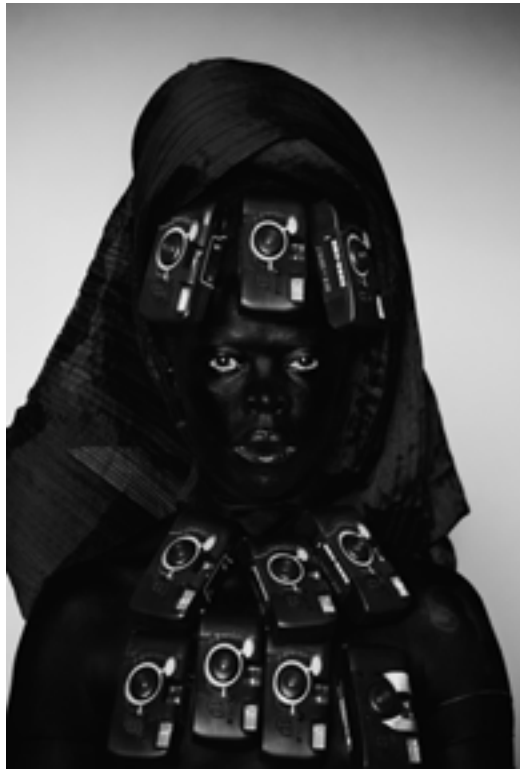
Εκθέτοντας τις απόψεις της και την πολιτική της θέση μέσω του φωτογραφικού της έργου, η δουλειά της έχει γίνει στόχος - το σπίτι της παραβιάστηκε και οι σκληροί δίσκοι που

περιείχαν τα πορτρέτα γυναικών της εκλάπησαν. Η ίδια εξέφρασε φόβο για την ασφάλειά της: «Φοβάμαι. Δε θα προσποιηθώ ότι δε φοβάμαι». Αλλά, όπως λέει, ποια είναι η εναλλακτική λύση; «Αυτό το έργο πρέπει να προβάλλεται, ο κόσμος πρέπει να εκπαιδευτεί, ο κόσμος πρέπει να αισθάνεται ότι υπάρχουν δυνατότητες. Πάντα λέω στον εαυτό μου, αν δεν μπορείς να δεις την κοινότητά σου, πρέπει να τη δημιουργήσεις. Δεν μπορώ να εξαρτώμαι από άλλους ανθρώπους που θα το κάνουν για εμάς». Πρόκειται για μια συνεχή αντίσταση «γιατί δεν μπορεί να μας αρνηθεί κανείς την ύπαρξή μας. Πρόκειται για τις ζωές μας, και αν η queer ιστορία, η τρανς ιστορία, αν οι πολιτικές για τη φυλή και την αυτοαναπαράσταση είναι τόσο σημαντικές για τις ζωές μας, δεν μπορούμε απλά να καθόμαστε και να μην τις καταγράφουμε ή να μην τις προβάλλουμε».

Επιπλέον, η Μοχόλι δημιουργεί συχνά αυτοπροσωπογραφίες ως μέσο διεκδίκησης της

δικής τους ταυτότητας και ύπαρξης σε έναν κόσμο που προσπαθεί να τις εξαφανίσει ή να τις απαξιώσει. Αυτή η προσωπική διάσταση προσθέτει μεγάλο βάθος στην τέχνη της, ένα στιγμιότυπο με το οποίο οι θεατές μπορούν να συσχετιστούν προσωπικά και να νιώσουν ενδυναμωμένοι, καθώς και να αισθανθούν αναγνώριση μέσα από αυτό.

Μέσα από αυτές τις διάφορες διαστάσεις του καλλιτεχνικού έργου, η Μούχολι αποτυπώνει την πολυπλοκότητα και τις αποχρώσεις των ΛΟΑΤΚΙ+ εμπειριών, μιλώντας για θέματα αγάπης, απώλειας, χαράς και αντίστασης εντός της κοινότητας. Μέσω της τέχνης της, η καλλιτέχνηδα αμφισβητεί τα στερεότυπα και ενδυναμώνει τις φωνές εκείνων που συχνά περιθωριοποιούνται.

Λόγω αυτού του βαθύτατου αντίκτυπου στον τομέα του φυλετικού και σεξουαλικού ακτιβισμού, η Μούχολι έχει λάβει ευρεία αναγνώριση, έχει κερδίσει πολλές διακρίσεις για την τέχνη και τον ακτιβισμό και έχει παρουσιαστεί και τιμηθεί παγκοσμίως.

Μετά την πολυβραβευμένη μονογραφία του 2018, η νοτιοαφρικανή καλλιτέχνης και ακτιβίστρια κυκλοφόρησε ένα δεύτερο βιβλίο που συγκεντρώνει τις πιο πρόσφατες συλλογές της σειράς *Somnyama Ngonyama, Hail the Dark Lioness*. Ο τόμος II περιλαμβάνει 80 αυτοπροσωπογραφίες που έχουν τραβηχτεί με το χαρακτηριστικό ασπρόμαυρο χρώμα της Μούχολι, μαζί με κείμενα δέκα συνεργατών της και μια μακροσκελή συνέντευξη της ίδιας.

Με την επιμέλεια της Ρενέ Μουσαί και την έκδοση του *Aperture*, ο τόμος II αντανακλά τον τρόπο με τον οποίο τα πορτρέτα της Μούχολι ανατρέπουν τις ιστορικές παραδόσεις της τέχνης και ανταποκρίνονται στην τρέχουσα συγκυρία. Το βιβλίο περιέχει σε μεγάλο βαθμό έργα που τραβήχτηκαν μετά την έναρξη του COVID-19, και ως εκ τούτου, πολλά πορτρέτα περιλαμβάνουν αντικείμενα πρώτης ανάγκης, όπως μάσκες και κανάτες με νερό. Αποτυπώνοντας μια ιδιαίτερα τραυματική εποχή, οι φωτογραφίες αυτές αποτελούν μια εντυπωσιακή και οδυνηρή υπενθύμιση ότι το ανθρώπινο σώμα είναι ευάλωτο και αξίζει να το προστατεύσουμε.

Ιδέες σχετικά με την προστασία του σώματος προκύπτουν συχνά σε έργα όπως το *Bavezwe I*, το οποίο σημαίνει «εκτεθειμένος» στα Ζουλού, που απεικονίζει τους ανθρώπους τυλιγμένους σε χοντρό ύφασμα, με ορατό μόνο το πρόσωπό τους. «Η ανάληψη της ευθύνης για την αναπαράστασή μου είναι ένας τρόπος να αντιμετωπίσω το αναπόφευκτο της έκθεσης. Νομίζεις ότι είσαι καλυμμένος, αλλά δεν είσαι. Είμαστε πάντα εκτεθειμένοι», αναφέρει η Μούχολι στο βιβλίο. Η σειρά «είναι ο τρόπος μου να δημιουργήσω και να ενεργοποιήσω έναν χώρο φωτογραφικού καταφυγίου, ένα προσωπικό αρχείο».

Η συμβολή της Ζανέλ Μούχολι υπήρξε καθοριστική στον τομέα των εικαστικών τεχνών και του ακτιβισμού. Καθώς συνεχίζει να δημιουργεί ποικίλα έργα τέχνης, η νοτιοαφρικανή καλλιτέχνης συνεχίζει να δρα ως ζωτική δύναμη στον αγώνα για την ορατότητα και τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+, τόσο στη Νότια Αφρική όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η τέχνη της χρησιμεύει ως μια ισχυρή υπενθύμιση της σημασίας της

αναπαράστασης και της ικανότητας των οπτικών εικόνων να εμπνέουν την αλλαγή και να αμφισβητούν τα κοινωνικά πρότυπα, ενδυναμώνοντας τόσο το κοινό τους όσο και τους συναδέλφους τους καλλιτέχνες.

Σε συνέντευξή της στον *Guardian*, τόνισε τον επιτακτικό χαρακτήρα του έργου της: «Αυτό το έργο πρέπει να προβληθεί, ο κόσμος πρέπει να εκπαιδευτεί, ο κόσμος πρέπει να νιώσει ότι υπάρχουν δυνατότητες».

Το φωτογραφικό λεύκωμα “Zanele Muholi: *Somnyama Ngonyama, Hail the Dark Lioness, Volume II*” κυκλοφορεί από τις εκδόσεις *Aperture*.

“BRUTALIST PLANTS”: Η ΑΠΡΟΣΔΟΚΗΤΗ ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΠΡΟΥΤΑΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΕ ΜΙΑ ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Τα γυμνά βιομηχανικά υλικά στα ογκώδη και σκληρά τσιμεντένια κτίρια μπλέκονται αβίαστα με τη φυλλώδη χλωρίδα ενώνοντας δύο κόσμους τρομακτικά αντίθετους σε μία σύγχρονη τσιμεντένια ζούγκλα ιδιάζουσας ομορφιάς.

ΗOlivia Broome στο νέο αυτό βιβλίο, συνέλεξε το έργο φωτογράφων από κάθε γωνιά του πλανήτη που έχουν αποτυπώσει με το φακό τους το κίνημα του οικολογικού Μπρουταλισμού στην αρχιτεκτονική. Μία συλλογή που αντικατοπτρίζει τη συμβιωτική σχέση των δομικών υλικών και της φύσης σε αρχιτεκτονικά έργα που είτε έχουν σχεδιαστεί για να εντάξουν το πράσινο στο σκληρό τους περιβάλλον είτε η φύση έχει καταφέρει να κατακτήσει το αυστηρά δομημένο περιβάλλον. Από τις στέγες γεμάτες ζωντάνια με φυτά και δέντρα, μέχρι τις ρωγμές που έχουν γίνει αρτηρίες για βρύα, η πόλη γεμίζει με μια ποιητική αντίθεση που αποδεικνύει ότι το αστικό τοπίο δεν είναι απαραίτητο να αποκλείει τον φυσικό κόσμο. Η συνάντηση του μπρουταλισμού με τη φύση αφηγείται μια ιστορία ανθεκτικότητας, προσαρμογής και απροσδόκητης ομορφιάς. Ε.Δ.

INFO: Το φωτογραφικό λεύκωμα “Brutalist Plants” κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Hoxton Mini Press.

«Η συζήτηση είναι εχθρός
του καλού κρασιού και του
καλού φαγητού».
— Άδερρετ Χίτσκοκ